

GUX BHAI'M KAI'CHDHAM ÑI'OOK NA BHAAN TU A'GA GUCH XOI'KAM NAT TU UA'NAK GU LUUKAS

Gu Luukas na bax chu ua'ñxidham ka' gu Tiopil

¹ Mui' dhit gu ja'tkam tu u'uantu' am nam tu daasaim na ji'k tu' jax buimik guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik aach jich bui. ² Pui' ja'k tu daasaim am nam jax ja aagi'ñ gui' na mit maaxik ja buupui ki'n ti tii nammi dir nat jax bhai' ji oilhimi guch Xoi'kam, nat gu' dhi' ba' ja a'm bii nam nai' pui' tu ja a'gidha' gu ja'tkam, pui' kuch ba' aach pui'p bax chu maat jai' dhit. ³ Gu' ba' aañ jup mañ guguux nañ tum ua'ñxidha' aap jiñ jaduun Tiopil nañ kapbhai' bax maat nat jax tu duuk guch Xoi'kam gio nat jax pik ja'k jum duu diilh, na ñich gu'x bhai' xi chi tikkaimik. ⁴ Pu'ñi ja'k jap dho gi ba' gu'x io'm jix bhai' pui' bax chu mat ka' ji nam jax jup tum a'gi'ñ jai' dhit.

Gu nobii'ñ gu Dios na ba aagi'ñdha' gu Sakariiyas na ba maaxilhia' gu maraa'n Juan ja'tkam bopkondam

⁵ Jano' na gu Eroodis bhai'r gɛ'kam ka' na ji'x Judea bhaan bipio' gu dibii'r, maa'n jano'p jix jai'ch ka' gu maa'nkam Sakariiyas tiigim na ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam bhammi gɛ' chiop. Ji'k jam maap jim daagit dai pu chuutu'm Abiiyas jum tiiti'nda', nam gu'r bopxi'ñ ka' gu Abi-iyas. Ba' Isabeel tii'nka' gu binga'n gu Sakariiyas,

dhi'r boxii'ñ ka' ip gu Aroon. ⁶ Ba' daim bïpnagim mi' pui' jïimda' am na jax jix aa' gu Dios, mi' pui' tu' duiñchu'nda' am na jax tu' aagix ka', nam gu' tu' ka'm nii'ñdha' gu Dios. Sia bïix gu ja'tkam jai'p jix mat ka' am nam tu' ka'm ti' nii'ñdha', cham ba' pai' jaroi' tu' ki'n jax ja' titdada'. ⁷ Ba' cham jup tu' maamar ka' am, na gu' gu' Isabeel cham jir ai'ñ ka' gu' a'alh, ku gu' bar jagi'gir ka' am ji.

⁸ Ba' maa'nnim giop mam ai' na pai' dhuuk mu jimia' gu Sakariiyas bhammi' gø' chiop nam gio maap jup jum jumpada' gui' nam ji'k maap jum daa'nka' dai pu chuutu'm. ⁹ Ba' bhammi' na mit bïix maap xim jumpadak, bïipi' mit xim mamai'chik na ba' bhaan matgilhia' nam tu' jax dhuñia' bïix ji'ma'n, nam gu' pui' ja'k pu buada' gammiji' nam bïipi' xim mamai'chi. Ba' bhaan ji' bii' gu Sakariiyas na bhiji' tu' kubhiona' na pai'x chu xidhuu ki'n gui' na joidham uub. ¹⁰ Ba' na pai' bhiji' ba' tu' kubhion gu Sakariiyas, gu ja'tkam mi' dhir ja'k tu' daa'ñchu' am nam pai' pum jumpa'nda' gammiji', na gu' tuukab ja'k bipio' na pai'x chu xidhuu. ¹¹ Ba' jotmoda' maa'n mi' bam maax gu nobii'ñ gu Dios na pai' ka' tu' kubhion gu Sakariiyas, ki'n dir ja'k jum maax mi' na pai' kiik gu gø' kubhioñkar. ¹² Ba' giilhim jix choo'n nat ba' ti, cham ka' bhaai' na jax jum duñia', dai na bhai' pup nii'ñ. ¹³ Ba'p kai'ch gu nobii'ñ gu Dios:

—Cha'p toodon ka' Sakariiyas, na ñich gu' aañ bhai' pix jum aa'ñdham nat gu Dios jum kai' na pich jax pui' ti'n. Ba' tigia' maa'n gu alhii' gum bïina', Juan jap ba' titga' na pai' dhuuk maaxilhia'. ¹⁴ Aap gø'kam ki'n jix bhai'm ilhdha' jano' na pai' dhuuk maaxilhia', sia mui' gu ja'tkam pui'x bhai'p

jum ilhdha' am ja'p na jax aap, ¹⁵ na gu' gu jam alhii chuk ya'r gɛ'kam ka' bhaankam gu Dios. Gio cham ji'xdha' i'ya' gu jax chu'm biiñ, gio na pu bii'pi' dir bhaan bam tajaana' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios na iraab dir kap tui'ñgida' gu di'ii'n na ba' mi' dhir ba maaxilhia'. ¹⁶ Dai ba' na bhai' ji chu ja a'gidha' gu Israel kam ja'tkam nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios gui' na pur ja Dios tuk bijik dir. ¹⁷ Dhi' ba' ja'p ji buusnia' na bii'pi' ya ja'p ba tu boi'nta' na ba' cham ka xijai ka' na ya' bhiiya' gux io'm Gɛ'kam na cham xiim bhai'p jim gatuuk dir. Na gu' ampik maa'n ñi'ook bap ja duñia' gu ja'tkam nam ka xim bhabhaakui'ñdha', pui' na jax no'm ja bui kax bhaak gu ja maamar, piam ku gu' mu dir bha ja'k gu ja maamar ja bui kax bhaak am gu ja tataat. Sia bix gui' nam jix bhaak ka' pix nam cham ji aagit nam mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios na ja jijikgita'dai mi' ja tuttu' na pai'x bhai' ba tu ja jimda'. Gu Juan bhaan tajaañixchu'nda' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios, pu chu'm ip na jax chu'm bhaan tajaañixchu'ndat bijik gu Eliiyas gui' na bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam. Gam na bixchu'x bhaai'n ka' gu tu' na jax dhuñia', na ni jaroi' ku cham ji'xdha' pu duñia' gu diilh pix, na gu' sia pu chu'm bhaan jup tajaañix ka' na jax chu'm Eliiyas bhaan jup tajaañix kat bijik.

¹⁸ Ba'p kai'ch gu Sakariiyas:

—¿Siamri chi ba'r silhkam aa na pui' tigia' gu alhii guñ biina'? Jax dhui nach gu' moo xi' pik jup bar jagi'gir.

¹⁹ Ba' gu nobii'ñ gu Dios jup titda:

—Ja'pji nañ gu' aañ silhkam ya' pui'm titda, cham tu'p jax jum aa'nda' nañ pui' pix kai'ch. Jir nobii'ñ in gu' aañ gu' Dios. Aañ jir di' nañ Gabriel tii'. Gui' pix bhañ joot nañ ya'm aagi'ñdha' na jax jix bhai' kai'ch. ²⁰ Gu' xib ba' tu' na jax chui'ka', nap gu' cham jiñ jigi'ñ, cham ka tu ñiokda' ap jano' juugit na pai' dhuuk maaxilhia' gu jam alhi' chuk.

Ba' pu jii gu' nobii'ñ gu' Dios pui' xi chidak gu Sakariiyas.

²¹ Gu' ba' gu ja'tkam gui' nam baas dir ja'p jup ka tu daanit, tii' pix gan bam juan am na cham pai' dhir ka buusnim gu Sakariiyas. Tii' bam ti' tikka am na sap jax kut ba' ba miikim. ²² Mikkat ba' siamri bhiji' dir ba' ji buus. Pu cham bhaai' na jax dhui tu a'ga', dai gu noonbi'ñ ki'n pix ja'p tii' tu bua na tu ja a'gi'ñ. Ba' gu ja'tkam jotmoda' pui'm aa mit ip nat jax ji nat ti' tii' bhiji' na ka baax na pai'x io'm jix chu xidhuu kut ba' pui'm duu, cham tu' gu ja'p pix. Pui' ba' cham tu ñiokda' gu Sakariiyas, dai noonbi'ñ ki'n pix ja'p tu buada' na pai' dhuuk tu a'gada'.

²³ Ba' nat pai' dhuuk jum ai na ji'k tanoolh tu daaxix ka' nam bhai' juruuñdha' gø' chiop nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, ba jii ip gio mu kia'mi'ñ gu Sakariiyas. ²⁴ Ba' ji'k jurni'ñ ki'n bar alhi'ch kiikam gu binga'n Isabeel, dai ba' nat cham pai' ka paxiarax chamaam masaa'n nat dir pui' jim duu. Ba'p jum aa'nda': ²⁵ “Gu Dios pix jup tu duu nañ ba' bar alhi'ch kiikam, na gu' dhi' pu'ñi ja'k ba' cham gampai' kañ ilhi'ñdha' am gu ja'tkam no'ñ maa'n ba tu mar.”

Gu nobii'ñ gu Dios na ba aagi'ñdha' gu Mariiya na ba maaxilhia' gu Jesusus

²⁶ Ba' na pai' xijum maa'n masaa'n ba ua' nar alhi'ch kiiikam gu Isabeel, gu Dios gio mu ja'k jup joot gu nobii'ñ Gabriel na pai' Nasareet ti tii', na Galilea bhaan bipio' gui' gu dibii'. ²⁷ Mu joot na paxiartu'nmira' maa'n gu ubii tiiyaa Mariiya tiiigim, gui' nat pui' ba tii'n maa'n gu biapma' Josee tiiigim na biiima'n jum tiiimo' nam maap tu oi'ñcha'. Gu Josee jir boxii'ñ ka' gu Dabii gui' nax io'm jir gɛ'kam kat bijik. ²⁸ Ba' mummi ba ji buus na pai'p tu'ii' gu Mariiya, jotmoda' bha ja'p bam maax mi ba'k chir. Ba'p titda:

—Aañ bha ja'k ip jiñ jaduun. Aañ bham aa'ñdham nat gu Dios gɛ'kam ki'n jum a'm ba ti tii na cham jax chu'm ubii ja'xbui' pui' gɛ'kam bhaan ti ninidhat.

²⁹ Ba' giilhim jix choo'n gu Mariiya nat ba tii, gio nat gampai' ji dhuu pui' nat jax ja'k tiidak ñio'ki. Mi' jotmoda' ti xim ga'nga na jax jir jum duukam.

³⁰ Ba'p titda ip gio gu nobii'ñ gu Dios:

—Cha'p jax jum aa'nda' Mariiya. Jix bhai'p pix bam taat ka', nat gu' gɛ'kam ki'n jum a'm ba ti tii gu Dios. ³¹ Ba' tigia' ap maa'n gu alhii chio'ñ, xib dir jap mui' jir alhi'ch kiiikam ka'. Jesusus jap ba' tii'tga' na pai' dhuuk maaxilhia'. ³² Dhi' jix io'm jir gɛ'kam ka' ya' dhi oi'ñga'n, na gu' gu Dios pix diilh gɛ'kam ki'n daasa' na jax gu boxii'ñ Dabii nat pui' gɛ'kam ki'n jup daasak bijik. Ba' maraa'n gu Gɛ'kam Dios ki'n jix mat ka' am gu ja'tkam. ³³ Ba' gammiji pup jir ja gɛ'kam tuk ka' gu Israel kam ja'tkam, cham ji'xkat jum tiiimo' nar gɛ'kam ka'.

³⁴ Ba' gu Mariiya xi chikka gu nobii'ñ gu Dios, jup titda:

—Jax jañ ba' dui tigia' gu alhii, nañ gu' aañ chakui chio'ñ biima'n daa?

³⁵ Ba' gu nobii'ñ gu Dios jup titda:

—Dho na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' jum a'm jum tajaana' nar ikgiga'n gu Gø'kam Dios, na gu' dhi' ja'p ji buusan na jax gu tibiaa' na ti ikgi'. Gu Dios pix dñih jup tu duñia', na gu'x io'm jir gø'kam, bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'. Pui' kum ba' Gø'kam Dios maraa'n ki'n machia' gu ja'tkam dhi' dhi alhii chio'ñ jano' na pai' dhuuk maaxiri'i ya' ba oirida', na gu' gam nax uañ ki'n ya oirida'.

³⁶ Gio gu Isabeel na pim iam pix jir jum jajaa'nnim, pui'p bar alhi'ch kiikam, xijum maa'n masaa'n ba ua' na dir pui' ba tu'ii', sia ku gu' panaas tii bar jagi', gam nam jup a'gada' gu ja'tkam na cham jir ai'ñ gu a'aalh. ³⁷ Jax dhui na gu' gu Dios cham tu' xijai kam ilhii'ñ gu tu' na jax dhuñia'.

³⁸ Ba'p kai'ch gu Mariiya:

—Ea na pui' tu duñia' gu Dios nap jax jiñ chitda, nañ gu' aañ jir tujuandam tugi'ñ pix.

Ba' pu jii gu nobii'ñ gu Dios nat pui' xi chidak gu Mariiya.

Gu Mariiya na mui' ba jimia' na pai' kio gu Isabeel

³⁹ Ba' jano' xim jotma'ñ nat mu jii gu Mariiya maa'n kap na pai' mui' daa'ñxim jir kikcham gam na gø'r jukgam, Judea bhaan bipio' gui' gu dibii:r. ⁴⁰ Mu jii nat paxiartudam gu Isabeel nam iam pix jir jum jajaa'nnim gook dit, na gu' bhammi kioka' gu Sakariiyas. Ba' bhammi nat øøk gu Mariiya, mu baakik ba'k chir mui' xi ñio'ki gu Isabeel. ⁴¹ Ba'

nat kai gu Isabeel nat mu tu ñio'ki gu Mariiya, jotmoda' joi gu alhii na ıraab dir ua'. Ba' mi' jotmoda' joidham jix bhai' bhai' jim ilh gu Isabeel, nat gu' gɛ' bhaan bam tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mdaga'n gu Dios. ⁴² Ba'p kai'ch gɛ' ki'n:

—¡Aa gu' gɛ'kam ki'n bhaan ti niidhim ji jia gu Dios gum alhii chuk nap jum ıraab dir ua'! Ja'p moox bhai' tum jii, na gu' cham jax chu'm ubii ja'xbui' pui' gɛ'kam ki'n bhaan ti niidhat na jax aap. ⁴³ ¿Aañ ba' jax jup jiñ ilhii'ñ nat ba' ja'kbui' kat bhai'p jiñ chüigim gu di'ii'n guñ Gɛ'kam tuk? ⁴⁴ Na gu' na ñich jum kai na pich bha tu ñio'ki, jotmoda' joi guñ alhii chuk nañ jiñ ıraab dir ua' nat jix bhai'm ilh. ⁴⁵ ¡Ja'p moo joidham jix bhai'm duu na pich bix jum jur ki'n ti jii'ñ na pui' tum duñia' na jax jum titda guch Gɛ'kam tuk!

Gu Mariiya na tu a'ga' na jax jir tu'm kam gu Dios

⁴⁶ Ba'p kai'ch ip gu Mariiya:
Dho gu' aañ jiñ ii'mda' bhaan gɛ'kamtu'n ji gu Dios,
⁴⁷ nañ gu'x bhai'ñ chaat nat ba uana guñ ua'tulhdhara',
⁴⁸ gam nat gɛ'kam ki'n jiñ a'm ti tii nañ tii gampai' tu'm aañ nañ jir tujuandam tugi'ñ.
Ba' xib dir gammiji ja'k pui' pup jiñ chitdada' am gu ja'tkam nat joidham jix bhai' tuñ jii.
⁴⁹ Bixchu' gɛ'gɛr jup tum duu'nkam jiñ bui bap tu duu gu' gu Dios na bixchu'x bhaai' na pu tu duñia',
na gu' giilhim jir jix uañ gui' na pui' tii' Dios.
⁵⁰ Na gu'x ja joi'mdat ja a'm ti niidhidha' gu Dios gui' nam mi' pui' jiimda' na jax jix aa'.

51 Jix io'm jir gø'kam gu',
 bixchu'x bhaai' na pu tu duñia' na jax ilhii'ñdha'.
 Tii' nat mik ja bui'ñchulh nam jax kam aa'nda' gui'
 nam ja'p pix gø'gørkam jum taat ka'.

52 Gam nat bhammi dir ji ja tii'pxi gui' nam
 gø'gørkam ki'n ka daraat,
 pu cham tu' ki'n ji bii mit.
 Gui' ba' nam jir cham tu' dat,
 gø'gørkam ki'n xi ja darsak.

53 Gio gui' nam giilhim kar jix chutumñigam kat,
 pui' gammiji xi ja joot xi chu ja boosgidhak gu ja
 bixchu',
 tu ja maa ba' gui' nam soi' tu'ii' nam cham tu' bia'
 ni ji'x.

54 Nat gu' ba ti'ñcho nat bam ai nat pai' dhuuk tu
 dai nax ja joi'mdaix bhai' ja duñia' gu Israel
 kam ja'tkam,
 na gu'r ja'tkam tugi'ñ gio nam jir tujuandam
 tugi'ñ.

55 Pui' pu xi ja tiidak ji gu' bijik guch bopxi kat,
 pui' na jax gu Abraam maadit jir di' nat pui' tiidak.

56 Pu'ñi ja'k ba' tii ip gu Mariiya. Mi' juruuñ ji gu'
 ji'k baik masaa'n buiñor gu Isabeel nat ba' ba jii ip
 gio mu ja'k kia'mi'ñ.

Na ba maaxilhia' gu Juan ja'tkam bopkondam

57 Ba' nat pai' dhuuk jum ai gu tanoolh, ba
 maaxir gu maraa'n gu Isabeel. 58 Ba' gu jajaa'nni'ñ
 gio gui' nam cham jax iim nam ja'p pix jix ja mat
 ka', ba maat jamit nat ba tii gu alhii, ba maat jamit
 sia nat gu Dios pix jix joi'mdak tii'gik maa gu alhii.
 Ba' mi gø'k jup titda am nat joidham jix bhai' tu jii.

59 Ba' nat pai' aich gu xijum baik tanoolh gu alhii,

dai na mit ba t̄it gio na mit matgilh nar Israel kam. Ba' jai' dh̄it t̄ix aaḡit am na git pui'p t̄i'nka' na jax gu taata'n Sakariiyas. ⁶⁰ Gu' ji nat gu' cham aa gu di'ñ'n, jup kai'ch pix:

—Juan ji nañ jix aa' na t̄i'nka' dhiñ alhii chuk.

⁶¹ Ba' tiip titda am gui':

—Jax dhui na cham jax chu'm iam pui' t̄i' na pim ji'k jir jum jajaa'nnim.

⁶² Ba' gu taata'n ba tikka am ip na jax ja'k jup jix aa' na t̄i'nka' gu maraa'n, ja noonob ki'n ja'p ba buixi'ñ am nam tikka. ⁶³ Ba' xi ja taa nam bha bh̄idha' maa'n gu uux komarak sobkoñxim alhi'ch pa' na bhaan mi dhaasa' na jax ja'k jix aa' na t̄i'nka'. Ba' ja'pni mi' xi dh̄ai: “Juan jach t̄itga' dhiñ alhii chuk.” Ba' gui' gampai' ji dh̄uu'n jamit, nam gu' cham ilhdhat na jai' pui' ja'k jup ilhii'ñ na jax gu b̄inga'n. ⁶⁴ Ba' mi' jotmoda' bh̄ai' ji chu ñiokcha ip gio gu Sakariiyas, jix bh̄ai'm taatit xi ḡ'kamtu'n gu Dios jix dhaam ja'k. ⁶⁵ Ba' giilhim jix chooto'n jamit gui' nam mi'p tu'ii', gio nai' ja'p pix pui' tim t̄i' nat jax tum duu na ji'x jir jujukgam na Judea di'ñir bhaan bipio'. ⁶⁶ Ba'p jum aa'nda' am gui' nam pui' t̄e k̄e k̄e k̄e':

—¿Tu' chi ba'r jup tu'm da' ka' gu alhii nat mu pai' pu maaxir?

Na gu' bh̄ix aixim joidham jix bh̄ai' tu buada' gu Dios buiñor gu alhii nam xi ch̄e k̄e k̄e, dhi' bhaan ba' t̄i' xim ga'ngada' am na tu'r jup tu'm da' ka'.

Na tu a'ga' gu Sakariiyas na jax jir tu'm kam gu Dios

⁶⁷ Ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ḡ' bhaan bam tajaa gu Sakariiyas, taata'n gu alhii,

ba' bhai' ji chu a'ga na jax jir tu'm kam gu Dios, jup kai'ch:

⁶⁸ ¡Ja'p moor jix bhai'kam ji tu' silhkam ki'n gu Gø'kam Dios!

Tii' nat moo bha jii ya' ja bui gu ja'tkam tugi'ñ Israel kam na ba' ya' ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara'.

⁶⁹ Bhach joochxi maa'n gui' na bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'.

Dhi' ba'ch boosga' mi' dhir bhaan gu boi nach bhaan mu ja'k ka jiiim nach pai' gammiji mi' pup jich chulhiiñdha'.

Maadit jir di' gu boxii'ñ gu Dabii gui' na Dios jir tujuandam tugi'ñ kat bijik.

⁷⁰ Pui' pu xi ja tiidak ji gu' gu Dios gui' nam bijik bhaankamu'n jix u'uañ ki'n ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam,

⁷¹ na sap pu'ñi ka daasaim na pai' dhuuk jich palhbuidha' nam cham kach juanda' biix gui' nam xich bhaamki'ñ.

⁷² Jum aaya' sap na pai' dhuuk gø'kam ki'n jix joi'mdai ja tigia' biix guch bopxi kat,

cham sap ba' ji'xkat mik bua' pui' na jax ja titda.

⁷³ Guch boxii Abraam maadit jir di' nat pui' tiidak gu Dios,

⁷⁴ na sap pu'ñich palhbuidha' nam cham kach juanda' gui' nam xich bhaamki'ñ

nach ba' mi' dhir cham tu' bhaan ka totdonit dai gui' bar tujuandam tugi'ñ ka',

⁷⁵ nach cham tu' bhaan kach ua'tulhdhat mi' pui' ba jiiimda' na jax jix aa' gammiji nach ji'x ya duduaka' dhi tutku' bhaan,

na ba' bhammi dir bha ja'k pui'ch a'm jup ti
niidhidha'.

⁷⁶ Ba' aap jiñ chio'ñ,

jup ti'ya' am gu ja'tkam nap aap maadit jir di' gui'
nam bijik ya ja'p tu a'gimik bhaankam gu
Dios gui' nax io'm jir gɛ'kam,

nap gu' aap biipi' ya ja'p ba tu ja a'gidha' gu
ja'tkam na ba' mi' dhir ya'p ba aaya' gux
io'm gɛ'kam,

ja'p ji buusnia' nap biipi' ya' ba tu boi'nta'.

⁷⁷ Nap gu' ba ja mattuda' gu ja'tkam tugi'ñ na
jax ja'k jix bhaai' nam dui cham mu ja'k
ka bhiiya' nam pai' gammiji mi' pup jum
tulhiidha',

na gu' ba ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara'.

⁷⁸ Nat gu' gu Dios jich Gi'kora' gɛ'kam ki'n ba xich
joi'gilh,

ya' bach aichulh jix dhaam dir maa'n gui' na gɛ'
miimtu'.

Dhi' ja'p ji buus jich bui nat kia'pix bhai' ba tu
kobxi gu tanoolh xia'lhbui dhir.

⁷⁹ Ba' biix jich a'm tonnia',

sia gui' nam jix io'm jix chu tukgam tir jup tu'ii'.

Joidham bax chu maax ka' nach ti niidhidha' nach
jax ja'k joidham jix bhai'ch chaatit mi' pui'
jiimda' na jax jix aa' gu Dios.

⁸⁰ Pu'ni ja'k ba' tu a'ga gu Sakariiyas. Ba' pix ji
gi'lhidha' gu alhii, ti bhijidha' na jax jir tu tu'm
kam ya' dhi oi'nga'n. Ba' nax io'm pa' bar gɛ' ka',
mu ja'p pix ba oirida' gampix jix chu gak kir. Jix
io'm mikkat nat ba' nai' ji chu ja a'gi gu Israel kam
ja'tkam.

2

Na ba maaxilhia' gu Jesusus (Mt. 1:18-25)

¹ Jano' gu Auguusto Seesar bix kap jir g'e'kam ka' na ji'k Rooma bhaan bipio' gu dippir, ba' dhi' ja chia nam jum daasa' bix gu ja'tkam nam ji'k dhi' bhaan tu oi'dha'. ² Jano' kia'pix jir maa'nnim ka' nam jum daasa', nam gu' cham pai' dhuuk jum da'nsat bii'pi' dir. Jano' gu Sireenio jir jix kai' ka' ip mi' ja'k na pai' Siiria bhaan bipio' gu dibii'. ³ Ba' pui' ja'k duu gu Auguusto Seesar nam aa'nda' na mi'm daasa' gu jaro'i' nar pai' kam ka' gu bijik dir kam boxii'n. ⁴ Pu'ni duuk ba' gu Josee ma jii mi' dhir Nasareet na Galilea bhaan bipio' gu dibii', bhammi ja'k bhii Beleen na pai' Judea bhaan bipio' ip gui' gu dibii', nat gu' bhai' maaxir gu boxii'n Dabii nar g'e'kam kat bijik. ⁵ Sia gu Mariiya bix jup xi baidhak nam gook dit jum daasa', gui' nat pui' ba ti'n na biima'n jum timo' nam maap tu oi'ncha'. Ku gu' pu bar dakoo pix tu'n da' ji ba' gu Mariiya ki'n gu alhii. ⁶ Ba' jano' pik jup mam ai gu tanoolh na pai' dhuuk maaxilhia' gu alhii nam bhai' ka oipo Beleen. ⁷ Cham jup ja ai gu' mijj na pai' tim tibiappu na git mi' dodhia' gu Mariiya, na mit gu' suu'n gu ja'tkam na mit mui' bham jumaap. Mu ja'k jamit ba' jii nam pai' kuupka' bix aixim tu'm gu sasoi'. Mi' ba' dua gu Mariiya ki'n gu bii'pi' kam maraa'n, jajannulh ki'n xi bhiibgak bhai' xi boo'n bhaan gui' nam sasoi' mi tu kua'.

*Gu nobii'n gu Dios na ba ja aagi'ndha' gu kakas-
nir bipia'dam nat ba maaxir guch Xoi'kam*

⁸ Ba' jì'kchi gu ja'tkam bhammi baasi'n dir ja'p jup tibiapka' am gampix nam bhai' darkat tu bipia'da' gu ja kakasnira' nam ja bia'ka'. ⁹ Ba' cham pum aa' am nat jotmoda' gø' nammi ja'p ba tu maaxir mi' bix xikoolh nam pai'p tu'ii', gu' gu nobii'ñ gu Dios nat mi' bam maax ja bui nat gø' ton nam ba' bhaan machia' na dhi'r di' gui' na bhaankam oiri gu Dios. Gu' gui' giilhim jix chooto'n jamit. ¹⁰ Ba' gu nobii'ñ gu Dios jup ja titda:

—Cha'pim totdon ka'. Aañ jam ua'tulhi'ñ ji maa'n gu ñi'ook na pim bhaan joidham jix bhai'm ilhdha', sia bix gu ja'tkam pui'x bhai'p jum ilhdha' am nam pai' dhuuk machia'. ¹¹ Ja'pniñ tu'm jam ua'tulhi'ñ: Maa'n bha'ñi dhir maaxir gu alhii xib dhi tukaa' na pai' kiokat bijik gu Dabii. Dhi'r di' gui' na pim nira na saak bha jootsa' gu Dios ya' dhi oi'nga'n na jam palhbuidha'. ¹² Kani gor ti tii'mbop na bha ja'p bo'ka' bhaan gui' nam sasoi' mi tu kua' jajannulh bhiibgixim ki'n.

¹³ Ba' jotmoda'x io'm mui' bhai' bam maax jamit gu noonbi'ñ gu Dios nat jax pix mi' ji timo nat tu a'ga gu maa'n, ba'p kai'ch am bix dhit nam gø'kamtu'n gu Dios:

¹⁴ Aach jix bhai'ch chaatit gø'kamtu'n gu Dios nach jì'k mia'n jup tu'ii' buiñor!

Nat gu'x joi'mdak jix bhai' ba ja duu gu ja'tkam ya' kam dhi oi'nga'n,

dai ba' na ja a'm ba ti niidhidha' gui' nam jì'k mi' pui' jii'mda' na jax jix aa'.

¹⁵ Ba' na mit pai' jiiix dhaam ja'k gu noonbi'ñ gu Dios, gu kakasnir bipia'dam jup jum ti titda am:

—Each mu jiim Beleen nach tii'mpo' gu alhii nat pui' maaxir na jax jich chitda guch Gi'kora'.

¹⁶ Ba' na mit jax guguu mi' bhii mit na mit tii'gim. Mummi mit ba ji bubua na pai'p tu'ii' gu Mariiya gio gu Josee, gu alhii bha ja'p bo' bhaan gui' nam sasoi' mi tu kua'. ¹⁷ Ba' na mit pai'x bhai' xi chii'gik gu alhii gu kakasnir bipia'dam, ba ja aagi'n am gui' nam ji'k mi'p tu'ii' nar tu'p tu'm da' ka' gu alhii, xi ja aagi'n am na maa'n gu nobii'n gu Dios pui' ja titda. ¹⁸ Ba' gui' mi' pui' pup tu'ii' am nam ba ja aagi'n nar tu'p tu'm da' ka'. ¹⁹ Gu Mariiya ba' dai jura'ram jup xim ga'nga tii na jax jir jum duukam pui' nam ji'k jax kai'ch gu kakasnir bipia'dam. ²⁰ Ba' ba jii mit ip gio gu kakasnir bipia'dam xi g'e'kamtudidhat gu Dios, xi laalagidhat am ji'x gu alabaa'n, jix bhai'm taattu' am gu' na mit pui' ti tii na jax ja aagi'n gu nobii'n gu Dios.

Nam mui' ba bhika' gu Jesusu g'e' chiop

²¹ Ba' nat pai' aich gu xijum baik tanoolh gu alhii, dai na mit ba tii' gio na mit matgilh nar Israel kam. Jesusu jamit tii' na jax ja'k pu aagi'n gu nobii'n gu Dios gu Mariiya biipi' dir na ba' moo bar alhi'ch kiikam ka'.

²² Ba' pui' ja'k jup tu aagix ka' nat tu ua'nak gu Moises bhaankamu'n gu Dios, nam cham pai' buanda' ji'k tanoolh gu u'uub mi' dhir ja ki'aam no' mit pu'ni kia'pix dudua a'aalh ki'n. Pui' duu ip ba' gu Mariiya, cham pai' buus ji'k tanoolh. Nat pai' xi aichdhak na ji'k aagix ka' na mit ba' ba bhik gu alhii bhammi Jerusaleen, bhai' na pai' kiika' gu g'e' chiop nam ba' bhai' dhir iimchuxdha' gu Dios.

²³ Na gu' sia pui' ja'k jup tu aagix ka' nat pui'p tu

ua'nak gu Moisees bhaankamu'n gu Dios. Ja'pnim kai'ch: "Imchuxdhidha' pim gu Dios gu a'aalh chichio'ñ gui' nam b̄ipi' maaxilhidha'." ²⁴ Pu'ñi ba' kai'ñkam mu bh̄ik jamit bhammi Jerusaleen. Ba' sia pui' ja'k jup tu aagix ka' nam aa'nda' nam tu makgixidha' gu Dios gu u'uub no' mit pu'ñi kia'pix ja' t̄i gu a'aalh, jup jum kai'ch na sap sia tu' gio'nda' gook piam gook gu joojoi.

²⁵ Ba' maa'n gu maa'nkam bhai'p kioka' Jerusaleen, Simeon t̄igim, na mi' pui' jimda' na jax jix aa' gu Dios, gammiji tu daanda'. Ba' jai' pui' t̄ip t̄i n̄irada' na pai' ba' duuk pui'x ja' joi'mdai ja palhbuidha' gu Dios gu Israel kam ja'tkam nam ja tulhiiñchu'nda' gu jai' ja'tkam maakam dir ja'k kam. Ba' na gu' bhaan jup tui'ñgida' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', ²⁶ gui' pix pui' jurtu'nka' na chakui mukia' na ya' ba aaya' guch Xoi'kam na Dios bha jootsa'. ²⁷ Ba' gui' pix jix Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pui' jurtuda na mu jimia' ḡe' chiop, mummi ba ji buus. Maap pix mi' ji aajim am gu Jesus gu gi'korga'n na mit mi' pui'p ba tu duñiim na jax tu aagix. ²⁸ Ba' xi dhaagik gu Simeon gu alhii ma tu a'gax dhaam ja'k buiñor gu Dios, jup kai'ch:

²⁹ Taxchaab dho ba'ch Gi'kora' na pich bhai' bach joochxi gui' nap saak pui' bha jootsa' na pich jax ja' t̄idak guch bopxi bijik.

Ba' aañ xib cham tu' bhaan jax kañ aa' sia pich ba' bañ dho'ñcho nañ ba mukia' nañ jir jum tujuandam tuk,

³⁰ na ñich gu' ya' ba t̄iñ buupui ki'n gui' na ya' ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara' gu Israel kam ja'tkam.

31 Xib japich ba' mui' ba ji kai nap jax jix aa' diih jich Gi'kora' nap tu duñia' xi ja niñchudat biix gu ja'tkam nam ji'k jix jai'ch ya' dhi oi'ñga'n.

32 Na gu' dhi' ba'r di' gui' na joidham gè' tanoor na ja bi'ñxidha' biix gu ja'tkam nam ji'k jix jai'ch,

ba' mi' dhir dai nam pix jix bhai' ba ja aa'nda' gum ja'tkam tuk Israel kam na pich jix bhai' ba ja duu.

33 Ba' gu Josee gio gu Mariiya gampai' ji dhoo'n jamit nat gu ja mar bhaan tu a'ga gu Simeon jix dhaam ja'k, mi' pix pui' pup tu'ii' am. 34 Ba' biix gook xi chu ja daa'ñxidhak gu Simeon na sap ba'x bhai' tu ja jimda'. Mi' dhir ba' moop titda dai gu Mariiya:

—Kani nap xiñ kaaya' nañ jax jum tiida'. Dhi alhii bhammi dir bha ja joochxi gu Dios gu Israel kam ja'tkam. Jai' mi' pui' jimia' am na jax ja tiida', jai' ba' cham. Jix io'm jir mui' ka' am gui' nam cham mi' pui' jimia', 35 sia kum gu' tiix maatit kaaya' na jax kai'ñkam jup ja tiida', gu' pix ji nam gu' diih jix bhaamut kaaya', dhi' ba' bhaan jix maati' ka' nam diih cham aa'nda'. Aap ba' giilhim jix buam jum aa'nda' ti, ja'p tu tatdaka' panaas na jaroi' kuxiir ki'n bham sissida'.

36 Ba' maa'n gu ubii jagi' bhai'p oirida' Aana tiigim na bhaankamu'n gu Dios tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam nam jax ja'k mi' pui' jiidma'. Gu taata'n Panuel tiigich, maadit jir di' kat gui' nam Aseer jir bopxi'ñ. Ba' dhi Aana alhii pa' oidhak maa'n gu chio'ñ, gu' ji na mit gu' xijum gook oidha' pix maap tu oi'ñcha, ma muu ip gu binga'n. 37 Diih

ba' pup oiri nat dir diilh bii, maakob oo'm daman maakob oidha' bap duu jano' dir. Gu' ba' mi' pix ja'k ji ai chiop na pai' ba' pup jir tujuandam tugi'ñ gu Dios, cham pai' maakam ja'k ka buus. Gammiji tu juanda' mi' dhi chiop nabap tanoolh gio nabap tukaa', gam nam saabda', gio na tu daanda'. ³⁸ Ba' gui' ji' Aana jai' mi'p ba ji buus na pai' gu gi'korga'n gu Jesus, jai' ba'p ma taxchaabgi gu Dios jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' nai' pui'p ba ja titdaim gui' nam pui'p ti nira na pai' ba' duuk pui'x ja joi'm dai ja palhbuidha' gu Dios gu Israel kam ja'tkam, pui' ja titdaim nat ya' ba ai gui' nam jaro'i nira.

Gu Mariiya gio gu Josee nam ba jimia' ip gio mu ja'k Nasareet

³⁹ Ba' na mit bix pui' xi chu duuk gu gi'korga'n gu Jesus na jax ja'k aagix na tu ua'ñix gu ñioki'ñ gu Dios, giop ba jii mit mu ja'k Nasareet nam pai' oi'dha', na pai' Galilea bhaan bipio' gui' gu dibir. ⁴⁰ Ba' gu alhii pix ji gi'lhidha', jix io'm bax chi bhii'ñ ka' gio nax io'm bax oo' ka', gam nax bhai'm taat ka', na gu' bhaan ti niidhidha' gu Dios.

Gu Jesus na mi' daaka' g'e' chiop

⁴¹ Ba' gu gi'korga'n gu Jesus mui' pu jimmida' am bhammi Jerusaleen nabap oidha' na pai' dhuuk jum aajidha' bhaan Paaskua ta'm. ⁴² Ba' nammi nat giop bam ai, gio mit mui'p ma jii, bix jamit xi baidhak gu Jesus, na gu' mambhix daman gook oidha' ba bia'ka'. ⁴³ Ba' nat pai' buus gu bhaan Paaskua ta'm, gio ja'k jup ba suulhgichu' am mu ja'k ja ki'aam, gu' ji nat gu' bak gu Jesus bhammi pup bii Jerusaleen. Pu cham maat am gu gi'korga'n no't bhammi pai'p bii, ⁴⁴ ja'p jum

aa'ntu' am gu' na mi' pai' ja saagi'ñ jim gu ja'tkam nam giilhim mui' mu jiiim. Maa'n tanoolh gu' pu ba jii mit na mit ba' nai' tii ba ji gaa mi ja'p ja bui gu jajaa'nni'ñ gio mi ja'p ja bui gui' nam ji'k jix ja maat. ⁴⁵ Cham pai' tii mit. Ba' gio mi' dhir ja'k jup ma suulh jamit na mit gaagam bhammi Jerusaleen.

⁴⁶ Nammi baik tanoolh ki'n ba' ka tii mit bhai' gē' chiop na ja saagi'ñ daa gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ja kēē nam aagi'ñ gu ñio'ki'ñ gu Dios na bha ja tikka. ⁴⁷ Ba' ji'x gampai' ji dhu'ntikda' am bix gui' nam ji'k mi'p tu'ii' nam sap cham pai' dhuuk jax chu'm alhii pui' kēēket nax io'm jix chu maat. ⁴⁸ Ba' na mit ba tii gu gi'korga'n na pai' daakat pix chu' kai'ch, gampai' ji dhuu'n jamit ip sia, nam gu' cham ji'xkat pai' dhuuk pui' niidhat gu jax chu'm alhii na jax ja'k tu jim gu Jesus. Ba'p titda gu di'ii'n:

—Jax ba'ñ chio'ñ ku pich ba'ch o'ñxi? Nai'ch chiim gaa'ñchu' gook dit dhim taat jix buam jich aa'ntugit.

⁴⁹ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Jax ku pim ba' moop jiñ ga'nga? Na gu' aañ jiñ a'm jum aa' nañ machia' na jax jir tu'm kam guñ Gi'kora'. Jum aa' nañ ya'p tui'ka' na pai' ba'kchudhix.

⁵⁰ Pu cham maatit kai mit gu gi'korga'n nat jax kai'ñkam jup ja tii'n.

⁵¹ Ku gu' pu ja oi ji ba' gu Jesus mu ja'k Nasareet pui' xi ja tiidak, na gu'x ja kēēkē' tu' nam chianda'. Ba' pui' pix jum aa'nda' jura'ram bhaan gu di'ii'n na jax ba'r jum duukam na jax ja'k tu jim gu Jesus, tiim ga'ngada'. ⁵² Ba'x chi bhii'ñ

kam gi'lhidha' gu Jesusus, gam nax bhai'm taat ka', na gu' bhaan ti niidhidha' gu Dios, gio gu ja'tkam joidham pix jix bhai' aa'nda' am.

3

*Gu Juan na ja bopkonda' gu ja'tkam
(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)*

¹ Ba' jumaip bar ge'kam ka' biix kap na ji'k Rooma bhaan bipio' gu dippir, Tibeerio ba ti'inka' gui' na bar ge'kam ka'. Mambhiix daman jix chamaam oidha' bhai' pu bap duu na ba' gu Poon-sio Pilaato mi'p bar jix kai' ka' dai mi' na ji'x Judea bhaan bipio' gu dibiiir. Mu ja'k Galilea ba' Eroodis tiigim mi'p jir jix kai' ka' jano'. Mu ja'k Iturea ba' gio Trakoniite, maa'n Piliip tiigim mi'p jir jix kai' ka' dhi gok kap, jir jum jajaa'nnim ka' am gook dit gu Eroodis. Ba' mu ja'k na pai' Abiliinia ti'ii', maa'n Lisaanias tiigim mi'p jir jix kai' ka'. ² Gu' ba' maa'n Anaas tiigim gio jumai Kaipaas, jix io'm jir ja ge'gerkam tuk ka' am gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Dhi' ji' ba' biix nam ge'gerkam ki'n ka darka', gu Dios mummi ja'k ba tu a'gi gu Juan gui' na Sakariiyas jir maraa'n. Mummi tu a'gi gampix jix chu gak kir na pai'x joi'ndha' na oirida', jup titda na ampix bax bhaai' na pai' dhuuk jir am na ba tu ja a'gi'fmira' gu ja'tkam mu ja'p nam pai' jax tu oi'dha'. ³ Ba' gui' ma jii ip nat tu ja a'gidham, mu ja'p ji bhii biix ju'ndharam gu Jordaana Ak ge' na mi' bhix, jup ja titdaidha' nam soi'm ilhdhai bam bopkona' na ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na mit mi' pui' ba jii na jax jix aa' gu Dios, ba' dai na ba uañchudhix ka'

gu ja ua'tulhdhara'. ⁴ Ba' pui' ji chu buus na jax jum kai'ch mi' nat pai' tu ua'nak bijik gu Isaiiyas gui' nat bhaankamu'n gu Dios tu ja a'gidhak gu ja'tkam. Jup jum kai'ch:

Maa'n gu maa'nkam mu ja'p gampix jix chu gak kir ji jimdat jup ja titdaim gø' ki'n gu ja'tkam:

“Gor jix kii' bim duuñ,

bar mia'n na bhai' ba jim gu Gø'kam.

Mi' pim sap pui' ba jimia' na jax jix aa'.

⁵ Na pim gu' ja'p pix tu'ii' na jax gu boi no' giilhim gø'gø'r jix kakolhbik gam no'x ñoonolh na jax ja'k cham bhai' tum oiri.

Jam a'm jum aa' ba' na pim mi' pui' jimia' na ba' tim kii'mpiga' jam i'ii'mda' ir bhaan nax chu buichik.

⁶ Na gu' maaxik ya aaya' gui' na Dios bha jootsa', biix dhit tigia' am gu ja'tkam.

Dhi' ba' ya' ja uañdha' gu ja ua'tulhdhara' nam biix aixim tu'm ki'n jix u'ua'tulhdhix.”

⁷ Mi' ba' Jordaan Ak ja bopkonda' gu Juan gu ja'tkam. Mui' pix mi' ji aajidha' am nam xim bopkonamtu'nda'. Ba'p ja titdada' gu Juan:

—¿Jaroo ba' moox bhai'p ba duu na ba jam aagi'ñ na pim jax ja'k dui cham jum tulhiiña', na cham xiim bam aajim na tu tulhiiñchuda' gu Dios ku pim ba' ga'm ba jiiim? Ja'p ji buusan gu' na pim jir kooko' gux bhaa'mnagim na pim cham mi' pui' jiiim na jax jix aa' gu Dios. ⁸ Ku gu' no' pim silhkam cham aa' na pim jum tulhiiña', jum aa' ji na pim pui' ja'k ba tu jimda' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na pim soi' bam ilhii'ñ buiñor gu Dios na ba' gui' xi jam joi'mda' ip. Cha'pim jax jum aa'nda'

na pui' pɪx jup xi jam joi'mda' na pim chi panaas xir bopxi'ñ gu Abraam. Jax dhui na gu' gu Dios sia joodai bopxichuda' gu Abraam no't xi ilh, no' pim aapi'm cham mi' pui' tu daa'ñchu' na jax ja'k tu daa'ñchugit bijik gu Abraam. Na gu' tu' na pɪx jix bhaai' na pu duñia' gu Dios na jax ja'k ilhii'ñdha' gu tu', na gu'r gɛ'kam. ⁹ Gio gu' ja'p ji buusan na pim aapi'm jir i'ix gui' nam i'bhai'ñchardat jix maikak bhebhē. Ba' no' maadit cham kiki' i'bhai'ñchar, piam ku pu cham tu i'bhai'ñchar, amuub dho ba kaat gu baiñdhas na ki'n jum iarai xim biimsai maap xim jumpadai mi' xim ki'xdha' gu tai ku mu jagia', daman pup bix takaa'n xim boosgai bhai' xim iabu' na ba' cham jai' bhai'p ka i'punda'.

¹⁰ Ba' gu ja'tkam nam mi'p tu'ii' bhai' ba tikka am, jup titda am:

—¿Gu' jax jach ba' ja'k xi chu buada' nach ba' cham jich chulhiiña' jich jaduun'?

¹¹ Ba' gu Juan jup ja titda:

—Dho na pim jix ja joi'mdai ja tigia' gu ja'tkam gui' nam gampai' tu'ii' nam cham tu' bia'. Ji'ma'n japim ja makia' gu jam jajannulh no' pim go'gok ja bia'. Gio no' pim jaro'i' nii'ñ na uamaim, xi onbai'ñdha' pim gu koi' no' pim aapi'm bia'.

¹² Ba' gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gɛ'kam Rooma kam ji'k mi'p ai mit nam pui'p xim bopkonam. Ba' pui' bhai'p ba tikka am gu Juan, jup titda am:

—¿Aach gi, jax ja'k jup xi chu buada' jich jaduun' na ba' pui' cham jup jich chulhiiñchuda' gu Dios?

¹³ Ba' gu Juan jup ja titda:

—Dho na pim cham ja'p pɪx ja chianda' gu ja'tkam nam mui' tu namki'ñdha' na pim jix aagit

na jai' jam a'm bi'iidha', daipu' ji na ji'k pi'x aagix nam tu namki'ñdha'.

¹⁴ Ba' ji'k ip gu sandaarui'x mi' dhir ja'p bhai'p ba tikka am, jup titda am:

—¿Aach gi, jax ja'k jach jup xi chu buada' na ba' pui' cham jup jich chulhiiñchuda' gu Dios?

Ba' gu Juan jup ja titda:

—Dho na pim cham jaroi' ja'p pi'x bha taanda' gu namki' no' pim jix maat nat cham tu' jax dhuu, ni ku pim cham tu' ki'n ji iattulhdhai mu pai' ba kiksaidha' na pim tañiidha'. Ja'kbui' pim pi'x ki'n jix bhai'm taat ka' na pim ji'k mai'chik.

¹⁵ Ba' gu ja'tkam am nai' ti nai'ñdha' am nam ja'p jim aagit na tu' pik jax ba ji dhuñia' gu Juan nam cham pai' dhuuk pu chu'm nai'ñdha', xim ti tikkat am no' sap ba'r di' guch Xoi'kam nat bhai' ba joot gu Dios gui' na pui' saak bha jootsa', ka' ba' gu'r jumai. ¹⁶ Gu' ji na gu' biix jup ja titda gu Juan nam ji'k mi'p tu'ii':

—Aañ xib dai suudai' ki'n pi'x nañ ya' ka jam bopkon na pim jax jiñ ñii'ñ, matgim maa'n gatuuk dir bhai'p jim ji gui' nax io'm jir gø'kam, cham tu' pui' na aañ. Cham ji'x iam jir jupaabkamu'n iñ nañ git tu' suuska'n jup xi kookoxchulhdha'. Gui' dho gi gu' jam bopkona' ji ki'n gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' gio tai ki'n, na gu'x io'm bi'xchu'x bhai' na pu tu duñia' na jax ilhii'ñdha'. ¹⁷ Gio gu' sia ja'p jup ji buusan japim na gu tiriik. Ba' pu ua' gui' na ki'n jam jilhbida' na pim jix chanaara', ja'p ja'k dilhkob ji bi'ya' gux kii', gio gu tanaara' ja'p ja'k ip. Ba' dai gux kii' ulhña' maa'n kap na pai' dai gu tiriik jum ulhiis, gu tanaara' ba' miidha' na pu cham ji'xkat ka tukia' gu tai.

18 Pu'ñi ja'k ba' ja titdada' gu Juan gu ja'tkam na tu ja a'gi'ñdha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios, gam bix aixim nam jax ja'k jum guguuxdha' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios. 19 Ba' gu Juan ji'kchi kim jup ñiok gux kai' Eroodis na sap cham jir am nat gan bhii gu Erodiyas, sia ku tii'ringa'n gu sipdhi'ñ Piliip. Bix pui'p xi chitdada' na ji'k tu'x buam tu buada'. 20 Gu'ji nat gu'x bhaamut pix kai' gu Eroodis, dai nat ba tu chia nam kuupa' na sap gan buam titda, alhi'ch pup xim ua'tulh.

Gu Jesusus nat tu chia nam bakuana'

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

21 Ba' ja'pniptum duu jano' na mit chakui kupak gu Juan na mummy oirit Jorjaan Ak ka ja bopkonda' gu ja'tkam. Bix gu Jesusus chia ip na mi' bakuana'. Mi' nat xim bakuanak mui' ji chu daani buiñor gu Dios jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' joidham bhai' jim kupio' gux dhaam mi' pui' na ka tu daan. 22 Ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' maaxik bhammi dir bhai' ji chim ja'p tu'm na gu gioda'. Gio ba' nat bhammi dir bhai' ba tum a'ga, jup tum kai'ch:

—Aap jir di' guñ mar nañ joidham jix io'm xim da', na ñich gu' gø'kam ki'n jum a'm ti tii dai aap.

Gu bijik dir kam bopxi'ñ gu Jesusus

(Mt. 1:1-17)

23 Ba' nai' ji chu ja a'gi gu Jesusus gu ja'tkam na ba bia'ka' ji'k maa'n oo'm daman mambhix oidha'. Ba' pui' ilhii'ñdha' am gu ja'tkam nar taata'n ka' gu Josee, gio mi' dhir gu Josee, Elii jup jir taata'n kat. 24 Gio mi' dhir gu Elii, Matat jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matat, Lebi jup jir taata'n kat. Gio mi'

dhir gu Lebig, Melki jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Melki, Jana jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jana, Josee jup jir taata'n kat. ²⁵ Gio mi' dhir gu Josee, Matatiiyas jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matatiiyas, Amoos jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Amoos, Naum jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Naum, Elsi jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Elsi, Nagai jup jir taata'n kat. ²⁶ Gio mi' dhir gu Nagai, Maat jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Maat, Matatiiyas jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matatiiyas, Semei jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Semei, Josee jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Josee, Judaa jup jir taata'n kat. ²⁷ Gio mi' dhir gu Judaa, Joanan jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Joanan, Reesa jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Reesa, Sorobabeel jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Sorobabeel, Salatiel jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Salatiel, Neeri jup jir taata'n kat. ²⁸ Gio mi' dhir gu Neeri, Melki jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Melki, Aadi jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Aadi, Kosam jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Kosam, Elmadam jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Elmadam, Er jup jir taata'n kat. ²⁹ Gio mi' dhir gu Er, Josue jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Josue, Elieser jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Elieser, Jorim jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jorim, Matat jup jir taata'n kat. ³⁰ Gio mi' dhir gu Matat, Lebig jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Lebig, Simeon jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Simeon, Judaa jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Judaa, Josee jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Josee, Jonaan jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jonaan, Eliakiim jup jir taata'n kat. ³¹ Gio mi' dhir

gu Eliakiim, Melea jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Melea, Mainaan jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Mainaan, Matata jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matata, Nataan jup jir taata'n kat. ³² Gio mi' dhir gu Nataan, Dabii jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Dabii, Isayii jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Isayii, Obed jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Obed, Boos jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Boos, Salmoon jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Salmoon, Nasoon jup jir taata'n kat. ³³ Gio mi' dhir gu Nasoon, Aminadab jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Aminadab, Aram jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Aram, Arni jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Arni, Esrom jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Esrom, Paaris jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Paaris, Judaa jup jir taata'n kat. ³⁴ Gio mi' dhir gu Judaa, Jakob jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jakob, Isaak jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Isaak, Abraam jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Abraam, Taree jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Taree, Nakor jup jir taata'n kat. ³⁵ Gio mi' dhir gu Nakor, Serug jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Serug, Ragau jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Ragau, Peleg jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Peleg, Eber jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Eber, Sala jup jir taata'n kat. ³⁶ Gio mi' dhir gu Sala, Kainaan jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Kainaan, Arpajad jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Arpajad, Sem jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Sem, Noee jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Noee, Lamek jup jir taata'n kat. ³⁷ Gio mi' dhir gu Lamek, Matusaleen jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Matusaleen, Enok jup jir taata'n kat. Gio

mi' dhir gu Enok, Jared jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Jared, Mahalaleel jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Mahalaleel, Kainaan jup jir taata'n kat. ³⁸ Gio mi' dhir gu Kainaan, Enoos jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Enoos, Set jup jir taata'n kat. Gio mi' dhir gu Set, Adaan jup jir taata'n kat. Ba' mi' dhir gu Adaan, gu Dios jup bar taata'n, nat gu' dhi' biipi' ya do'ñcho gu Dios dhi oi'ñga'n bhaan.

4

Gu ja'ook na tix mai'chim ka' gu Jesus (Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Ba' mi' Jordaan Ak nat jum bakua gu Jesus, gē' bhaan jum tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Mi' dhir ba' pu silh mu ja'k bhii maa'n kap gampix jix chu gak kir na pai' pu cham jaroi' oiri, na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pix nat pui' jurtuda. ² Pu kai'ñkam pix mu ja'k bhii nat mi'm saabum gook oo'm tanoolh gam gu bix chukaa', pu cham tu' nat juu. Ba' nat pai' pu ba aich gu ja'kbui' tanoolh gio gu bix chukaa' nam saab, gu ja'ook mi' ba ai. Ti' ilhdhat na mi' mai'chia' git na kapbhai' mi' kax bhio', ³ jup titda:

—No'p silhkam aap Dios jir maraa'n, eap ja'p tii'n dhi jodai na paan jup jum duñia' no't moo pui'm duu.

⁴ Ba' gu Jesus jup titda:

—Jax dhui nap jum kai'ch mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nax io'm jum aa' na mi' pui' jimda' gu maa'nkam na jax jix aa' gu Dios na ba'x bhai' tu jimda', cham tu' gu tu' koi' ki'n.

⁵ Mi' dhir ba' maa'n oidha' kuu' am xi baidhak xi chu joojoi'ñchuda bii'x kap na ji'x gø'gø'r jir kikcham na ji'x jir oi'ñga'n. ⁶ Ba'p titda:

— Jiñ a'm jup tu tu'ii' bii'x dhi' nap ji'k tu' nii'ñ, pu bijik dir jiñ a'm tu bii nat dir ya' ji tum kikchamta dhi oi'ñga'n bhaan. Ba' aañ ya' dir ja'p ja'k pui'p jix bhaai' nañ tu makia' gu jaroi' nañ ilhii'ñdha', ⁷ pui' na jax aap tum makia' iñ no' pich mi'ñi ja'p jum o'lhia ki'n kikbok pui' xi chi nañ aañ jir gø'kam. Bii'x jum a'm ji chu bi'ya'.

⁸ Ba' gu Jesus jup titda:

— Jax dhui na gu'p jum kai'ch ip mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam na dai gu Dios jix bhai' nach gø'kamtu'nda', cham tu' jumai. Dai gui' pìx jach jir tujuandam tugi'ñ ka'.

⁹ Ba' bhammi ja'k jup baidhak Jerusaleen bhai' na pai' kii'k gu gø' chiop, kuugaram xi kii'sak jup titda:

— Eap ya' dir mu tuudaiñ no' silhkam jum a'm ti niidhim gu Dios nap saak pui'r maraa'n. ¹⁰ Gio gu'p jum kai'ch mi' pai' na mit tu ua'nak gu bijik dir kam:

Gu Dios bha ja jootsa' gu noonbi'ñ nam jum nuuk-daidha' gammiji na cham tu'm duñia'.

¹¹ Te'kob jum bapmi'ñdhidha' am nap ba' cham mi' pai' jax chu'm jodai cha'm jutbui ilhia'.

¹² Ba' gu Jesus jup titda:

— Jax dhui nap jum kai'ch ip sia mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nax xidhuu no' jaroi' mamai'chik gu Dios, na gu'r gø'kam.

¹³ Ba' cham ka bhaai' gu ja'ook na jax dhui ka mai'chia' gu Jesus, pui' ma jii ip gio. Ku gu' gatuuk gio tiip mai'chia' ji.

Na kia'pix ba ji chu ja a'gidha' gu Jesus gu ja'tkam mi' Galilea

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ Ba' gu Jesus giop ba jii mu ja'k Galilea, pu maa'n na jax gɛ' bhaan tajaanixchu'nda' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', gam na bixchu' bax chu bhaai' na pu tu duñia' gu tu' na jax ilhii'ñdha'. Ba' bix na ji'x Galilea dibii' bhaan bipio' pix ja'x pui' kai'chdha' am gu ja'tkam na mu pai' joidham jix bhai' tu bua gu Jesus. ¹⁵ Mi ja'p ba' pu tu ja a'gi'ñdha' chichiop gu Israel kam ja'tkam nam pai' jax jum jumpa'nda' nam tu daanda' buiñor gu Dios. Ba' joidham kɛkɛ' am, pix jix bhai' aa'nda' am.

Gu Jesus nam cham kɛgalhdha' gu ja'tkam mi' Nasareet

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶ Mi' dhir ba' mu ja'k ba ai gu Jesus Nasareet na pai' gi'lhix. Ba' nat giop bam ai nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam, mu ba ai chiop nam pai'm jumpa'nda' ip nam tu daanda' gu mi' kam. Ba' xi chia mit na kikboi xi ja jiñkaixdha' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ¹⁷ xi maa mit gu u'uan gui' nat Isaiiyas tu ua'nak, gui' na bijik bhaankam gu Dios tu ja a'gidhimik gu ja'tkam. Ba' nat bhai' ji silh, ba tii mi' na pai' ja'pnim kai'ch:

¹⁸ Gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios jiñ a'm tajaanix,

nat gu' diilh gu Dios jiñ a'm ti tiigik jiñ tajaan nañ ba' ya ja'p tu ja a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gui' nam soi' tu'ii' nam cham tu' bia' ni ji'x,

gio gui' nam ji'k kuup jañ xi ja do'ñchoi xi ja chiñia'
 nam jix bhai'm taatit mu ja'p ba oipoda',
 gio gui' nam cham ñiñña ka' nañ tu ja tii'ñchoda'.
 Bix gui' nam ji'k jum tulhiiñ jañ jix bhai' ja duña',
 19 xi ja aagi'ñdha' iñ nat ampix jum ai oidha' nat jix
 joi'mdak ja a'm ba ti tii gu Dios.

20 Ba' nat tiimok gu Jesus nat ja jiñkaix, giop xi
 ñansapak gu u'uan mu ja'k xi maakak gui' na mi'r
 tujuandam chiop mi ja'p ji dhaibu ip gio. Gu' ji
 nam gu' bha ti ñi'ñ gu ja'tkam nam ti ñira na ja
 aagi'ñdha' na jax kai'ñkam jup jum kai'ch mi' nat
 pai' ja jiñkaix. 21 Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dhi' na pimit ji'k jax kai na ñich jam jiñkaix gu
 ñio'ki'ñ gu Dios, xib ya' pui' ba tu tui'dhi'.

22 Ba' pix jix bhai'm taat am bix gu ja'tkam nam
 mi'p tu'ii' nam joidham kēē na tu a'ga gu Jesus,
 pix jup jum ti titda am:

—¿Dhi' aa gu Josee gu maraa'n?

23 Ba' gu Jesus jup ja titda ip gio:

—Ja'p japim dho chiñ chida' nam jax kai'chdha'
 ya' gu ja'tkam na saak jix bhaai' na dñlh xim
 dua'ñdhai no' bax ka'ook gu jaroi' nax maatit ja
 duduadhi'ñdha' gu ja'tkam. Gam chi ja'pni: “Pui'
 na chich jax ti kai na pich joidham jix bhai' tu
 duu mu Kapernaum, pui'p jup xi chu duña' ya'm
 dirba' am na pich pai' gi'ñr.”

24 Mui' xi chu ja a'gi'ñchu' gu Jesus, jup ja titda:

—Jax dhui nam gu' cham jügi'ñdha' gu ja'tkam
 gu jaroi' no' tii bhaankam gu Dios tu ja a'gi'ñ gu
 ñio'ki'ñ no'r mi' kam, aañ moo ya' pu jam titda.

25 Jax japim gix maat jano' na gu Eliiyas ya' xi
 oilhimik na pui' bhaankam jup tu a'gimik gu Dios,
 maa'nnim bo nat ya' giilhim bhio'gi' ma jii bix kap

na ji'x jir Israel, cham duu'n baik oidha' daman taak. Mui'x jai'ch ka' am gu' tii gu di'dilhdhim u'uub ya' dhi Israel, ²⁶ gu' pix ji nat gu' gu Dios mummi ja'k joot gu Eliiyas na pai' Sarepta ti tii', na mia'n bipio' gama ja'k na pai' Sidoon jup ti tii' nax io'm mui' pa' daa'ñxim jir kikcham, na gu' mi'x jai'ch ka' maa'n gu ubii dilhdhim. Tii' na gu'r maakam ja'k kam gu dilhdhim ubii nat buiñor joot gu Dios gu Eliiyas, cham tu' iam jir Israel kam. ²⁷ Gio jano' na gu Eliseo pui' bhaankamu'n gu Dios ya'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam, jano' giilhim ma tu ai gui' na tootolhidhat gakiidha' gu ja tutku' gu ja'tkam bix kap ya' na ji'x jir Israel. Tii' nat gu' gu Namaan pix dua'ñ nar mummi ja'k kam Siiria, ni kut iam maadit gu ya' kam Israel dua'ñ.

²⁸ Ba' na mit pui' kai, giilhim bhai' ji bhaak jamit bix gui' nam ji'k mi'p tu'ii'. ²⁹ Daagik jamit xi buusaidhak dirap bhai' bhiiich gu tai' na pai' tai'gim jir kikcham, nammii baas dir ja'p amuub kookba'n ba aichdhidhat am na pai'x babaa' nam sap ba' mi' dhir mijimmi xi ñui'ñña' git. ³⁰ Gu' ji nat gu' gu Jesus mi' buus ja saagi'ñ, gaammiji ji dhuu.

Gu Jesus na ba dua'ñdha' maa'n gu maa'nkam na kax ñaanbi' ka' (Mr. 1:21-28)

³¹ Mu ja'k ba' pu bhii gu Jesus Kapernaum na pai' Galilea bhaan bipio' gu dibir, ba' mi' pu tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam chiop jano' nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam. ³² Ba' joidham kexkex' am, na gu'x gi'm tu ja a'gi'ñdha', cham tu' jaaxmada' ki'n.

³³ Ba' mi' dhi chiop maa'n mi'x jai'ch ka' gu maa'nkam na bhaan jup tui'ñgida' gu cham kii' ii'mda', ampix pui'x ñaanbi' ka'. Ba' gø' ki'n bhai' dhir ja'p mui' ba jiiñ na ka tu a'ga gu Jesus, jup kai'ch:

³⁴ —¿Jax japich bhai' bach dhoodam Jesus Nasareet kam? ¿Nap ya'ch kooda' aa? Cham ji nap pui'ch buada'. Jix maat iñ gu' nap aap jir jix uañ nap bhaankam ya oiri gu Dios.

³⁵ Gu' ji nat gu' gu Jesus pu ñiok, jup titda:

—¿Cha'p ñiokda' cham kii' ii'mda' nap bhai' bhaan baaxchugit naanbichu'n dhiñ jaduuiñ! Mup buusnia' bhai' dhir, cha'p bhai' pu tui'ñgida'.

Ba' mi ja'p ji ia gu maa'nkam ja taagiob gui' nam mi'p tu'ii', nat gu' gu cham kii' ii'mda' pui' xi dhoodak nat ba' pik ba buus bhai' dhir bhaan. Gio ba' bhai'p ji bam gu maa'nkam, dai na bax kii', cham tu' ka naanbi'. ³⁶ Ba' gu ja'tkam giilhim bax chotdon am bix nam ji'k mi'p tu'ii' nam jax ti nai'ñ, pix jup jum ti titda am diilh:

—¿Aa gu'x io'm jir gø'kam ji bak jia dhich jaduuiñ nam ba' gam cham kiki' i'ii'mda' jix jii'gi'ñ na ja ñioki'ñ!

³⁷ Ba' nai' pix ja'x pui' tum kai'chdha' na ji'x jir Galilea na mu pai' joidham tu buada' gu Jesus.

Gu Jesus na ba dua'ñdha' gu daada'n gu Simoon Peegro

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ Ba' mi' dhir nat buusnik chiop gu Jesus, silh jii gama ja'k na pai' tu ba'aak gu Simoon Peegro. Gu' ji na gu' jano' pik jup jix ka'ook toiñdhi' ki'n gu daada'n gu Simoon Peegro, miji bo' ba'm bakxidhat ba'k chir. Ba' bix dhit soi' ba titda am gu

Jesuus gui' nam mi oi'dha' na iam dua'ñdha'. ³⁹ Ba' mui' ji ai ip gu Jesusu amuub na pai' bo', ba' biipi' xi mugia'tik nat ba' mi' dhir xi ñiok gu ko'kdai' na toiñdichu'n. Jix kii'p jum duu gu daada'n gu Simoon, mi' dhir dai nat bamgik ba tu ja onbai'.

*Gu Jesusu na mui' ja dudua'ñdha' gu ja'tkam
(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)*

⁴⁰ Ba' nat pai' pu ba jur, nat ampix bhiji ji bhi'ñ gu tanoolh, mui' gu ja'tkam pix mi' ji ai mit na pai' gu Jesusu ji ja baidhat gux kako'kkam biix aixim tu'm na ja eeka' na ba' ja dudua'ñdha'. Ba' gu Jesusu pix jup ji ja dudua'ñ, dai na bhai' pix xi ja da'ngim. ⁴¹ Mui' mit mi'p ja aich gui' nam ampix jix ñanaanbi' ka' na ja a'm jup tui'ngida' gu cham kikii' i'ii'mda'. Ba'p titdada' am gu Jesusu gø' ki'n:

—Aap jir di' gu maraa'n gu Dios.

Gu' ji na gu' maa'n na jax ñiokdhai pu mai' jootsa' gu Jesusu bhai' dhir bhaan gu maa'nkam, na gu' dhi' pix na pui' jurtu'nka' na ba' mi' dhir pui'p kai'chdha'. Jix maat am gu' nar di' gui' na bhaankam ya oiri gu Dios.

*Gu Jesusu na nai' tu ja a'gidhidha' gu ja'tkam
(Mr. 1:35-39)*

⁴² Ba' cham jaroi' ji aa'ñdhak gu Jesusu kapb-huimuk ba jii mi' dhir na pai' mui' daa'ñxim jir kikcham, nammi ja'k bhii maa'n kap na pai' cham jaroi' oiri. Gu' ji na mit gu' nai' ji ga'ngimi gu ja'tkam na mit pai' dhuuk ti' na cham tu jai'ch, mummi ba ji bubua mit na pai' ka oiri. Ba' tiix aagit am nam git gio ja'k jup bua', gu' ji na gu' cham aa' gu Jesusu, ⁴³ jup ja titda:

—Jax dhui nat gu' aañ pu kai'ñkam bhañ joot gu Dios nañ bix kap ja aa'ñdha' gu ja'tkam nat jix ja joi'mdak ja a'm ba ti ti, sia ku gu'x io'm jir gè'kam.

⁴⁴ Ba' nai' ja'p pu tu ja a'gi'ñdha' gu Jesus gu Israel kam ja'tkam bix kap chichiop nam pai'm jumpa'nda' nam tu daanda'.

5

Gu Simoon Peegro gio gook ja bñm nam mui' ja bhia' gu boptop

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ Ba' mummi ja'k Genesareet jup ba tu ja a'gi'ñ gu Jesus gu ja'tkam, ju'ñdharam gu gè' suudai' Galilea kam. Giilhim mui' mim jumaap jamit gu ja'tkam nam jix kaim na jax tu a'ga gu ñio'ki'ñ gu Dios, ba ki'sappix ba'. ² Ba' ba ja ti gook gu kaknub jup tuutu'm na mu ja'p nangia' suudai' jugii'ñ, na mit gu' tñtmigik mi ja'p jup ka ja bopkon gu gè'gèr a'sak gu boptop bhibhiadam. ³ Ba' gui' na Simoon Peegro jir kanuub ga'n bhaan xi chisdik jup titda na palhiip kuu' xi jimiichdha' mi' dhir ju'ñdharam, bhai' ba' dir daakat bha tu ja a'gi'ñ gu ja'tkam mui' nam mi'p tu'ii'. ⁴ Ba' nat pai' tñmok na tu a'gimik, jup titda gu Simoon Peegro:

—Ea nap mummni ja'k xi jimiichdha' dhi kanuub na pai'x io'm jix chuuk gu suudai', mi' pim ba' xi iabu' dhi gè'gèr jam a'sak nam mim iicha' gu boptop.

⁵ Ba'p kai'ch gu Simoon Peegro:

—Jax dhui nam cham jai'ch gu boptop ya ja'p jiñ jaduñ. Aach bix chukaa' ya ja'p ti pu ja iabuim dhi gè'gèr a'sak, nim maa'n ku chich bhia. Ka' ba'

nap gu' aap pui' ba kai'ch jiñ jaduun, ea nach mu ja iabupu' dhich a'sak.

⁶ Ba' mui' xi ja iabuk jamit gio bhai' tiip ji ja boosolh. Giilhim jix biiptit, nam gu' mui' mi jiim gu boptop, pix am kikkrunim gu a'sak nam mu ja baissinim. ⁷ Ba' cham bha aajim gu dai maa'n ka'm gu kanuub, ma ja bañio'ra mit gui' nam mummi ju'ñdharam oipo nam mu bhika' gu ja kanuub nam jai' tu iicha'. Jupaaban jamit xi ja ju'ñ gu boptop bhaan gu gook kaknub ta'm, pix jix baapkimtu' nam mu ja'k ba ja ua' ju'ñdharam. ⁸ Ba' gu Simoon Peegro mi ja'p o'lhia'n ki'n xi kikkbok jup titda gu Jesus:

—Cham jir am nañ jum biiim oirida'ñ jaduun, nañ gu' aañ giilhim jix ua'tulhdhix.

⁹ Jix choo'n gu' gu Simoon Peegro ja biiim gui' nam gammiji maap pu tu bhibhiada' bhaan gu kanuub ga'n, nam gu' cham ji'xkat ja'kbui' ja bhiadat gu boptop. ¹⁰ Sia gui' mit jup jix chooto'n na mit ja bai nam jai' tu iicha', na Jakoobo tii' gio jumai Juan, jir maamra'n maa'n Sebedeo tiigim. Gu Jakoobo gio gu Juan maap gu Simoon Peegro nai' pu tu bhibhiidha' am bhaan gu diilh ja ka'knubi'. Ba' gu Jesus jup titda:

—Cha'p ka toodon ka', nap gu' aap xib dir ja'p ja'k dai gu ja'tkam pix ba ja bhiada' ja'p na gu boptop.

¹¹ Ba' biiix gui' nam ji'k maap tu bhiadat gu boptop, mi ja'p xi ja tu'aak jamit gu ja kaknub suudai' jugii'ñ pu oi gu Jesus. Cham jamit tu' kap jum buix nam bhaan ka tu juanat.

Gu Jesus na ba dua'ñdha' maa'n gui' na tootolhidhat gakiidha' gu tukga'n

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹² Maa'nnim gu Jesus maa'n kap ka oiri na pai' mui' pa' daa'ñxim jir kikcham. Mi ja'p ba jim maa'n gux ko'kkam na ~~eka'~~ gui' na tootolhidhat gakiidha' gu tukga'n. Ba' nat ba tii na mi ja'p ba jim gu Jesus, mu miraak biipi' dir mi o'lhia'n ki'n ba kikbo, dirrap xi chu siispich gu kobaa'n na soi'm ilhii'ñ na dua'ñdha', jup titda:

—Aapi'ñ jaduun, iam jap jiñ dhua'ñdha' nañ jix ka'ook no'p iam pui'p ilhii'ñdha' git.

¹³ Ba' gu Jesus jix joi'mdak tii, bhai' xi dhaagik jup titda:

—Jum dua'ñdha' iñ ji matgim, cha'p jax jum aa'nda'. Jaña, bam dua'ñ jañich.

Ba'x kii'p jum duu mi' jotmoda', daipu' nat xi chii'n gu Jesus, pu cham pai' matgir gui' na ki'n kax ka'ook kat. ¹⁴ Ba' xi soo'mchulhdhak gu Jesus na cham jaroi' aagi'ñdha' nat dua'ñ, jup titda:

—Cha'p jaroi' aagi'ñdha' na ñich aañ jum dua'ñ. Silh jap pix jimia' mu chiop na pai' daa' gui' na ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, na ba'm tigia' na pich ba dua. Ba' no' jax kai'ch nap bax kii', ti tikia' ap na jax ja'k aagix nat tu ua'nak gu Moises nam ba' bhaan machia' gu ja'tkam na cham tu' kam ~~ek~~ gu ko'kdai' dhi' na jax chu'm jum ~~ek~~ kat.

¹⁵ Ba' sia ku pu'ni tii xi ja sosbhichulhi'ñdhat gu Jesus gui' na ja duduadhi'ñdha' nam cham jaroi' aagi'ñdha' nat jaroi' ja dudua'ñ, pix na ja'p ji kai'ñchaidha' cham matgim na ji'k jax joidham tu buada'. Pix ji mui'dhidha'm ba' gu ja'tkam nam

pai' dhuuk mim jumpa'nda' na pai'p tui'ka' gu Jesus nam jix kaim ka' na tu a'gada', gio jai' nam jix dhuduadhik ka' nam jix kako'k ka'. ¹⁶ Ku' gu' ba jimia' ji gu Jesus mummì ja'p gampix na pai' cham jaroi' oirida' na ba tu daa'nmira' buiñor gu Dios.

Gu Jesus na dua'ñdha' maa'n gux ma'mkulhi' (Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Ba' ji'k jurni'ñ ki'n maakam ja'k jup ba tu ja a'gi'ñ gu Jesus gu ja'tkam. Mui' mi'p tu'ii' am gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio gui' nam pariseos jum tii'ti'nda', mui' kap dir mi ai mit gu' gu ja'tkam na ji'x jir Galilea gio na ji'x jir Judea dir, sia Jerusaleen dir jamit mi'p xi ai. Ba' gu Jesus jix maati' ka' na bix aixim jix bhaai'n ka' na pu tu duñaia' na jax ilhii'ñdha', na gu' ja duduadhi'ñdha' gux kako'kkam. ¹⁸ Ba' ji'kchi gu ja'tkam miji' dir ja'p ba aich jamit maa'n gux io'm jix ma'mkulhi' bakxidhar ta'm. Tiim sap jii mit bhiji' pu baasa' git ba'k chir na pai'p tu'ii' gu Jesus na dua'ñdha', ¹⁹ gu' ji na gu' pu cham jir jim bha ki'ñgob, nam gu' giilhim jix kabkam suuda' gu ja'tkam. Ba' pui' mit alhi'ch ma digaar gu ba'aak daam dir na mit ba' mu tisaa'ñdhak bhai' dhir mu tibiaañ bakxidhar ta'm miji' na pai'p tu'ii' gu Jesus. ²⁰ Ba' nat ba ja tii gu Jesus nam buiñor jix biiñaktu', jup titda gux ma'mkulhi':

—Ba ua'ñchudhix ji matgim gum ua'tulhdhara'ñ jaduun, na ñich gu' aañ pui' ba tii.

²¹ Ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio gui' nam pariseos jum tii'ti'nda', jup jum aa' am ja jujur am bhaan: “¿Jax ba'm ilhdhat pui' kai'ch dhi maa'nkam? ¿Dios aam ilhii'ñ? ¿Jax gi dhuip

ba uañchuda' gu ua'tulhdhara' gu jaroi' ya' kam pu chu'm ip jix ua'tulhdhix kam? Dios dho gi jii' ji.”

²² Gu' ji na gu'x maat gu Jesus nam jax jum aa', ba'p ja titda:

—Jax ku pim ba' pui'm aa' jam jujur am bhaan?

²³ Jax dhui na cham tu' xijai no'ñ jax kai'ch: “Ba uañchudhix ji matgim gum ua'tulhdhara'”, na gu' cham maati' ka' no' moo pui' ji buusnia' piam ku gu' cham. Gu' ji no'ñ jax kai'ch: “Xi bamii', munip ja'p ba oirida'”, dho gi gu'x xijai ji, na gu'x maati' ka' no't cham pui' ji buus. ²⁴ Ku ba' gu' aañ xib ya' dua'ñdha' ji dhiñ jaduun nax ma'mkulhi' na pim ba' bhaan machia' nach gook dit maap jich kekeke gu Dios, gio na bixchu'x bhaai' nañ pu tu duña' nañ jax ilhii'ñdha'. Jix bhaai' ba' nañ tu uañdha' gu ua'tulhdhara' ya' dhi oi'ñga'n.

Ba'p titda gux ma'mkulhi' pui' xi chi'ik:

—Aapi'ñ jaduun nap jix ma'mkulhi', xi bamii', ba jimia' ap jum ki'aam bhiji dhim bakxidhara'.

²⁵ Ba'x kii' bhai' ji bam gui' na kax ma'mkulhi' kat nat jax pu tii'n gu Jesus, xi bhik gu bakxidharu'n gamai' ba buus ja saagi'ñ gu ja'tkam gaammiji ji dhuu xi taxchaabgidhidhat gu Dios.

²⁶ Ba' giilhim jix chooto'n jamit bix, mi' pui' pup tu'ii' am. Jup kai'ch am soi'm ilhdhat buiñor gu Dios:

—Xib jachich dho gi ba' ma ti tii' ji nach tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti nidhat.

Gu Jesus na ba baidhika' gu Lebi

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ Ba' ja'xpix nat mi' dhir buusnik gu Jesus, mummigama ja'k ja'p jup ba jim maa'n kap na pai'

daakat pix ji iichaim gu tuumiñ maa'n Leбии tii'gim, na gu' maadit jir di' gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gø'kam Rooma kam. Ba' gu Jesusus mi ja'p mia'n xi øøk jup titda:

—Jiñ jaduuiñ, maik, bañ kaichgida' ap.

²⁸ Ba' gu Leбии nat jax kikbo pix mia'n bhii ip gu Jesusus cham tu'p jim buixdhak gui' na mi' bhaan ka tu juanat, mi' pui' pup tu tu'ii'.

²⁹ Mikkat ba' ma tu piastata mu kia'mi'ñ gu Leбии nax bhaim taat na ba kaichu' gu Jesusus. Mui' ja bai gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ ka' gux io'm gø'kam Rooma kam, gio jai' mui' gu ja'ppix ja'tkam. Ba' nam bii'x mi' maap daraat ka tu kua' bii'ma'n gu Jesusus, ³⁰ bax bhaak am gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio gui' nam pariseos jum tiiti'nda' na mit ba ja tii, jup ja titda am gui' nam kaichu' gu Jesusus:

—Jax ku pim ba' gan ja bii'm tu kua' dhi tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gø'kam Rooma kam gio dhi jai' ja'tkam nam cham tu' ka'm ti nii'ñ? Giilhim jix u'ua'tulhdhix am.

³¹ Ba' gu Jesusus jup ja titda:

—Dho na gu' dhi' ja'pni na jax gu ja'tkam no'm jix kiki', na gu' cham jum aa'nda' na jaro'i' ja duduadhi'ñdha', gu' gui' ji nam jix kako'k ka' na ba'm aa'nda' na jaro'i'x bhaim ja dui ja dudua'ñdha'.

³² Ba' aañ pu'ñi ip na ñich bha jii ya' dhi oi'ñga'n, cham tu' pu kai'ñkam bha jii ñich nañ ja baidhika' gui' nam pui'm aa' nam panaas cham tu' bhaan u'ua'tulhdhix, gu' gui' ji nam soi'm ilhdhai machia' nam jix ua'tulhdhix nam ba' mi' dhir pui' ba tii'da' gu Dios na ja uañdha'. Dhi' ji' ji pu chu'm gu ja'tkam nañ ja baidhika'.

*Nam pui' ba t#da' gu Jesus nam cham jum
saabda' gu ja'tkam tugi'ñ*

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ Ba' ja'pnip titda am gu Jesus:

—Jax kum ba' cham ji'x jum saabum jum ilhii'ñdha' dhim ja'tkam tuk. Gammiji ja nii'ñdha' ich nabap tanoolh nam tu kua'da' gam nam tu ichgida' gu tu' nar jum io'dam. Matgim gui' nam pariseos jir ja ja'tkam tuk gio gui' na Juan ja'tkam bopkondam jup jir ja'tkam tugi'ñ, gammiji ji nam jum saabda' gio nam gammiji tu daanda'.

³⁴ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho na gu' dhi' ja'pni na jax gu jaroi' no' mi' pai'm titmo nam cham ji'x jum saabum jum ilhii'ñdha' gu ja'tkam mi' jotmoda', nam gu'x chu nak ka' gu koi'. ³⁵ Gio na gu' cham tu' gammiji mi oirit jum titmot tu ja maakda', daipu' ji maa'nnim na biix maa'n jimdam mi' pu tu ja makia', nam gu' ba baidhika' na xi chu ja maakai. Mi' dhir dho gi ba' gu' cham jax ka bua ji sia mit ba' bam saabu, na gu' bar cham tu' ka'. Pu'ñi ip ba' dhiñ ja'tkam tuk, cham jum saabum am gu xib, nam gu'x bhaim taat nañ ya' kap tu'ii' ja bui.

³⁶ Ba' bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu jannulh xi ja aagi'ñ nam sap ba'x maatit kaaya', jup ja titda:

—¿Paa pim nii'ñ gu maa'nkam nat taak ikik gu xibkam kutuuna'n mu ja'k daax bhaan gu kilhi'ñga'n kutuuna'n? Pu nippai' dho jia. Jax dhui na gu' cham abhaar ka' no' taak dir jir xibkam gio no' taak dir jir kilhi'ñga'n, tu' kub pix ba' na xi chui'dha' gu xibkam kutuuna'n. ³⁷ Ni gu biiñ gux o'jo' ku cham jaroi' bhaan tua'ba gu kiklhi'ñga'n jajoo', pu xixiipña' gu' no't jax dhuuk bhaan tua,

na gu' cham ka kaapak ka', tu' kub ba' gu biiñ nam nu'aa' gio gu jajoo' na ba xixiipñia'. ³⁸ Pui' kum ba' xixiibkam jajoo' bhaan tu aidha' gu biiñ gux o'jo' gui' nam biiñ cha'm tu juan na ba' cham xixiipñia'. ³⁹ Gio gu' gu jaroi' no' pu gammiji io' gu biiñ gux o'jo', cham tu' joidham diikda' gu kuuga'n no' tiip xi io', na gu' cham pui' mat ka'. Jup kai'chdha' gu' no' jaroi' tii xi maak: “Cham ji na i'oob dhi kuuga'n, gux o'jo' ji nañ joidham diik.”

6

Gu ja'tkam tugi'ñ gu Jesus nam tu kaipgaidhat gu muraa'n ga'n gu tiriik tu ko'iidha' jano' pik na pai' dhuuk cham tum juanda'

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ Maa'nnim bhaan gu tanoolh cha'm nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam, maa'n kap ka jim gu Jesus ja bñim gui' nam kaichu' na pai' ti ix gu tiriik. Gu' ba' dai gui' nam kaichu' xi u'iidhat am gu tiriik xi kaipgaidhat tu ko'iim. ² Ba' ji'k jup jiiim am gui' nam pariseos jum tiiti'nda', bax bhaak am ja bui na mit ja tii, jup ja titda am:

—¿Jax ku pim ba' gan ti i'kidhat tu kaipgaidhat tu ko'iim dhi tiriik? ¿Kux cham maat japim aa na xib cham tum juan?

³ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—¿Kux aapi'm cham ji'xkat tu jiñkai'ñ aa mi u'uan ta'm na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam na bhaan tu a'ga nat jax tu duu gu Dabii ja bñim gu ja'tkam tugi'ñ maa'nnim nam pai' dhuuk ba ua'maim? ⁴ Na mit saak tu juu bo gu paan jix xidhuu kam gui' na chiop tikiix kat. Tii daipu'x

bhaai' nam kua'da' gui' nam ja a'mkam tu daanda' buiñor gu Dios gu Israel kam ja'tkam, cham tu' gu ja'ppix ja'tkam.

⁵ Mi' dhir ba'p ja titda:

—Gio gu' aañ jir gø'kam nañ bhaankam ya oiri gu Dios, jix maat iñ ba' na tu'x bhaai' nañ pu buada' gio na tu' cham na pai' dhuuk pu'ñi cham tum juanda'. Pui' kuñ ba' cham pai' jax ja titda dhiñ ja'tkam tuk sia kuñ ja ni'iñ nam jax tu buim.

Gu Jesus na ba dua'ñdha' gu nobii'ñ maa'n gu maa'nkam jano' pik na pai' dhuuk cham tum juanda'

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ba' nat giop jum ai gu tanoolh nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam, mu ba ai ip gio chiop gu Jesus, mi' ba' bhai' ji chu ja a'gi gu ja'tkam gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ba' maa'n mi'p jix jai'ch ka' gu maa'nkam na kii'n dir jix muuk ka' gu nobii'ñ. ⁷ Ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio gui' nam pariseos jum tii'ti'nda', pix am ti niira am no't sap moo ba ji dhua'ñ gu Jesus sia ku tii cham tum juan. Sap ba' no't dua'ñ, dai nam ba iattulhdha' ja bui gu ja gø'gerkam tuk. ⁸ Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Jesus nam jax jum aa', ba'p titda gui' nax muuk ka' gu nobii'ñ:

—Aapi'ñ jaduun nax muuk gum nob, bhai' xi jim, ya'nip ja'p xi kikbo' bñpi' dir.

Ba' gui' nat jax jup kikbo, mu jimik mi'p ba kiiik.

⁹ Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesus dai gui' nam mi'x mai'chim:

—Jiñ aagi'ñdha' pim nañ maa'n ñi'ook jam tikka'. ¿Tu' daix bhaai' nañ jax buada' na pai'

dhuuk pu'ñi cham tum juanda'? ¿Nañ jix bhai' tu buada' aa, ka' nañ jix buam tu buada' aa? ¿Gu jaroi' aañ xi ñi'ñdha' p̄ix sia ku jax jix io'm jix ka'ook, piam ku mi ja'p ba mumkiñ chaagiob? ¿Cham aa nañ jix bhai' dui dua'ñdha'?

¹⁰ Cham ñiok am gui'. Ba' b̄ix nai' xi ja t̄igik gu Jesus nam ji'k mi'p tu'ii' na ba' mi' dhir jup titda gui' nax muuk ka' gu nobii'ñ:

—Eap xi silhiiñ dhim nob.

Ba' gui' xi silh ip, jix k̄ip jum duu, panaas ku pu cham pai' muuk kat. ¹¹ Ba' bhai' ji bhaak jamit gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios gio gui' nam pariseos jum t̄iti'nda'. Ti ma tu a'ga mit na jax ja'k jix bhaai' nam dooda' gu Jesus.

Gu Jesus na ja aaga' mambh̄ix daman gook gu ja'tkam tugi'ñ nam jir noonbi'ñ ka'

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² Ba' mi' dhir ji'k jurni'ñ ki'n maa'n kap jup jii oidha' daam gu Jesus nat tu daañim buiñor gu Dios jix dhaam ja'k. B̄ix chukaa' tu daani, bhai' pu xi'aa'ñ. ¹³ Ba' nat pai' ton, maap xi ja jumpadak b̄ix gui' nam kaichu' p̄ix ji ja aa gui' nam ji'k jir noonbi'ñ ka', mambh̄ix daman gook ja aich. ¹⁴ Gu Simoon maadit jir di' nat aa nar nobii'ñ ka', gui' na gook ki'n jix mat ka' gu Jesus, Simoon Peegro t̄iti'nda'. Mi' dhir ba' gu Anrees jup aa, gui' nam jir jum jajaa'nnim gu Simoon Peegro. Mi' dhir ba' gu Jakoobo. Mi' dhir gu Juan. Mi' dhir gu Piliip. Mi' dhir gu Bartolomee. ¹⁵ Mi' dhir gu Mateo. Mi' dhir gu Tomaas. Mi' dhir gu jumai Jakoobo, maraa'n gu Alpeo. Mi' dhir gu jumai Simoon ip, gui' na ja kaichgida' gui' nam kananiistas jum t̄iti'nda'.

16 Mi' dhir gu Juudas, maraa'n gu Jakoobo. Mi' dhir gu Juudas Iskariote, gui' nat gatuuk iattulh gu Jesusus nat ja aa'ñ gu gø'gørkam na pai' oiri.

*Gu Jesusus na tu ja a'gi'ñdha' mui' gu ja'tkam
(Mt. 4:23-25)*

17 Ba' bhai' dhir ja biim giop ba jii gu Jesusus oidha' daam gui' nat noonbi'ñ ki'n xi ja darsak gio gu jai' nam ja'p pix kaichu'. Gama ja'k ba' ji ai bitaa'n maa'n kap na pai'x gio', nam gu' mi'p daraa gu jai' ja'tkam nam pui'p kaichu', gam jai' kap dir na ji'x jir Judea nam mi'p tu'ii' mui' gu ja'tkam, pui' na jax gu Jerusaleen kam, gio mu dir ja'k kam ju'ñdharam gu gø' suudai' na pai' Tiiro ti tii', gio jai' gama ja'k kam iam na pai' Sidoon jup ti tii' na pui'p jir ju'ñdharam gu gø' suudai'. Pu kai'ñkam pix mi ai mit nam jix kaim gu Jesusus na tu a'ga, gam jai' nam jix aa' na ja dudua'ñdha' nam jix kako'ktu'. 18 Ba' gu ja'tkam gui' nam ampix jix ñanaanbi'chu'nda' na ja a'm jup tui'ñgida' gu cham kikii' i'ii'mda', pu biix ja dudua'ñdhidha' gu Jesusus, pu mai' ja jootsaidha' gu cham kikii' i'ii'mda'. 19 Ba' nam nii'ñdha' gux kako'kkam na pix ji ja dudua'ñdhidha' gu Jesusus gu jai'x kako'kkam, pix jum tutki'ñdha' am nam bhax dhaagik ka', na gu' sia kut jaroi' bhai' pix xi dhaa, pu maa'n jimdam dodhia', na gu' jax ña pix ja'k jix bhaai' na pu dui dua'ñdha' gu jaroi' gu Jesusus, na gu'r gø'kam.

*Gu Jesusus na ba tu aa'nda' na jax ja'k tu ja jimia'
gatuuk gui' nam tu' ka'm ti tigia' gio gui' nam ji'k
cham
(Mt. 5:1-12)*

20 Ba'p ja títida gu Jesus mui' xi ja tiiigik dai gui' nam jii'k kaichu':

—Aapi'm na pim cham tu' bia' ni jii'x, joidham jix bhái' tu jam jim, na gu' pu'ñi chu'm gu ja'tkam nax ja joi'mdat jam a'm ti niidhidha' gu Dios, sia ku jax jix io'm jir gø'kam.

21 'Cha'pim jax jum aa'nda' sia ku pim panaas xib ua'maim, na gu' bam aajim na pim pai' dhuuk kokbada'.

'Joidham jix bhái' tu jam jimia' gatuuk sia ku pim gu' xib suan, na pim gu' gatuuk joidham jix bhái'm taatit ba jii'mda'.

22 'Joidham jix bhái' tu jam jimia' sia no'm gu ja'tkam xi jam bhaamki'ñ, sia mit chi mi' pai' dhir ji jam joot jax chu'm chiop piam jax chu'm kiicham, piam kum ja'p pix jix bhaamut jam ni'iñ sia gu mik dir pu kai'ñkam pix na pim jiiñ bui ti jiiigi'ñ aañ nañ bhaankam ya oiri' gu Dios dhi oi'ñga'n bhaan. 23 Aapi'm jix bhái' pix jum taat ka' no'm pui' jam bua, na gu' no' pimit nakoo, gø'p jum duukam tu mai'chia' pim jix dhaam. Nam gu' pu'ñip ja buimik gu bijik dir kam jich bopxi kat nam bhaankam tu a'gimik gu Dios, dhi' pu chu'm gu ja'tkam jam pu'ñip ja tulhiiñchudimik.

24 'Ba' aapi'm na pim xib giilhim jir jix chutumñigam, cham bhái' tu jam jimia' gatuuk, na pim gu' pu ya'x bhái' bam taat ki'n gu tuumiñ na pim ji bia'kat.

25 'Cham bhái' tu jam jimia' na pim dai aapi'm jix kokba'n, gatuuk ua'ma' pim gu'.

'Gam na pim jix bhái'm taatit jii'm xib, cham bhái' tu jam jimia' sia, gatuuk jix buam jum aagit ba suanda' pim.

26 'Sia cham bhai' tu jam jimia' na pim jix bhai'm taatit pix gē'gēr kam jum taat ka' no'm tu' ka'm jam ilhdhat pix jix bhai' kai'ch jam bui mui' gu ja'tkam. Pu'ñip ja buimik am gu' bijik gu ja'tkam gui' nam sap pik ba' bhaankam tu a'gada' gu Dios.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' nam jix bhai' pix ja titdada' gui' nam jix bhaak ka' ja bui
(Mt. 5:38-48; 7:12)

27 'Ku gu' aañ ya' pu jam titda ji aapi'm na pim ji'k ya'p tu'ii' na pim jiñ kēē, na pim jix bhai' ja titdat gui' nam xi jam bhaamki'ñdha', siam chi dūilh tii mu dir bha ja'k xi jam bhaamki'ñ. 28 Xi chu ja daañxidhat japim buiñor gu Dios na ba'x bhai' tu ja jimda', sia kum tiix bhaakut jam a'ga piam kum gu' maaxik giilhim jam titda mi' pai'. 29 No't jaroi' bhai' mam giim kaam am, ja'p dir jap mu ja'k jup xi dhaa'ñdha' gu jumaim kaam na bham giibia'. Piam no't gu' jaroi' mam ixdhak gux ka-book jum kutuun nap daam dir tii'chgida', biix gux komaalhik jum kutuun nap tuukab tii'chgida'p jotmoda' kuanai mu makia'. 30 Cha'p taanda' gu jaroi' no't tu'm ixdhak. Gio gu jaroi' no' tu' bam taan, cha'p jax ji chi'ji makia'. 31 Pui' pim ja'k jix bhai' ja buada' biix pix gu ja'tkam na pim jax ja'k jix aa'nda' aapi'm dūilh nam git jix bhai' jam buada'.

32 'Na gu' no' pim aapi'm dai gui'x ja joi'gi'n nam jaroi' xi jam joi'gi'nda' aapi'm, jax ba' duip jix maati' ka' na pim aapi'm silhkam tu' ka'm niil'ñ gu Dios? Na gu' sia gui' nam cham tu' ka'm ti niil'ñ nam pui' ja'k tu jim. 33 Gio no' pim dai gui'x bhai' ja bua nam jaroi'x bhai' jam buada' aapi'm, sia cham

maati' ka' na pim aapi'm silhkam tu' ka'm ni'iñ gu Dios, na gu' sia gui' nam cham tu' ka'm ti ni'iñ nam pui' ja'k tu jim. ³⁴ Sia cham maati' ka' na pim aapi'm silhkam tu' ka'm ni'iñ gu Dios no' pim dai gui' ja taiñbui'ñ gu tu' nam jaroi' jam taiñbui'ñdha' ip aapi'm gu tu', na gu' sia gui' nam cham tu' ka'm ti ni'iñ nam pui' ja'k tu jim. ³⁵ Bix pix ji na pim jix ja joi'gi'nda' gu ja'tkam, jix bhai' pim ja buada' sia gui' nam xi jam bhaamki'ñdha'. Ja taiñbui'ñdha' pim gu tu' nam jum taiñbui'ñdha', cha'pim nirat mu dir bha ja'k nam pui'p duña'. Pu'ñi ja'k dho gi gu' pui' bam kai'chdha' ji na pim jir maamra'n gu Dios gui' nax dhaam jup tu'ii', na siax ja joi'gi'n gui' nam cham buiñor titi'ñcho gam gui' nam cham tu' ka'm ti ni'iñ. ³⁶ Pu'ñi pim bix pix jix ja joi'gi'nda' gu ja'tkam ja'p na jax gu Dios na bix pix jix ja joi'gi'n.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na cham jir am na jaroi' ja'k buppi'ñdha' gu jumai sia kut jix buam tu duu

(Mt. 7:1-5)

³⁷ Cha'pim ja'k buppi'ñdha' gu jaroi' sia kut tu'x buam jam duiñ, tu uañi'ñka' pim pix, na gu' cham ji'xkat tu jam uañdha' gu Dios no' pim aapi'm cham tu ja uañi'ñ gu ja'tkam. ³⁸ Gu jaroi' no' tu' ba jam taan, xi iichulhdha' pim cham jax ji chi'ji na ba' gu Dios pui'p jam maakidha' gu tu' nam aa'nda'. Ja'xbui'p jam iichulhdha' gu Dios na pim ji'x iichulhdha' gu jaroi', dai na joidham xiixkixim jix kabkam jimdam gio jupaaban.

³⁹ Ba' gu Jesus bix aixim bhaan ji chu ua'rgidhak gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jax jum buada' ba ja aagi'ñ, jup ja titda:

—¿Paa pim ñi'ñ gu maa'nkam cham ñia kam na bai'ñchu' gu jumai na pui' cham jup ñia ka'? Jia na pu cham pai'. Jax dhui nam gu' bix gook mi' pai' pu suulhgia' jax chu'm ti di'n kir. ⁴⁰ Gio ja'pni ip, gu jaroi' no' tu' bhaan tum mamtuxi'ñ, ja'xbui' pix juugit tu machia' na ji'x jix chu mat ka' gu jaroi' na tu mamtuxdha'.

⁴¹ 'Giox ñi'ñdha' pim no't palhiip buupuiram gi gu tanaara' gu jax chu'm jam jaduun, aapi'm diih pu cham ñi'ñ na gø'gøer iam bha biit jam buupui am. ⁴² No' pim gu' aapi'm cham ñi'ñ na gø'gøer iam bha biit gu tanaara' diih jam buupui am, cham jir am na pim jax titdada' gu jam jaduun: “Bha ja'k jiñ jaduun kuñ xim baabuidha' dhi tanaara' na bha kaat jum buupui am.” Biipi' pim diih xi boosgai gu diih jam tanaara' jam buupui am dir na pim ba'p ba baabuidha' gu jam jaduun.

Gu Jesus na bhaan ba tu a'ga' gu i'ix gui' na tu i'bhai'ñchar

(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ 'Cham jax chu'm jai'ch gu i'ix gui' nam jix maikak i'bhai'ñchardat bhøbhøø na mi' dhir jix maimdagim iibhai'ñchaip ba bhaaya', ni gui' na pux maimdagim i'bhai'ñchardat bhøbhøø ku mi' dhir jix maikak iibhai'ñchaip ba bhaaya'. ⁴⁴ Bix pix jix maati' gu' gu i'ix nam jax jir tu'm, pui' na gu iigix na gu' cham uupar ta'm jup jum bua, ni gu uubas ku cham kokma' u'uux cha'm nangia'ka'.

⁴⁵ Ja'pniñ dho kai'ñkam jup kai'ch, gu maa'nkam no'r jix ki', joidham jix bhai' tu ñiokda', na gu' pui' ja'k jura'ram dir buusnidha'. Gu' ba' gu maa'nkam no' cham jir ki', giilhim jix buam tu ñiokda', na gu' pui' ja'k jura'ram dir buusnidha' ip. Na gu' gu

jaroi' na jax ja'k jum aa'nda' jura'ram bhaan, pui' ja'k chiñi'ram ðir buusnidha' ip.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gook gu ja'tkam nam tu ba'pkicha'

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ '¿Jax ku pimit ba' cham mi' pui' ba ji jii nañ jax jam aagi'ñ na pim tui'ñgida'? Aapi'm dai pui' xi kai'chit nañ aañ jir gø'kam. ⁴⁷ Kani nañ bhaan ua'rgidhai gook gu ja'tkam jam aa'ñdha' na pim ba'x maatit jiñ kaaya' na jax ja'k ji buusan gu jaroi' no't mi' pui' jii gio gu jaroi' na cham. ⁴⁸ Gui' na mi' pui' jimia' nañ jax tu a'ga, ja'p ji buusnia' na ai' cha'm ti ði'ngarsai mi kii'sa' gu ba'ki'ñ. Ba' cham jax jum duñia' sia kut giilhim jix io'm bhai' ji dhuu'n jibiilh ki'n, siat chi tø'kob xi juu gu suudai'. Ni ku cham palhþp iam xi joiñdha', na gu'x bhai' mi kii'ka'. ⁴⁹ Gu' ba' gu jaroi' no't cham mi' pui' jii nañ jax tu a'ga, dhi' ja'p jup ji buusnia' na tii tu ba'kcha' ip, dai na pui' mi ja'p o'yatam gio pui' kii'chdhixim. Ba' na pai' dhuuk jix io'm bhai' ji dhuudu' jibiilh ki'n, pu maa'n jimdam nammi ja'p xi iabu' gu u'uux, pu bi'ññika' ba' gu suudai' na pai' dhuuk mui' ji dhai'ñña'.

7

Gu Jesus na ba dua'ñdha' gu tujuandam tugi'ñ gu gø'kam sandaarui'x Rooma kam

(Mt. 8:5-13)

¹ Ba' mi' dhir pu jii gu Jesus mu ja'k Kapernaum nat pai' tii'mok nat xi chu ja a'gidhimik gu ja'tkam. ² Ba' mi' Kapernaum maa'n jix jai'ch ka' gu gø'kam sandaarui'x Rooma kam, giilhim jix io'm ma tu ai

gu tujuandam tugi'ñ gui' nax dha'da', dakoo pix ba duatu'. ³ Ba' pui' ba ti kai gu gɛ'kam sandaarui'x na mi' pai' amuub oiri gu Jesus na tu duduadhi'ñ, ba' mijì xi ja joot jì'kchi gu Israel kam ja'tkam gui' nam jix mamatda' gu ñio'ki'ñ gu Dios nam sap soi' tìdai mu baidhika' na dua'ñdha' gu tujuandam tugi'ñ. ⁴ Mummì ba'p ba ji bubua mìt na pai' oiri gu Jesus, ba' soi'm duuk jup titda am:

—Iam jap dua'ñdhara' gu tujuandam tugi'ñ gu gɛ'kam sandaarui'x nax ka'ook, soi'ch jum titda nap palhbuidha'. ⁵ Na gu' dhi' dhi sandaarui'x jix ja joi'gi'n gu ja'tkam nam ya ja'p tu oi'dha', pui' na jax gu chiop mi' nach pai'ch jumpadat daan guch Gi'kora', dhi' nat jich chiañxi nam jich kixdha'.

⁶ Ba' ma ja oi gu Jesus nat ba dua'ñdham gux ko'kkam. Ba' nat ba maat gu gɛ'kam sandaarui'x nam amuub ba jiim, gui' nam maap jix bhai' kai'chdha' mijip xi ja joot nam bhaankam jup tìda' gu Jesus:

—Amuub pix kia'ñ jaduun, nañ gu cham jir jum jupaabkam nap git iam yiji bakia'ñ ba'gir. ⁷ Pui' ku ñich ba' cham jin guguux nañ dñlh jum gaa'mirai soi'm tìda' nap dua'ñdha' guñ chujuandam tuk. Mi' dhir jap pix pui' xi chi'ya' na ba dodhia' guñ chujuandam tuk. ⁸ Nañ gu' aañ cham tu' gɛ'kam jin chaat, jix maat iñ gu' nañ bitaa'n jup tu'ii' ja bui guñ gɛ'gɛ'kam tuk, daipu' pix jañ ba' pui' tu duñim nam jax jin chidaim. Gio aañ dñlh ya' dir ja'p ja'k jañ ja'xbui' pix ki'n jup tu ja chian guñ sandaarui'x chuk nañ jì'x pix ki'n gɛ'kam daa, xiñ kɛkɛ' am ip ba'. Jimia' gu jaroi' maadit no'ñ pai' jootos, piam no'ñ jaroi' maadit mu pai' dhir bai'ñ, mu jimia' ip.

Sia guñ chujuandam tuk no'ñ tu' chian, mi' pui' duñia' ip.

⁹ Ba' gampai' ji dhuu gu Jesusus nam pui' ba titda gui' nam maap jix bhai' kai'chdha' gu gø'kam sandaarui'x, na gu' sap cham pai' jaroi' jumai ja'xbui' pui'p jix biiñak na jax dhi'. Ba' mui' xi ja tii'gik gu ja'tkam nam oi'ñchu' jup ja titda:

—Cham jaroi' iam maadit gu Israel kam ja'xbui' pui'x biiñak buiñor gu Dios na jax dhi sandaarui'x, sia ku gu' tiir Rooma kam, aañ moo ya' pu jam titda.

¹⁰ Ba' mi' dhir ja'k ba gi' ip gio gu Jesusus. Dai gui' nam maap jix bhai' kai'chdha' gu gø'kam sandaarui'x jamit mu ba ai ip gio, ba' ba tii mit nax kii' mi oiri gu tujuandam tugi'ñ na kax ka'ook kat.

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gu alhii biapma' nam mukxikam ka ua'ka' gu ja'tkam

¹¹ Ba' mi' dhir mu ja'k pu bhii gu Jesusus maa'n kap na pai' Naiin ti tii', bii'x jiiim am sia gui' nam kaichu' gio jai' mui' gu ja'tkam. ¹² Nammii nam amuub ba aajim na pai'r kikcham, gu Jesusus ba tii maa'n gu mukdha' nam mi ja'p ba ua' bakxidhar ta'm na mit ba yaaspam. Daipu' maa'n tu mar kat maa'n gu dilhdhim ubii nat muu gu binga'n.

¹³ Ba'x joi'mdat tii gu Jesusus gu ubii nax buam jum aa'ntugit suakim, jup titda mui' xi øøk mia'n:

—Cha'p ka suakda'.

¹⁴ Mi' dhir ba' mu ja'k xi øøk jup xi dhaa gu bakxidharu'n gu maraa'n nam bhaan ua' nam ba' gu'kuya' gui' nam mu ua'. Ba' gui' xi guguu mit ip. Ba'p titda gu mukxikam:

—Alhii biapma', aapi' nap muukix, xi bamii'.

15 Ba' bhái' sílh ji dhaibu gu alhii biapma', ba tu a'ga mi dhaakat. Ba' gu Jesusus xi aagi'ñ gu di'ii'n na mi ja'p kiiik. 16 Ba'x chooto'n jamit biix gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii' nam ti nii'ñ, xi gø'kamtu'n am gu Dios jup ji kai'chit:

—Dhi' bak bhaankam ya oiri gu Dios, gø'kam ki'n bhaan ti niidhim ba'. Ti' na jax bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'.

Gio ba' ja'pnip kai'ch am:

—Ya' ba ai gu Dios nat bha ja palhbuidham gu ja'tkam tugi'ñ.

17 Ba' biix gu ja'tkam nam ji'k Judea dibiiir bhaan oi'dha' pui' ti kai mit nat joidham tu duu gu Jesusus, sia mit pui' ti kai gui' nam jix io'm gama ja'k ja'p oi'dha' na pai' cham Judea bhaan bipio' gu dibiiir.

Gu Juan ja'tkam bopkondam na mu ja jootsa' gook gu ja'tkam tugi'ñ mu na pai' oiri'da' gu Jesusus (Mt. 11:2-19)

18 Ba' gu Juan ja'tkam bopkondam pui' ba ti kai ip nat mu pai' joidham tu duu gu Jesusus, nam gu' ba aagi'ñ gui' nam kai'chu' diilh gu Juan. Ba' gook xi ja baidhak 19 jup ja titda nam mu jimia' na pai' oiri gu Jesusus nam tikkapu' no' sap silhkam jir di' gui' na saak bha jootsa' gu Dios jix dhaam dir, piam ku gu' cham sap nam ba' niirada' gui'. 20 Ba' mijip ji dhuu mit, mummi mit ba ji bubua na pai' oiri gu Jesusus, ba'p titda am:

—Aach bhach joot gu Juan ja'tkam bopkondam nach jum tikka' no'p sap silhkam aap jir di' gui' na pui' saak bha jimda'x dhaam dir, piam ku gu' cham sap kuch niirada' gui'.

21 Ba' cham jax ja titda mi' jotmoda' gu Jesusus, dai na xi ja dudua'ñdhim pix gu ja'tkam na ka ja eeka' bix aixim tu'm gu ko'kdai', sia gui' nam ampix pui' kax ñanaanbi' ka' na ja a'm jup tui'ñgida' gu cham kiki' i'ii'mda'. Mui' mi' tu ja tii'ñchoda ip gu cham ñiñña kam. 22 Ba' nat pai' bix xi ja dudua'ñdhak, jup ja titda gui' nat Juan mu ja joot:

—Ba jimia' pim ip gio bhammi na pai' gu Juan, aagi'ñdha' pim na pimit jiñ chi na ñich ja dudua'ñ gu ja'tkam nam jix kako'k kat, bix japim xi aagi'ñdha' na pim ji'k jax tē kēē na ñich chu duu jai' kap. Ja'p japim tii'da' na mit dudua gu cham ñiñña kam, gio gui' na tootolhidhat gakiidha' gu ja tutku', gio gui' nam kax mama'mkulhi' kat, gio gui' nam cham tē kēēkēt. Gio jai' gui' nam tii ba ko'iix kat jañich ja dudua'ñdhak jup ja baapmi'. Gio gui' nam cham tu' bia' ni ji'x nañ tu ja a'gi'ñ gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga nam jax ja'k cham kam tulhiiñdha'. 23 Ja'p moox bhai' ba tu jimda' gu jaroi' no' pu gammiji ti jii'ñdhat bhaan ba tu daa'ñchu' na dai aañ jix bhaai' nañ palhbuidha' sia tu' na pix bhaan.

24 Ba' daipu' nat xi ja tii'n gu Jesusus, pu jii mit gui' nat Juan mu ja joot. Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesusus gu ja'tkam bhaan ji chu a'gat gu Juan ja'tkam bopkondam:

—Jano' na pimit mu jii mummy gampix jix chu gak kir, ¿tu' pimit mu tii'gim? ¿Junbo' aa mi' joidham jum bua na bhai' xi jibii'?

25 ¿Ka' maa'nkam aa mi oiri ji chim tii'dhat gu jajannulh jix a'bhar nax dha'ram namik? Moo chi cham. Jax dhui na pim gu'x maat nam mummy ja'p jix joi'ñ nam pai' darka' gux io'm gē'gērkam jum aa'ndam gui' nam

pu chu'm tim ti'ii'ñka' nam sap ba' joidham xi chui'ka' nam xi ja nii'ñdha' gu ja'tkam. ²⁶ ¿Jaroo ji pimit ba' mu tiigim na pimit ba' mu jii? ¿Ka' maadit aa mi oiri gui' na bhaankam tu a'ga gu Dios? Dhi' ji' ji na pimit mu tiigim na pimit ba' mu jii, cham tu' gu tu' na mi' joidham jum bua. Dhi' gɛ'kam ki'n bhaan ti tii gu Dios, cham tu' pui' na jax gu bijik dir kam nam pui' bhaankam jup tu a'gimik. ²⁷ Gu Juan ja'tkam bopkondam aagit jup kai'ch iñ. Pu dhi' aagit jup kai'ch gu Dios mi' pai' na tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ nap jum kai'ch: “Maa'n jañ biipi' mu jootsa' na ba' ampik ba ja mattuda' gu ja'tkam nap jootom mui' ba jim.” ²⁸ Ba' aañ jix io'm gɛ'kam bia' dhi Juan ja'tkam bopkondam, cham tu' ja'xbui' na ji'x gu jai' ja'tkam. Ku ba' gu' buiñor gu Dios jix io'm jir gɛ'kam ka' ji gui' nar cham tu' ka', dai pix no' soi'm ilhdhat mi' pui' jim na jax jix aa'.

²⁹ 'Na gu' gui' na mit ji'k chia jano' gu Juan na ja bopkona', soi'm ilhdhak jamit chia biix, sia gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gɛ'kam Rooma kam, na mit gu' ba maat nar mi' pui' ka' jax no't ba tii gu Dios. ³⁰ Dai ba' gui' nam pariseos jum tiiti'nda' gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, cham kiigalh jamit gu Juan, nam gu' cham ti jii'gi'ñdha' na tii ja aagi'ñdha' na jax ja'k jix joi'mdat ja a'm ba ti niidhidha' gu Dios, pu cham chia mit ba' na ja bopkona'.

³¹ ¿Tu'ñ git bhaan ji ua'rgidhai jam aa'ñdha' nam jax ja'k ji buan gu ja'tkam gui' nam xib jix jai'ch?

³² Ja'pnim dho ji buan na jax gu a'aalh no' mit mui' maap jim daagik ma titbim mi' pai' giotir. Ba' jai' bha ja'p ji daraibui ma tu saasbia' am titrimiax ki'n, ba'p ja tiida' am gu jai' ja bipna' a'aalh xi

saasbichui: “Ni ji'x ku pimit iam ti nii na chich ba tu saas, ni ku pimit susuani na ti joi'mdam jum kai'chit guch xaasab.” ³³ Pu'ñi ja'k ji buan am gu ja'tkam gui' nam xib jix jai'ch, nam gu' jax ñam pix aichuxdhidha' sia jaroi'. Ti' gu Juan ja'tkam bopkondam pui' aichux jamit na ja'ook bhaan jup tui'dhi', sia ku ti cham ji'xkat gɛ' tu kua' ni ku cham ji'xkat io' gu jax chu'm biiñ. ³⁴ Ba' aañ na ñich ya'p ai, pui'p jiñ aichux jamit nañ gɛ' tu kua' gio nañ gɛ' io' gu biiñ. Gam sap jir ja biiim tu'm iñ gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gɛ'kam Rooma kam gio gu jai' ja'tkam nam cham tu' ka'm ti ni'iñ, nañ gu' sap ja biiim oirida', gio nañ ja biiim tu kua'da'. ³⁵ Ku gu' dhi' matgilhia' ji gatuuk na jax kai'ñkam pui' ja'k bua gu Dios, na gu' dhi' nam jax pix ti niidhim nam pu kai'chim, cham tu' nam iam xim ga'nga no'x bhai' ji chu buusnia' gatuuk piam ku gu' cham.

Gu Jesus na ba tu koi'ra' buiñor maa'n gu pariseo

³⁶ Ba' gu Jesus ma tu ko'iim buiñor maa'n gu pariseo Simoon tiigim, nat gu' baidhak na biiima'n tu koi'ra' mu kia'mi'ñ. Ba' na mi' daakat ba tu kua', ³⁷ maa'n mi' ba baa gu ubii nar ganai' pix ka' ji dhaa'ñchugit maa'n gu alhi'ch jix jaikgam ja'aa, na mi jim suu'ngim gui' na joidham uub. Amuub jup kio gu', pui' ku ba'x maat na mi'p tu'ii' gu Jesus buiñor gu pariseo. ³⁸ Ba' suakidhat mi' ji tobii'ñchi na pai' tootnatik gu Jesus, xi bopkoñdhak buupui barga'n ki'n giop xi uañdhak kuupa'n ki'n nat ba' mi' dhir mi' xi chiñxidhak mi' xi choi' gui' na joidham uub. ³⁹ Ba'p jum aa' gu pariseo jura'ram

bhaan: “No' silhkam baabui' pui' bhaankam ya oiri gu Dios dhi jaduun, ¿cham aa moox mat ka' git na jax jir tu'm dhi ubii na mi dha'ngi tootnaram? Giilhim jix ua'tulhdhix.” ⁴⁰ Ba'p titda gu Jesus na mi' pui' kam aa':

—Simoon, aañ maakam xim tñdam.

Ba'p kai'ch gui':

—Eap xiñ aagi'ñ jiñ jaduun.

⁴¹ Ba' xi aagi'ñ gu Jesus, jup titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam ja taiñbui gu tuumiñ gook gu ja'tkam, maa'n taiñbui jix chamaam jix cha'tmam oo'm, maa'n ba' gook oo'm daman mambhix. ⁴² Gu' ji na gu' cham bhaai' nam jax dhui ka namkidha' gatuuk, pui' ba' max ja joi'gilh gui' nat ja taiñbui, jup ja titda na pui' ba tui'ka', cham kam aa' nam namki'ñdha'. ¿Ba' jaroop ilhii'ñ nat jix io'm jix bhai'm ilh gu gook ja'tkam nam tu ua'tdat, gui' aa nax io'm mui' tu ua'tdat, ka' gui' aa na gook alh?

⁴³ Ba'p kai'ch gu pariseo:

—Aañ ilhii'ñ na gui' nax io'm mui' tu ua'tdat.

Ba' gu Jesus jup titda:

—Jir pui' dho nap jax kai'ch.

⁴⁴ Ba' mi' xi chügik gu Jesus gu ubii jup titda ip gio gu pariseo:

—Dhi ubii nap jax ba nii'ñ, buupui barga'n ki'n jiñ bopkoñ guñ chooton, kuupa'n ki'n ba' xiñ gaki'ñxidhak. Na pich gu' aap cham jiñ choi' gum suu'ngi' na ñich jax ya ai nañ ki'n xi bopkonai git guñ chooton nañ ba' ya' ba bakia'm ki'aam. ⁴⁵ Ni ku pich cham tu' ka'm jiñ chüdak jiñ ñio'ki ja'p nap jax nii'ñ dhi ubii nat pu cham jum jüp na mi' puñ chiñxi'ñchu'ñ chooton am nañ ji'x ya' ba daa.

46 Ni gu asait ku pich cham jiñ choi' ya'ñ mo' am na jax ja'k jum bua no' jaroi' paxiaraim, dhi ubii ba' dai bañ choi'ñ chooton am dhi' na joidham uub. 47 Ba' aañ pum titda na biix ba uañchudhix gu ua'tulhdhar ga'n, sia kut jax gø'm ua'tulh, na gu' pui' nat jax jix bhai' bañ dhuu, dhi' bhaan jix maati' nat soi'm ilhdhak bha jiiñ bui. Xib ðir ja'p ja'k ba' dai nax bhai' bam taat ka', na gu' nañ jax bam titda na gu jaroi' no' mui' tu ua'tu'n, giilhim jix bhai'm ilhdha' no' jax titda gu ua'tdam tugi'ñ na pui' ba tui'ka'. Gu jaroi' ba' na pu gook alh tu ua'tu'nda' no't pui'p ti'ñ gu ua'tdam tugi'ñ na pui' ba tui'ka', palhþ pix jix bhai' tu tadtachia', na gu' pu cham pai' pik jax jum aa'nda' sia ku tu ua'tu'n, na gu'r gook alh ka'.

48 Ba'p titda gu ubii pui' xi chi'þik:

—Ba uañchudhix ji matgim gum ua'tulhdhara', aañ ya' pum titda.

49 Ba' gu jai' nam mi'p tu'ii' nat pui'p ja bai gu pariseo nam tu jugia', jup jum ti titda am:

—¿Jax ba'm ilhdhat jup kai'ch dhi maa'nkam na ba' gam ua'tulhdhara' xi chu uañchu'n? ¿Dios aam ilhii'ñ?

50 Gu' ji na gu' xi chu a'gi'ñchu' gu Jesus gu ubii, jup titda:

—Giop jup ba jimia' cham jax jum aagit jiñ jaduñ. Ðilh jum palhbui pich gu' na pich tu' silhkam buiñor ti jii'ñ na dai aañ jix bhaai' nañ jum palhbuidha'. Ba' cham tu' mu ja'k ka jim ap nap pai' gammiji git mi' pup jum tulhiiñdha'.

8

Gu u'uub nam palhbui'ñchu'nda' gu Jesus

¹ Ba' jì'k jurni'ñ kì'n nat mi' pui' xi chu duuk gu Jesusus, ma tu ja a'gidham ip gu ja'tkam. Nai' ja'p ji bhii na pai' jax mui' daa'ñxim jir kikcham, gio na pai' jax jì'dilh jir kikcham, ja aa'ñdhim gu ja'tkam na jax ja'k jix bhaai' nam duñia' na ba'x ja joi'mdai ja a'm ti tìgia' gu Dios. Bìix oi'ñchu' am gu mambhìix daman gook gu noonbi'ñ, ² gio jì'kchi gu u'uub gui' nat bìipi' dir ja dudua'ñ, nat ja a'm dir mai' ja joot gu cham kiki' i'ii'mda' nam ja a'm jup tui'ñgit. Maadit jir di' gui' na Mariiya tii', nam Magdalena kì'n jup jix mat ka'. Dhi' jix jum gook gu cham kiki' i'ii'mda' bhaan jup tui'ñgit am. ³ Gio ba' jumai Juana tìigim ip, Kuusa gu binga'n. Gu Kuusa jir di' na ja aa'ñdhat gu tujuandam tugi'ñ gu Eroodis nam jax ja'k tu duñiidha'. Gio ba' jumai Susaana tìigim jup jimda', gam jai' mui' gu u'uub. Bìix gui' gu u'uub tu saba'daidhat gu koi' diilh ja tumñi' kì'n tu ja ua'tulhi'ñdha' am bìix gui' nam jì'k maap jii'mda'.

Gu Jesusus na bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu tiriik giigi'ñdham ja aa'ñdha' gu ja'tkam

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴ Maa'nnim maa'n kap ka oiri' gu Jesusus na mit mui' mi' mam jumaap gu ja'tkam nam jix chigik, nammi ja'p mik xi juu mit mi' na pai'p tu'ii'. Nai' ja'p dir mi ai mit na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jir kikcham. Ba' gu Jesusus mui' ji chu ja a'gi bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu tiriik giigi'ñdham, ja'pni mui' ji kii:

⁵ —Maa'nnim maa'n gu maa'nkam xi chu moik-dak mui' ji chu gii' gu tiriik, ba' jai' mu ja'k ma suulh boi cha'm na mi ja'p amuub bhix. Ba'

nai' ji biimki nam kiissapda' gu ja'tkam nam mi bhíbhída', mikkat jamit mi ~~ek~~ xi jugiokak gu u'ji'.
 6 Ba' jai' ja'p ja'k joodai chir suulh ip na pai'x komaalhim kaat gu dibíir, ba' nat pai' dhuuk bhái' tii ji bubua, gio nai'p ji gaa, nat gu' cham tuukab takcha. 7 Ba' jai' ja'p ja'k suulh ip na pai'x joi'ñdha' na buanda' gux bii u'uux jix jo'ii'. Ba' pui' ti bhái'p ji bubua, gu' ji nat gu' maa'n nat jax bhái'bich gux bii u'uux jix jo'ii' nat bhái'p ji bubua, mi' pu bhái'ku gu tiriik, jix u'uam mi' pup tuut, pu cham ji'xkat gi'rik kaicha. 8 Ba' gui' nat mi' suulh na pai'x kii' gu dibíir, dhi' dho gi' gu' giilhim joidham jix bhái'm duu ji, ji'ma'n jix chamaam oo'm kaichuk xim kaip gu maa'n tiriik.

Ba' mi' dhír nat pui' xi chu ja a'gidhak, jup ja titda gē' ki'n:

—Jix bhái' pim xim ga'ngada' na pim ba'x maatit kaaya' na jax jir jum duukam dhi' na ñich bhaan tu jam a'gi.

Gu Jesusus nam ba tikka' gui' nam kaichu' na jax jir jum duukam nat bhaan ua'rgidhak gu tiriik giigi'ñdham tu a'ga

(Mt. 13:10-17; Mr 4:10-12)

9 Ba' na mit pai' jii gu mui' ja'tkam, ba tikka am gu Jesusus gui' nam kaichu' na jax jir jum duukam gu tiriik giigi'ñdham nat bhaan tu a'ga. 10 Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Jax dhui na gu' aapi'm pux bhái' jam aa'ñdhim gu Dios na pim jax ja'k duiñchu'nda' na ba' xi jam joi'mdat jam a'm ti niidhidha', na pim gu' bañ kaichu'. Gu' gui' ji nam ji'k cham jiñ kaichu' nañ ba' bixchu' bhaan tu ua'rgidhat tu ja a'gi'ñ, nam

gu' cham tu' b̄ix ja jujur ki'n jix maachik ka' nañ jax kai'chdha'. Pu cham ba' maatit jiñ k̄ēk̄e' am sia kum tiix bhai'ñ k̄ē gu tu' nañ a'gada', ni kum cham ji'xkat machia' nañ pai' dhir jimdat ba' ya oiri, sia kum tiiñ ñii'ñ.

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' na tu' aagit jup kai'ch nat bhaan ua'rgidhak gu tiriik giigi'ñdham tu a'ga

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ Ba' ba ja aagi'ñ gu Jesusus gui' nam kaichu' na tu' aagit jup kai'ch nat bhaan ua'rgidhak gu tiriik giigi'ñdham tu a'ga. Jup ja titda:

—Ja'pniñ dho kai'ñkam jup kai'ch b̄ipi' na ñich bhaan tu a'ga gu tiriik giigi'ñdham. Gu jaro!' no't tu ja a'gi gu ja'tkam gu ñio'ki'ñ gu Dios, dhi' ja'p ji buusnia' na tu gii'ñdha' gu tiriik. ¹² Ba' gui' nat boi cha'm suulh, gui'ñ ja aagit jup kai'ch nam tii kaaya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, dai ji na gu' na pai' dhuuk mi ēēji gu ja'ook maakam xi ja jurtuda' nam sap ba' cham ti jii'ñdhai cham kam tulhiiña', mi' ba' pu cham ka ti'ñchoka' am na pin jax jum ti'ya', gio mumm̄i pui'p suulhgia' am ba'. ¹³ Ba' gui' nat joodai chir suulh, gui'ñ ja aagit jup kai'ch ip nam tii joidham kaaya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gu' pix ji nam gu' cham tu' b̄ix ja jujur ki'n ti jii'ñdha' pui' na jax jum kai'chdha', ba' dhi' pui'm kai'ch na mit cham tuukab takcha. Ji'xpix jam tii xi chi jii'ñdha', gu' pix ji na gu' na pai' dhuuk ja mai'chia' gu ja'ook, maa'n nam jax gio mumm̄i pui'p suulhgia'. ¹⁴ Ba' gui' nat mi' suulh na pai' buanda' gux bii u'uux jix jo'ii', gui'ñ ja aagit jup kai'ch ip nam tii joidham k̄ēji ti jii'ñdha' na jax jum ti'ya' gu ñio'ki'ñ gu Dios,

pix ji nam gu' mikkat saalh jum o'joldhai nai' cham tu'p ka jim buixdha' nam pai' dhuuk bhai'x buam jim ilhdha', nam jix chu aagit nam git biix aixim tu'm xi chu bia'ka' gux dha'ram namkim na ya' dhi oi'nga'n jix chu jai'ch, ba' dhi' pui'm kai'ch na ja bhai'bchii ja bhai'ktuda' gux bii u'uux jix jo'ii'. Mi' pu cham tu' kap jum buixdha'm ba' na jax jum ti'ya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, giom mummi pui'p suulhgia' na jax biipi' dir. ¹⁵ Ba' gui' nat mi' suulh na pai' joidham jix kii' gu dibii'r, gui' ja aagit jup kai'ch iñ nam biix ja jujur ki'n pu gammiji ba ti jii'ñdha' na jax jum ti'ya' gu ñio'ki'ñ gu Dios, cham ji'xkat ja'k ka suulhgia' am ba'. Ba' dhi' pui' bam kai'ch ip nat giilhim joidham jix bhai'm dunaak mui'm oo gu tiriik.

Gu Jesusus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu kañdhiir

(Mr. 4:21-25)

¹⁶ Ba' ja'pnip ja titda gu Jesusus:

—Aañ cham ji'xkat jaroi' pai' nii'ñ gu maa'nkam na xi miichdhai gu kañdhiir miji ja'p xi ixchu' bopto' bita', piam ku tu' ki'n xi soo'mdhai mi ja'p xi kiisa'. Gu' ja'pji bhammi ja'p na pu xi kiisa' tɛ'kob na ba'x chu maax ka' nam mi ja'p oipoda' gu ja'tkam. ¹⁷ Gio gu' cham ji'xkat jum ixchu' gu tu' sia ku tii ixchuix panaas, ni ku cham ji'xkat na moo cham jup matgilhia' sia ku tii cham tu aa' gu jaroi'.

¹⁸ 'Jix bhai' pim xim ga'ngada' nañ pai' dhuuk pu'ñi bixchu' bhaan tu ua'rgidhat tu a'gada' na pim ba' machia'. Na gu' no' pim tu' silhkam jix maachik kat xim ga'nga, jam makia' gu Dios gu

matda' na pim ba'x maatit kaaya' gu tu'. Gu' ji no' pim gu' pu cham maachik, sia ku pim palhiip tii pix am jix maatit kēē, sia dho dhi' pu cham ka ti'ñchoka' pim gatuuk.

Gu di'ñ'n gio gu jajaa'nni'ñ gu Jesusus nam mi' ba aaya' na pai'p tui'ka'

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ Ba' mi' ba ai gu di'ñ'n gu Jesusus gio gu jajaa'nni'ñ na pai'p tu'ii'. Mi' dhir ja'p pix ji ai mit ja bii'hi' gu ja'tkam, nam gu' giilhim mui' xikoor mi jumpax, pu cham bhaai' nam jax mia'n aaya' nam tix chu a'gidham.

²⁰ Ba' maadit gu maa'nkam mu jimik na pai' gu Jesusus, jup titda:

—Mi'ñi dhir ba ai gum naan ja bii'm gum jaaduñ, xi chum a'gidham am sap.

²¹ Ba'p titda gu Jesusus:

—Jax dhui na sia gui' nam mi' pui' ba jii'm na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios nañ pui'p ja ilhii'ñ na jax guñ ñaan gio guñ jaaduñ.

Ba' pui' xi chi'ik mijì xi ja kaim.

Gu Jesusus na ñiokdha' gu jibii'h gio gu suudai'

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² Ba' maa'nnim gu Jesusus maa'n kanuub ta'm xi chisdik ji'k ja bii'm gui' nam kaichu', jup ja titda:

—Maik gor jach jimia' bhammi baasi'n dir dhi gē' suudai'.

Ba' gamai' ji jii mit. ²³ Nammi irban gu gē' suudai' na mit ji bhii, ba koi gu Jesusus mu dir ja'k xi jimik kuu' dir gu kanuub. Ba' moo jano' bhai' ji jib gam nat tibgirik bhai' ji dhoo'n tirnidam, gam nat bhai' silh ji gu'nguki gu suudai', pix bhai' ba

jim tu aim kanuub ta'm. Bax chotdontu' am gui' nam kaichu' nam pui' xim aa' no't jotmoda' am xi baa gu kanuub. ²⁴ Ba' mu jimik ba' ñiññichu'n am gu Jesusus, jup titda am:

—Jich jaduun, bi ñiñia. Tii' na jax jum bua gu suudai'. ¿Cha'ch ba' ya' bhai'ku'?

Ba' gu Jesusus bamgik xi ñiok gu jibihl gio gu suudai', jotmoda' ba' ampix jup ji chu juu, pu cham pai' ka jibir. ²⁵ Mi' dhir ba'p ja titda gui' nam kaichu':

—¿Gi na pim saak bix jam jujur ki'n ti jigi'ñ aañ jiñ bui? ¿Jax jup jum duu?

Gui' cham ñiok am, dai nam jix chotdon, jix bhai'x bhai' jim ilhii'ñ na mit jax tii gu Jesusus nat tu duu, jup jum ti titda am jix dhu'npi'ñ ki'n:

—Ja'p moor g'kam ji bak jia dhich jaduun. Tii' na sia jibihl gio suudai' pui'p jix jigi'ñ am nat xi ja ñiok.

Gu Jesusus na mai' ja jootsa' mui' gu cham kiki' i'ii'mda' bhaan dir maa'n gu maa'nkam

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ Ba' siamri ma ai mit bhammi dir jumai ju'ndharam gu g' suudai' na pai' Geraasa bhaan bipio' gu dibir, na Galilea dir silh bhammix chu maax. ²⁷ Ba' nat mui' ji chim gu Jesusus bhai' dhir kanuub ta'm, ba tii maa'n gu maa'nkam jix ñaanbigim nat mummi dir ja'k bhai' ji buus na pai' dhir mui' pa' daa'ñxim jir kikcham, bhaan jup tui'ngida' am gu cham kiki' i'ii'mda' nam ba' mi' dhir naanbichu'n ka'. Mui' oidha' ba ua'ka' dhi' dhi maa'nkam na nai' pix pu oirida' pui'x dhaapkat. Mi' pik jix joi'ndha' nam pai'm yassapda' gu koi'nga'n. Ba' nat amuub ba bhii, ²⁸ ba tii gu Jesusus

na mi' kiiik. Ba' jotmoda' mu miraak mi o'lhia'n ki'n biiipi' dir ba kikbo, ba'p titda gø' ki'n:

—¿Jax japich bhai' bañ dhoodam Jesus maraa'n gu Gø'kam Dios? Cha'p jiñ chulhiiñchu'nda'. Ka tuñ uañi'ñka' ap gu xib.

²⁹ Na gu' chian gu Jesus gu cham kii' ii'mda' na mu buusnia' bhai' dhir bhaan gu maa'nkam na ba' pui' tum uañi'ñ. Mui'kim jix io'm ba ji ko'ktulh gu', tii buupurda' am gu ja'tkam bapaiñum jix kaapak ki'n na ba' cham nai' pix mirda' git, gu' ji na gu' xi i'kii mi' dhir ji dhai'ñña' ip gio, mummi ja'p ba' pix mimlhidha' gampix jix chu gak kir. Gui' pix cham kii' ii'mda' na pui' ja'k duiñchu'nda'. ³⁰ Ba' xi chikka gu Jesus, jup titda:

—¿Jax jap tii'?

—Lejion dho —jup kai'ch gux ñaanbigim.

Ba' ja'p kai'ñkam jup kai'ch nam giilhim jir mui' gu cham kiki' i'ii'mda' nam bhai' baapxichu' bhaan gu maa'nkam. ³¹ Ba' soi' tii'n jamit biiix dhit gu Jesus na chakui mu ja'k ja jootosda' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. ³² Gu' ba' na gu' ampik mui' bha ja'p jup tum bipia' gu tatooxkolh oidha' ta'm, jup titda am na bhai' ja'k ka xi ja jootsa' nam ja a'm ka xi baapkia'. Ba' gu Jesus bhai' ja'k xi ja joot. ³³ Jotmoda' mit ba' bubuakik bhai' dhir bhaan gu maa'nkam bhammi ja'k pu baap. Ba' bhai' dhir ji boop jamit gu tatooxkolh nai' gu a'nsap, mijimmi pu suulh jamit suudai' chir, pu biiix koi mit bhai'kuk.

³⁴ Ba' totdonik bhai' dhir jup ji boop jamit gui' nam ka tu bipia'dat gu tatooxkolh, silh boop jamit nammi gama ja'k na pai' mui' pa' daa'ñxim jir kikcham na mit ja aa'ñdham gu ja'tkam, sia gui'

nam jì'k ja tìigim gu ja'tkam pu xi ja aa'ñdhidhat am na mit jax ti tii. ³⁵ Ba' gui' bhai'p jii mit ip na mit bha ti tìigim no' sap moor silhkam nam jax kai'ch, mi' ba ji bubua mit na pai'p tu'ii' gu Jesus. Ba'x kii' juraa'n bia' kam mi ja'p daa gui' nam mui' bhaan kap tui'ñgìt gu cham kiki' i'ii'mda' na mit ba tii, gio ba ti tii'dhix gu jajannulh, pui'x dhaapkat ka oirida' gu'. Ba' giilhim bhai' ji chooto'n jamit. ³⁶ Ba' gu jai' gui' na mit ti tii nat jax tum duu nat ba' pik ba dua gu maa'nkam na kax ñaanbi' kat, mi' dhir jix bhai'p ba ja aa'ñdhidha' am gui' nam kia'pix mi aajidha'. ³⁷ Ba' soi' tìidak ba joot jamit gu Jesus bii'x gui' nam jì'k mi'p tu'ii' nam Geraasa dibii' bhaan oi'dha', nam gu' bax ìbhi'ñ. Ba' gu Jesus nat jax bhai'p tis kanuub ta'm ba jii, gaammiji ji dhuu. ³⁸ Ba' tìix oidhamut gu maa'nkam gui' na kax ñaanbi' kat, gu' ji na gu' cham aa' gu Jesus. Xi jootsak pix na ba jimia' mu nam pai' oi'dha' gu jajaa'nni'ñ, jup titda:

³⁹ —Ba jimia'p ji matgim mu nam pai' oi'dha' gum jaaduñ. Ja aagi'ñdha' ap nat jax ja'k jix joi'mdak jum tìigik jix bhai'm duu gu Dios.

Ba' ba jii ip gu maa'nkam nat tu aagam nat jax ja'k duuk dua'ñ gu Jesus. Bii'x kap ai na jì'x jir kikcham mi' Geraasa.

Gu Jairo na ba umua'ñdha' gu Jesus na dua'ñdhara' gu maraa'n

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Ba' nat pai' dhuuk gio bhammi dir jup ba ai gu Jesus jumai ju'ñdharam gu gø' suudai' na pai' Galilea bhaan bipio' gu dibii', joidham pix jix bhai'm ilh jamit gu ja'tkam gui' nam bhai' dhir

oi'dha', nam gu'n nira na gio bhammi dir jup tisdia'.
⁴¹ Ba' moo jano' mi'p ba ai gu maa'nkam Jairo tiigim. Dhi' maa'n kap jir g'kam ka' nam pai' tu chichiopi' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' o'lhia'n ki'n xi kikkok b'ipi' dir na pai' gu Jesus soi' ba titda na sap iam mu jimia' kia'mi'ñ ⁴² na dua'ñdhara' gu maraa'n tiyax na dakoo pix ba duatu'. Daipu' maa'n tu mar gu' sap, chi ji'k mambhix daman gook oidha' bia'kam gu tiyax. Ba' ma oi ip gu Jesus, bix gu ja'tkam pix chu'p jum duu mit, pix maap sulhikgim am nam gamai' jiiim, giilhim mui' am gu'.

⁴³ Maa'n bak ba' mui'p jimchu' gu ubii na mambhix daman gook oidha' dir bax ka'ook. Pu cham ka dua maa'nnim nat ka xi ai gu masaa'n, gammiji pix pup mirda' gu i'ra'n. Mui' tii ba ja umua' gu ko'kdai' mamtim nam jix jai'ch, pu cham jaroi' maadit iam ba dua'ñ. Gam gu tu' na bia'kat pu bix tu ga'raimik na ki'n tii tu umuagi'ñdha' na jaroi' dua'ñdha'. ⁴⁴ Ba' gatuuk dir mui' xi ai mia'n na pai' gu Jesus na ba' cham tigia', bhai' xi dhaa ba' ju'ñdharam gux kabook jannulhi'ñ na daam dir tii'chu'. Ba' jotmoda' mi' pum ki'ñdha, pu cham pai' ka mir gu i'ra'n.

⁴⁵ Ba' gu Jesus nai' ba ja tikka gu ja'tkam nam mu jiiim, jup ja titda:

—¿Jaroo bhañ dhaa?

Gui'p kai'ch am na cham pai' jaroi' da'ngi. Ba' mi' dhir ja'p jup kai'ch gu Peegro:

—¿Kux ba' jaroi' bhai'p jum da'ngim jiñ jaduun? Ja'pji nam jum a'm sulhikgim gu ja'tkam nam jix kobkom ya jiiim.

46 Gu' ji na gu' gu Jesus jix maat nat jaroi maadit jix ko'kkam bha dhaa, jup kai'ch:

—Ja'pji gu' moo maadit jix ko'kkam nat bhañ dhaa, taat iñ gu' nat jiñ a'm dir buus gui' nañ ki'n bixchu'x bhaai' nañ pu tu duña'.

47 Ba' cham ka bhaai' na jax jum duña' gu ubii na tii xix ixchu nat dhi' bha dhaa, pui' gi'bokidhat mi o'lhia'n ki'n xi kikkok bii'pi' dir ba aagi'ñ na tu' ki'n jix ka'ooktugit kut ba' bha dhaa, xi aagi'ñ nat cham pai' ka mii gu i'ra'n, dai nat xi dhaa pix gux kabook jannulhi'ñ. Bii'x xi che kèè am gu ja'tkam na mi' pui' kai'ch. 48 Ba' gu Jesus jup titda:

—Pu ba dua pich ji matgim jiñ jaduun, na pich gu' bii'x jum jur ki'n ba ti jii'ñ jiñ bui. Jix bhai'p jum taattugit ba jimia'.

49 Ba' pui ka tu a'gichu' gu Jesus nat maa'n mi' ba ai gu maa'nkam, jup titda gu Jairo:

—Cham ji na jax kax bhaai' sia kup mui' tii ba bai'ñchu' dhi gè'kam, jax dhui nat ba muu gum mar.

50 Gu' ji na gu' kèè gu Jesus na jax titda, ba'p titda gu Jairo:

—Chaam ji nap jax jum aa'nda'ñ jaduun, dodhia' ji matgim gum mar. Aap ti jii'gi'ñdha' pix na dai aañ jix bhaai' nañ jum palhbuidha'.

51 Ba' mummì ba ai mit kia'mi'ñ gu Jairo. Gu Jesus xi ja chianik gu mui' ja'tkam nam mi' dhir pix ka gu'ka' dirap. Dai gu Peegro xi baidhak, gio gu Jakoobo, gio gu Juan, gio ba' gu gi'korga'n gu tiiyax nat pui' kia'pix muu, miji ji baap jamit ba' ba'k chir. 52 Giilhim tum suan nat muu gu tiiyax. Ba'p ja titda gu Jesus:

—Cha'pim suanda'. Jax dhui na gu' dhi tiiyax mi' pix koos, cham tu' na muukix.

⁵³ Ba' gui' xi a'sik jamit pix, nam gu' cham ti jii'gi'ñ na jax ja titda gu Jesusus, maaxik nii'ñ am gu' nat muu gu tiiyax. ⁵⁴ Ba' xi nobchik gu Jesusus jup titda gø' ki'n:

—Aapi' tiiyax, xi bamii'.

⁵⁵ Ba' bhai' ji dhua nat jax pu tii'n gu Jesusus, jix kii' bhai' ji bam. Mi' dhir dai nat xi ja chia gu Jesusus nam tu makia'. ⁵⁶ Ba' cham bhaai' nam jax xim duñia' gu gi'korga'n gu tiiyax nam jix bhai'm taat nat ba dua. Xi ja soo'mchulhdhak ip ba' gu Jesusus nam cham jaroi' aagi'ñdha' nat dua'ñ gu ja mar.

9

Gu Jesusus na nai' ba ja jootsa' gu noonbi'ñ nam tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Maa'nnim gu Jesusus maap xi ja jumpadak gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ, xi ja tajaan' ba' gui' na ki'n jix bhaai'n ka' nam ja a'm dir gu ja'tkam mai' ja jootsa' bix aixim tu'm gu cham kiki' i'ii'mda', gio ba' nam ja dudua'ñdha' gui' nam ja'p pix jix kako'k ka' bix aixim tu'm ki'n. ² Ba' nat xi ja tajaan'dhak nai' ba ja jootos nam ja aa'ñdhapu' gu ja'tkam na jax ja'k jix bhaai' nam duñia' na ba'x ja joi'mdat ja a'm ti tigia' gu Dios, gio ba' gux kako'kkam nam ja dudua'ñdhapu', ³ jup ja titda:

—Cham jum aa' na pim tu ua'kat gu koi' mu pai' jii'mda', nix chu' ja'ppix a'sak ku pim tu kusbioda', nix chu' jam o'xia ku pim ja ua'ka', nix chu' tumiñ ku pim gaamtu'nda'. Gu jam jajannulh pu

daipu' pim ti tiichgida' na pim jax ba ti ti'chu'. Cham tu'm aa' gu' na pim bixchu' tu ua'kat mu pai' jiiimda'. ⁴ Ba' gu jaroi' no' pimit buiñor ai na cham jam bhaamki'ñ, pu mi' buiñor japim ji dharkat bix tu ja a'gidha' gu mi ja'p oi'ñkam, cham tu' na pim nai' pix tibiappuidha' jai' kikcham. ⁵ Ba' no'm cham jam kii'galhi'ñ mu pai' jax chu'm kikcham, moo jano' pim pu jimia' mi' dhir, dai na pim ja nii'ñchudat xi xiixkai gu dibir na mi' ba gixia' jam tooton am, nam ba' dhi' bhaan ti'ñcho' ip gio gatuuk na diih jir ja kuiñcha na mit cham jam kii'galh.

⁶ Ba' gui' ma jii mit ip, mu ja'p jamit ji bhii na pai' jax ji'dih jir kikcham, nam ja aa'ñdhim gu ja'tkam nam jax ja'k duñia' nam cham mu ja'k bhiiya' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiñdha', gam gux kako'kkam nam xi ja dudua'ñdhidhat.

Gu Eroodis na cham mat ka' nar jaroi' dha' ka' gu Jesus

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Ba' gux kai' Eroodis pui' tē kēkē' ip na mu pai'x bhai' tu buada' gu Jesus. Dai pix ji na gu' cham bhai' mat ka' nar jaroi' pik da' ka', nam gu'p kai'chdha' gu ja'tkam na sap pik ba' panaas jir di' gu Juan ja'tkam bopkondam nat giop buus duadik mu dir na mit pai' yaas. ⁸ Jai'm ba'p kai'chdha' ip na sap dhi'r di' gu Eliiyas gui' na bijik bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam gio ya'p ba ai. Jai'm ba'p kai'chdha' ip na sap maadit pix jir di' gui' nam pui' bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam bijik, dai nat duadik giop ba buus mu dir nam pai' yassap

kat. ⁹ Ba' cham mat ka' gu Eroodis na jaroi' ba' pik jir di' ka', jup kai'chdha' tii:

—Aañi' tu chia nam ikia' gu Juan gu kuxbo'n, ¿gu' ba' paa dir ja'k jup jim gu jaroi' na mu pai' pu biiix aixim jix bhai' tu bua?

Tii ba'm ga'ngada' diih gu Eroodis na jax ja'k dui tigia' maaxik gu Jesusus.

Gu Jesusus na mui'dhalhdhai gu paan ja makia' gu mui'ja'tkam

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Ba' na mit gio ja'k jup ba suulh gu noonbi'ñ gu Jesusus na mit tu ja a'gi'ñpuk gu ja'tkam, ba aa'ñdhih am na mit ji'k tu'x bhai' dhuu mu ja'p na mit jax bhii. Ba' mi' dhir dai gui' dilhkob ja'p ja'k jix ixchuixim xi ja boosgak, mi' dhir ba' mu ja'k pu ja baidhak maa'n kap gampix na pai' Betsaida mia'n bipio'. ¹¹ Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk tii gu ja'tkam na cham tu jai'ch gu Jesusus, gatuuk dir jamit mui' pu ardi, mummi ba ji bubua mit na pai'p tu'ii'. Ba' cham pai' jax ja titda gu Jesusus, dai nat bhai' ji chu ja a'gi na jax ja'k jix bhaai' nam duñia' na ba'x ja joi'mdat ja a'm ti tigia' gu Dios, gam gux kako'kkam nat xi ja dudua'ñdhak.

¹² Ba' ja'xpix nat pai' ba ji jur, mia'n xi ~~ek~~ jamit biiix gu mambhiiix daman gook gu noonbi'ñ na pai'p tu'ii' gu Jesusus, ba'p titda am:

—Ya' pix ma ji jur jich jaduuiñ. ¿Cham jir am nap ba ja jootsa' dhi jaaduñ kum bam jüpdhapu' mu ja'p pai' kikcham? Ba tu taañpu' am gu koi' nam cham ya ua'ma' gampix na pai' cham tu' jai'ch.

¹³ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Aapi'm dho ya' ka xi chu ja makia', ¿tu' gi pik?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Jax dhui nach jix chamaam pix ua' gu paan gio gu gook boptop, pu daipu'. Jir mui' am gu' dhi ja'tkam. Ji' ji no'ch jai'p tu taañpu' nach ba' bix maa'n jimdam tu ja makia' nam ji'k ya'p tu'ii'.

¹⁴Maaxik giilhim jir mui' am gu' gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii', aixkam chi ji'k gook oo'm daman mambhix jix cha'tmam oo'm (5000) dai gu chichio'ñ, gu' cham aagix ji gu u'uub gam a'aalh. Ba'p ja titda ip gio gu Jesusus gu noonbi'ñ:

—Ea na pim xi ja chiñia' nam xi'xkor daraibu', ji'k go'gok oo'm daman ma'mambhix aixim nam ji'dilh xi'xkor daraibu'.

¹⁵Ba' gui'p xi ja chia mit gu ja'tkam nam daraibu' nat jax ja chia gu Jesusus. ¹⁶Mi' dhir ba' xi dhaagik gu Jesusus gux chamaam gu paan gio gu gook boptop, jix dhaam ja'k xi chi tiggik xi chu taxchaabgidhak pix mui' ji ja maa gu noonbi'ñ ta'tak jaisaidhat. Ba' gui' mi' dhir pix mui'p ji ja maa mit gu ja'tkam nam tu jugia'. ¹⁷Bix tu koi'mik am nam ji'x ilhii'ñ. Jai' mit pu cham ka jugio na mit xi' ba ka koob. Gio ba'p ma jumaap jamit gui' nat bii, mambhix daman gook bapaalh jamit ja susdui'.

Na pui' ba ti'ya' gu Peegro na gu Jesusus jir di guch Xoi'kam

(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

¹⁸Maa'nnim gu Jesusus maa'n kap dilhkob xi chu dañimik jix dhaam ja'k buiñor gu Dios na ba' mi' dhir Jup ja titda gui' nam kaichu' nam Jup oi'ñchu':

—¿Jax jam kai'chdha' gu ja'tkam na pim ja ke'ke'? ¿Jarooñ sap da'? ¿Paañ sap dir ja'k jim?

19 Ba' maadit jup titda:

—Dho ji'ma'n jup kai'chdha' am nap sap pik ba' panaas aap jir di' gu Juan ja'tkam bopkondam nat giop buus duadik mu dir na mit pai' yaas. Jai'm ba'p kai'chdha' ip nap sap aap jir di' gu Eliiyas gui' na bijik bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu ja a'gidhimik gu ja'tkam gio ya'p ba ai. Jai'm ba'p kai'chdha' ip nap sap maadit pix jir di' gui' nam pui' bhaankamu'n gu Dios ya ja'p jup tu ja a'gidhimik gu ja'tkam bijik, dai nat duadik giop ba buus mu dir nam pai' yassap.

20 Ba' diilh jup xi ja tikka gu Jesusus, jup ja titda:

—Aapi'm gi, ¿xiñ maat japim aa nañ jir jaroi' dha' gio nañ pai' dhir ja'k jim?

Ba'p kai'ch gu Peegro:

—Dho aap jir di' guch Xoi'kam nach jaroi' nirat na bhach joochxidha' gu Dios jix dhaam dir.

Gu Jesusus na ba tu aa'nda' nam mu'aa'

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

21 Ba' gu Jesusus xi ja soo'mchulhdhak nam sap cham jaroi' aagi'ndha' nar di' guch Xoi'kam, diilh pix sap jix mat ka' am. 22 Ba' pui' xi ja tiidak jup ja titda ip:

—Aañ matgim giilhim kañ chulhiiña' ji gatuuk. Xiñ bhaamkidha' am gu ja g'e'g'erkam tuk gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gio gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Tu chiña' am nam jiñ mu'aa', ku gu' aañ baik tanoolh ki'n yaa' ji nañ jax ba oirida'.

23 Ba' ja'xpix mui' ja'tkam jup ba tu ja a'gi'ñ, jup ja titda:

—No' jaroi'x aa' na gammiji bañ kaichgida', jum aa' na cham tu' bhaan kap jum buixi'ñdha' gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch, sia chi moo jax jum tulhiiñaim, na gu' dhi' ba' ja'p ji buusanda' nañ oi'ñchu'nda' ji mootot gu kuruus. ²⁴ Na gu' gu jaroi' no' dai bhaan titii'ñcho gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch, cham ji'xkat palhbuidha' na jax ja'k jix bhai' tu jimia' gatuuk. Gu' ji no' gu' cham tu'p jim buixdhat mi' pui' xi chu duñiim nañ jax jix aa', jix bhai' ji na tu jimia'. ²⁵ ¿Gio gu' tu'p jix bhai' sia ku tii jaroi' bñx tu bia' na ji'k tu'x chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n bhaan, no' gu' ja'xpix ba mukia'? Ni ku ji palhbuidhai na jax ja'k jix bhai' tu jimia' buiñor gu Dios. ²⁶ Gio gu jaroi' no'x xi'ir nañ a'mkam tu ja a'gidha' gu ja'tkam, aañ pui'p jix xi'irai cham tu'p jiñ buixdha' buiñor jano' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda' gø'kam ki'n ja bñm gu noonbi'ñ guñ Gi'kora', jano' nam pai' dhuuk bñx machia' gu ja'tkam nañ jax jir gø'kam. ²⁷ Ba' aañ pu kai'ch na pim aapi'm jai' dhit pui duduaka' jano' na pai' dhuuk jix bhai' matgilhia' na tu' silhkam jix ja joi'mdat ja a'm ti nii'ñ gu Dios bñx gu ja'tkam, chakui pim moo bñx ko'ya'.

*Na maakam tu'm jup jum duñia' gu Jesusus
(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)*

²⁸ Ba' ji'k jix jum baik tanoolh xip duu mi' na pui' xi chu ja a'gidhimik gu Jesusus gu ja'tkam nat ba' mi' dhir giop jii maa'n kap xi ja baidhak baik gu noonbi'ñ, moo gu Peegro, gio gu Jakoobo, gio ba' gu Juan, maa'n kap jamit tütis gø' oidha' ta'm. Ba' bhammi na mit ba ai oidha' daam, ja'p ja'k dilhkob xi jimik gu Jesusus mui' ji chu daanix

dhaam ja'k buiñor gu Dios. ²⁹ Ba' mi' pui' na ka tu daan, jotmoda' maakam tu'm bam maax gu buibsa'n, jix chua totbikdam ba ti nii'ñ. Sia gu tii'dhar ga'n jix chua totbikdam jup jum duu. ³⁰ Mi' dhir ba' mi' bam maax jamit gook gu ja'tkam bixxik dir na pai'p tu'ii', pui' joidham jix a'bhar jup totnor gu ja tii'dhara', joidham ja'x xikoolh tum tanoor mi' nam ji'x guguuk, jir di' gu Eliiyas gio gu Moisees. ³¹ Aagi'ñ am ba' gu Jesus nam jax chu't tulhiiñchudai mu'aa' gu ja'tkam bhai' Jerusaleen. ³² Ba' gu Peegro gio gu jai' gook nam maap jiim, xi chi nii'ñ am sia kum jax jix kookxik, pui' kum ba' nii'ñ na joidham jix abhaar tobiik gu Jesus gio gu gook na ja bñm jup tu'ii'. ³³ Ba' nat ba ji jii gu Moisees gio gu Eliiyas, jup kai'ch gu Peegro:

—Umrir am jiñ jaduun nach ya' ka xi juruun'dha'. Aach jam o'namdha', maa'n jir aap ga'n ka', maa'n ba'r Moisees ga'n ka', maa'n ba'r Eliiyas ga'n ka'.

Cham jum matda'ir pix pui' tii gu Peegro, pu cham maat na jax kai'ñkam jup kai'ch. ³⁴ Ba' jotmoda' maa'n gu tibiaa' mi' pu ja ii bñx na pui' ka kai'ch gu Peegro. Ba' mi' giilhim bhai' ji chooto'n jamit nam irban dir bap tu'ii' gu tibiaa'. ³⁵ Ba' bhai' ba tum ñio bhiji dir, jup tum kai'ch:

—Aañ dhi'r jiñ mar. Gø'kam ki'n bhaan ti tii ñich. Mi' pim pui' xi jiim'it na jax jam tii'daidha'.

³⁶ Ba' nat pai' gio ampix jup ji chu juu, dñlh mi kñk gu Jesus na mit gio mui'p ti tii. Ba' cham pai' jaroi' aagi'ñ am gu moo jano' pui' na mit jax ti tii, dñlh pix jix mat ka' am.

Gu Jesusus na mai' jootsa' maa'n gu cham kii' ii'mda' bhaan dir maa'n gu biapma'

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Ba' buimgidhak ba jii mit ip gio bhai' dhir oidha' daam. Nammi na mit jax pix ji juur sonpan gu oidha', mui' gu ja'tkam mi' ba nam jamit gu Jesusus. ³⁸ Ba' maadit mijii dir ja saagi'ñ gu mui' ja'tkam bhai' ba jiiñak, jup kai'ch:

—Jiñ jaduun, gi no' pich iam dua'ñ guñ alhii chuk. Ti' na jax jum bua. Daipu' maa'n tu mar iñ gu'. ³⁹ Bhaan jup tui'dhi' maa'n gu cham kii' ii'mda'. Pai'jix io'm pu'ñi ba xi bhaya', bhai' jim tothhiopa', gio na bhai' ji choksolia' gu chiñii'ñ, gio ba' na jiiñakda'. Giilhim gø' dho gu' ba ko'ktulh. Cham ji'x busaak bhai' dhir bhaan. ⁴⁰ Aañ ya' ti' soi' ja titda dhi' nam jum kaichu' nam iam mai' jootsa' git gu cham kii' ii'mda' na pui' ja'k duuk, gu' ji na gu' chix xijai, ¿jax ña ja'k?

⁴¹ Ba'p kai'ch gu Jesusus:

—¿Moo ni ji'x aa ku pim jum guguuxi'ñdha' na pim buiñor jum biiñkada' guñ Gi'kora'? ¿Ji'x jañ ba' ya ja'p oirit jup jam a'gi'ñdha' na pim jax ja'k duñia'? Ea gor bhai' xiñ bai'ñxidhak dhix ko'kkam ya'ni ja'k amuub.

⁴² Ba' nam amuub ba bai'ñchu' gu biapma' na pai' kii' gu Jesusus, gio mi' ja'p nai'p ji ia, nai' xim tothhiopaim, gu cham kii' ii'mda' gu' na pui' ja'k duuk. Gu' ji nat gu' gu Jesusus pu' ñiok gu cham kii' ii'mda', maa'n jimdam pu' buus ba' bhai' dhir bhaan. Ba'x kii' juraa'n bia' kam bhai' ji bam gu biapma'. Mi' dhir ba' mu ja'k xi joochxi gu taata'n na mi ja'p kii'. ⁴³ Ba' bii'x mi' pui' pup tu'ii' am gu ja'tkam nam cham pai' dhuuk pui' ti' niidhat nat

jax jix bhai'm duukam bap tu duu gu Dios nax io'm jir gɛ'kam.

Gu Jesus na giop ba tu aa'nda' nam mu'aa', bar gookim ka' ba' dhi' k'i'n

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Ba' mi' pui' nam joidham jix bhai'kam taat gu ja'tkam nat jix bhai'm duukam jup tu duu gu Jesus, mi' dhir jup ja titda dai gui' nam ji'k kaichu':

⁴⁴ —Aañ ja'pni xi jam tiidam jiñ jaaduñ, moo pim cham mik buppada' dhi' nañ jax jam tiida'. Aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios, jum aaya' gu tanoolh nam pai' dhuuk jiñ dhagia' gu ja'tkam gui' nam xiñ bhaamki'ñ.

⁴⁵ Gu' ji na mit gu' pu cham maatit kai na jax kai'ñkam jup kai'ch gu mi' jotmoda' gui' nam kaichu', na gu' gu Dios pix diilh tu soobhi'ñ nam chakui mamtida'. Panaas kum jix ñbhi'ñdha' ip gu' gu Jesus nam git jix bhai' xi chikka' na jax kai'ñkam jup kai'ch.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax ja'k jum aa' nar tu'm ka' gu jaroi' no'x aa' nar gɛ'kam ka'

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ Ba' maa'nnim ma ji ñiokbo mit ip diilh dai gui' nam ji'k kaichu' gu Jesus, jup kai'ch am na jaroo ba' pik jix io'm jir gɛ'kam dai gui' nam ji'k kaichu'.

⁴⁷ Gu' ba' gu Jesus na gu'x maat ja jujur am bhaan nam jax xi kai'chimik, maa'n xi ñobchik gu alhii

⁴⁸ jup ja titda:

—No' jaroi' maadit aapi'm jiñ buix biiñak kat jix bhai' ba duu maa'n gu alhii ja'p na dhi'ñi, dhi' aañ nax bhai'ñ dhuñia'. Gu' ba' gu jaroi' na aañ jix bhai'ñ dhuñia', guñ Gi'kora' nax bhai' duñia' ip nat

bhañ joot jix dhaam dir. Ba' dhi' ja'pniñ kai'ñkam jup jam titda na gu jaroi' no'x aa' nar gø'kam ka' ja bui gu jai', jum aa' na cham tu' tu' jim ilhdhat jix bhai' ja buada' gu jai', dhi' ba' pui' bam kai'ch nar gø'kam.

Gu Jesusus na pui' ba ti'ya' na gu jaroi' no' pui' ja'k jup duiñchu' nam jax ja'k tu duiñchu' dñlh, dhi' bhaan jix maati' ka' na ja bñm jup tui'dhi'

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ Ba' gu Juan jup titda gu Jesusus:

—Jiñ jaduun, aach maa'n ti gu maa'nkam nam a'mkam mai' ja jootos gu cham kikii' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam. Aach ba' xi soo'mchulhdhak, na gu' cham jich bñm jup tui'dhi'.

⁵⁰ Ba' gu Jesusus jup titda:

—¿Jax ku pimit ba'p soo'mchulh? Jax dhui nach bñm jup tui'ñgida' pui' ji chu't gu jaroi' no' cham bhaamut jich aa'.

Gu Jesusus na ja aagi'ñdha' gu Jakoobo gio gu Juan na cham jir am nam jax kai'ch

⁵¹ Ba' na ba miamlhim na pai' dhuuk tu daaxix na giop ji jimia' gu Jesusus jix dhaam ja'k, juraa'n ba dai na mu jimia' Jerusaleen. ⁵² Biipi' mui' xi ja joot gui' nam kaichu' maa'n kap na pai' ji'dilh jir kikcham na Samaaria bhaan bipio' gui' gu dibiiir, nam ti tikka' no'x bhaai' nam mi' xi chibiapuidhat. ⁵³ Gu' ji nam gu' cham aa' gu mi oi'ñkam, nam gu'x maat nar Israel kam gu Jesusus ku ba' Jerusaleen ja'k jim. ⁵⁴ Ba' gu Jakoobo gio gu Juan jup titda am gu Jesusus:

—¿Dho gi aap jax kai'ch jich jaduun no' chich moo pui'p ti na ja a'm tai mi dhuudu' kum bñx mu

ko'ya' gu mi oi'ñkam? ¿Tu' gi kum ba' cham aa'? Tii' nat gu' gu Eliiyas pui'p tu duu bijik.

⁵⁵ Ba' gu Jesusus ja'k gisik jup ja titda:

—Aapi'm diilh pu cham maat no'x kii' ii'mda' jam a'm tajaanix gu pui' na pim jax kai'ch, ka' ba' gu' cham. ⁵⁶ Jax dhui na gu' aañ na ñich bhaankam bha jii gu Dios ya' dhi oi'ñga'n, cham tu' nañ ya' ja tulhiñchuda' gu ja'tkam, gu' ja'pji nañ ja'kbui' kat ja aagi'ñdha' nam jax ja'k duñia' nam ba' cham jum tulhiña'.

Ba' mi' dhir pu maakam ja'k bhai mit na pui' ji'dilh jup jir kikcham nam ba' mi' xi chibiapuidhat.

Gu ja'tkam nam tiix aa'nda' nam gammiji ba kaichgida' gu Jesusus

(Mt. 8:19-22)

⁵⁷ Ba' gamai' nam jiiimchu' bix boi, maa'n mi' dhir ja'p jup titda gu maa'nkam gu Jesusus:

—Aañ jai' tiip jix aa' nañ git jup jum kaichgida'ñ jaduun nañ ba' git jai'p xi jimda' pai' nap ja'k oilhidha'.

⁵⁸ Ba' gu Jesusus jup titda:

—Jax dhui na aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios, pu cham pai' bhaai' nañ joidham xiñ jupdha' git, cham pui' na gu kaxio na silh jimia' mu pai' na chio' na ba kooxmira' pai' na duuk jix kooxim ka', piam pui' na gu u'ii' na silh jimia' pai' na tu kos ka' na pai' dhuuk jup jix kooxim ka'.

⁵⁹ Ba' diilh gu Jesusus ja'p ja'k jup titda jumai:

—Aañ ja'p ilhii'ñ jiñ jaduun nap bañ kaichgida' xib dir ja'p ja'k.

Ba'p kai'ch gui':

—Dho ea nañ ka xi yaaspai guñ chaat no't ba muu nañ ba' mi' dhir bam kaichgida' gammiji.

60 Ba' gu Jesusus jup titda:

—Ja'pji nap nai' xi ja aa'ñdhara' gu ja'tkam na jax ja'k jix bhaai' nam duñia' na ba'x joi'mdat ja a'm ti tigia' gu Dios, cha'p tu' bhaan jup jim buixdhat gu ja'tkam gui' nam ja'p ji buan nam ko'iix. Matgim dhi' ya' pum yaaspaidha'm ji dai koi'ñga'n.

61 Ba' jumai mi' dhir ja'p jup titda ip gu Jesusus:

—Aañ dho gi gu'x aa' ji nañ tu' silhkam bam kaichgida', jix aa'iñ nañ jai'p xi jimda' pai' nap ja'k jimda'. Dai pax ji nañ ka xi ja tabuimgi'ñmirai biix guñ jaaduñ muñ ki'aam, mi' dhir dho gi ba' gu' bar cham tu' ka' ji.

62 Ba' gu Jesusus jup titda:

—¿Aap paa duuk ni'iñ gu maa'nkam gui' na tu juantu'nda' jaraar ta'm na kuu' ja'k ti niidhim? Pu'ñi dhop ji buusan gu jaro' no' dai bhaan titi'iñcho gu tu' na gatuuk dir bi'iidha', pu cham tu' ba' bhaai'n ka' na jax dhui mi' pui' jimia' na jax jix aa' guñ Gi'kora'.

10

Gu Jesusus na biipi' mui' ba ja jootsa' baik oo'm daman mambhix gook gui' nam kaichu'

1 Ba' mikkat baik oo'm daman mambhix gook maap xi ja jumpadak gu Jesusus gui' nam kaichu', go'gok ba' miji xi ja joot biipi' nam tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam gammiji na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jir kikcham na pai' bhaya'. 2 Jup xi ja tidak biipi' dir nat ba' moo ba ja joot:

—Ge'ger dhor ga'n tir ya ja'p na pim jax bax maat, gu' pi'x ji nam gu' gu ordam jir gook alh. Jum aa' ba' na pim soi' titdada' guñ Gi'kora' na ya' tu gaa na jai' bhai'p ja jootsa' gu ordam nam ba' ya' tu oraa'. ³ Ku gu' ea na pim aapi'm ka xi chu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam. Xim nuukdat japim na cham tu' jam duñia', na pim gu' ja'p ji bubuakia' na jax gu kakasnir nam mi' pik aaya' nam pai'x jai'ch ka' gu sisi'. ⁴ Cham jum aa' na pim gaamtu'nda' tu' tuumiñ, nix chu' asaak ku pim kusbioda'. Gu jam sussak pu daipu' na pim jax ja aa'ntu'nda'. Gu jaroi' no't ampik mu pai' jam nam boi cha'm, daipu' na pim xi ñiokdhai maa'n na pim jii'mda', cha'pim tu a'gi'ñdha'. ⁵ Pai' jax chu'm kiicham na pim jix aik ka', ja'p japim ti'ya' na pim ja ñio'kdha' gu mi oi'ñkam: “Moo git xi jam joi'mdat jam a'm ti ñiidhidha' gu Dios.” ⁶ Ba' no'm gu' joidham jir jix bhabhai'kam gu mi oi'ñkam, gammiji dho pui'x joi'mdat ja a'm ti ñiidhidha' gu Dios, gu' ji no' gu' cham, cham dho ja a'm ti ñiidhidha'. ⁷ Cha'pim nai' pi'x tibiappuidha' kikcham, mi' ji na pim juruuñdha' pai' nam jam aichdha'x bhai' jam tiidai. Na pim pai' bix xi chu ja a'gidhai gu ja'tkam gui' nam mi ja'p jup oi'ñka' na pim ba' ba jimia' mi' dhir. Gio gu koi', mi' pui' tu kua'da' pim tu' nam jam maakda', gio gu suudai' mi' jam toi'dhidha' am, na gu' na pim jax bax maat gu jaroi' no' tu' bhaan tu juan, mi buusnidha' gu mai'chik ga'n. ⁸ Ba' mu pai' mui' kam tir na pim aaya', na mui' pa' daa'ñxim jir kikcham ka', no' mit joidham jam tiidak ma tu jam onbai' gu ja'tkam, aapi'm xi chu jugai gu tu' nam jam bhiidha'. ⁹ Gux kako'kkam japim jup xi ja dudua'ñdhai no'm ampik mi'p jix

jai'ch. Ja'p japim ja tida' bix gu ja'tkam: “Ya' ma miamri na pim pai' dhuuk ampix machia' na pim jax ja'k duña' na ba' xi jam joi'mdai jam a'm ba ti niidhidha' gu Dios.” ¹⁰ Ba' no' pimit mi' pik ai kikcham nam pai' cham jam kigalhi'ñdha' gu ja'tkam, ja'p japim xi ja tidai pu jimia' mi' dhir: ¹¹ “Jam niñchudat jach ya' xi xiixkai dhi dibir nat jix ya' bam bhi'iis jich chooton am gu ya' jam ki'aam kam, ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na pimit cham jix jich kigalh. Dai ba' nach ja'p pix xi jam tidam nat bak ya' mam ai na pim pai' dhuuk ampix machia' na pim jax ja'k duña' na ba' xi jam joi'mdai jam a'm ba ti niidhidha' gu Dios.” ¹² Ba' aañ ya' pu jam tida nax io'm cham bhai' tu ja jimia' dhi' dhi ja'tkam jano' na pai' dhuuk jum aaya' na tum kuugalhdha' ya' dhi oi'ñga'n, cham tu' pui' na gu Sodooma kam ja'tkam.

Nam cham mi' pui' jimda' gu ja'tkam Korasiin oi'ñkam gio Betsaida
(Mt. 11:20-24)

¹³ Ba'x buam jum aagit ba ja aa' gu Jesus gu Korasiin oi'ñkam gio gu Betsaida kam, jup kai'ch:

—Aañ jix buam jiiñ aa' ja bui gu Korasiin oi'ñkam gio gu Betsaida kam, na mit gu' cham mi' pui' jii na jax jix aa' guñ Gi'kora'. Tii ñich jix bhai' tu duu ja niñchudat nam jax ja'k cham pai' dhuuk pui' ti niidhat. No'ñ git Tiuro gio Sidoon pui'x bhai' tu duña' sia kum cham jir Israel kam, moo jano' git soi'm ilhdhai mi' pui' ba jimia' am. Jajannulh jix xaasak jam git pu tim tiidha', ni kum ka batbiada', ja'kbui' kat jam matai bhai' xim buidhidha' na bhaan jix maati' ka' nam silhkam soi'm ilhii'ñ.

14 Ba' tu' na jax chui'ka', jix io'm tulhiiñara' tir suulhgia' am jano' na pai' dhuuk jum aaya' gu tanoolh na ja aagi'ñdha' guñ Gi'kora' bñx gu ja'tkam nam ji'k tu' jax xi buimii ya' dhi oi'ñga'n, cham tu' pui' na gu Sidoon oi'ñkam gio Tiiro. 15 Gu' ba' gu Kaper-naum oi'ñkam, ja'p jum aa' am nam jix dhaam ja'k jiiim buiñor guñ Gi'kora'. Matgim mijimmi ja'k ji nam ja iabu'x io'm tuukab na pai' gø' ti di'.

16 'Ba' aapi'm nañ jam jootos na pim tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam, gu jaroi' no' joidham cham jax ji kai'chit jam kēē na pim tu a'gi'ñdha', dhi' aañ na joidham jiñ kēēkē'. Gu' ba' gu jaroi' na cham jam kaim ka', dhi' aañ na cham jiñ kaim ka' ip. Ku gu' cham tu' ji na dai aañ na cham jiñ kaim ka', gu' ja'pji sia guñ Gi'kora' nat bhañ joot ya' dhi oi'ñga'n.

Nam ja'k ba suulhgia' gu baik oo'm daman mambhñx gook gui' nam kaichu' gu Jesus

17 Ba' gio pix ja'x jup ji ai mit gu baik oo'm daman mambhñx gook gui' nam kaichu' gu Jesus na mit ja'k ba suulh na mit tu ja a'gi'ñpuk gu ja'tkam. Jix bhai'm taattugit ba aagi'ñ am na mit tu' joidham tu duu mu ja'p, jup titda am:

—jich jaduun, giilhim xich jügi'ñ am gu cham kikiñ' i'ii'mda' nach jum a'mkam mai' ja jootos ja a'm dir gu ja'tkam! jJotmoda' pu buan am!

18 Ba'p ja titda gu Jesus:

—Dho na gu' aañ cham tu'r jiñ jupaabkam gu ja'ook, pui' ku ba' xiñ jügi'ñ. Tñ ñich gu' nat bha ji buax dhaam dir guñ Gi'kora' jano' nat pai' dhuuk giilhim jum ua'tulh buiñor, ja'p jum duu na jax gu duuk no't bñpgi. 19 Pui' ku ñich ba' aañ jam tajaan gui' na pim ki'n jum palhbuidhidha' na cham tu'

tu' jam duñia', siat chi moo tu' naksir cham tu jimchu'ndam jam kii, piam jax chu'm jumai ko'x maimdagim. ²⁰ Dai pix ji na pim gu' cham dhi' ki'n jix bhai'p bam taat ka', gu' ja'pji na pim ba ua'ñix u'uan ta'm jix dhaam na pim jax chii' na pim ki'n jix bhai'm taat ka', na gu' dai gui' nam ba ua'ñix ka'x dhaam na ja baidhika' gu Dios na pai'p tu'ii'.

Nax bhai'm taat ka' gu Jesusus

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ba' mi' jotmoda'x bhai' bhai' jim ilh gu Jesusus, nat gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' pix pui' ja'k duu na bhaan tajaanix. Ba'p kai'ch:

—Aañ jix bhai'ñ chaat jum buiñ Gi'kora', aap nap jir ge'kam jix dhaam gio ya' dhi oi'nga'n, na pich gu' ba ja mattuda gu ja'tkam gui' nam gam-pai' tu'm na pich tu' ja ixchuix gux mamatdagim jum aa'ndam. Ba' aañ jix bhai'ñ chaat jiñ Gi'kora', nap gu' pui' ja'k jix aa'.

²² Ba'p ja titda gui' nam mi'p tu'ii':

—Aañ biix tuñ maa guñ Gi'kora' na ji'k tu'x chu jai'ch, na gu' dai aañ jix bhai' xiñ maat nañ jir tu'p tu'm da', nañ gu'r maraa'n. Gio aañ ya' dir mu ja'k dai aañ diilh pix jup jix maat guñ Gi'kora' nar tu'p tu'm da'. Gu' ba' gu jaro' no'x maachim nach jir tu'p tu'm da' gook dit, aañi' dho aagi'ñdha'.

²³ Ba' mu ja'k xi ja tiigik jup ja titda dai gui' nam kaichu':

—Joidham no'm biix pui'p ti tigia' git gu ja'tkam na pim aapi'm ji'k tu' joidham jix bhai'm duukam ti niil'ñ nañ jup tu' bua. ²⁴ Na gu' gui' nam bhaankamu'n gu Dios ya ja'p tu' ja a'gidhimik gu ja'tkam bijik, gio gux io'm ge'gerkam kat Israel

kam, pui' tii joidham tu'm jup jix chi tii'gik kat am na pim aapi'm jax joidham tu'm ti' nii'ñ xib, gu' ji na mit gu' cham pu chu'm ti' tii. Sia pui' joidham tu'm jup jix chi kaik kat am tii na pim aapi'm jax joidham tu'm tɛ kɛɛ xib, gu' ji na mit gu' cham pu chu'm ti' kai.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu maa'nkam Samaaria kam

²⁵ Ba' maadit gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mu jimii'k bhai' ba tikka gu Jesus, na mi' pix jix maachim no' sap moo pui' pix jup ji bua na jax ilhii'ñ diilh. Jup titda:

—Jiñ jaduun, aañ ja'p tu'm bham tikkam nap iam jiñ aagi'ñdha' git nañ ja'p tɛ kɛɛ nap bixchu' pix jix maat. ¿Tu'ñ jax dhuñia' nañ ba' gammiji buiñor bap tui'ka' gu Dios?

²⁶ Ba' gu Jesus jup titda:

—¿Dho jax gim kai'ch nap tu jiñkai'ñdha' mi' na pai' tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na mit tu ua'nak gu bijik dir kam na tu' pik jix io'm jum aa' nach pu duñia'?

²⁷ Ba'p kai'ch:

—Dho sap nach gammiji tu' ka'm nii'ñdha' gu Dios, gio nach gammiji ti'ñchoka' bii'x jich jujur ki'n gio na ji'x jich i'ii'mda' ki'n, bii'x nach ji'x pup jich chaat. Gio sap ba' nach jix joi'mdai tii'gix bhai' dhuñia' gu jaroi' no' tu' bhaan jum tulhiiñ, panaas ku sap moo aach pix jir gui' ka'.

²⁸ Ba' gu Jesus jup titda:

—Dho pu'ñi pix nap duñia'ñ jaduun nap ba' gammiji buiñor bap tui'ka' gu Dios.

²⁹ Gu' ji nat gu' gio bhai'p ka xi chikka gui' na sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios na sap ba' cham jax

jum aa'nda' gu Jesus na ja'p pi'x bha tikka sia kux maat, jup titda:

—Dho ja'pji nañ cham maat na jax chu'm ja'tkam ba' ja aagit jup kai'ch gui' nañ pui'x ja joi'mdaix bhai' ja duña' no'm tu' bhaan jum tul-hiiñ.

³⁰ Ba' gu Jesus mui' ji chu a'ga bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu maa'nkam, jup kai'ch:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam Jerusaleen kam tii ma paxiaram mu ja'k Jerikoo. Gu' ji na mit gu' gama ja'k daagik gibiimik gux i'xkum, tii pup mukxikam jamit mi ja'p xi buak boi cha'm, xi chi iixdhak jamit ba' biix gui' na ji'k tu' tu ua'kat. Daman gu jajannulhi'ñ pup jamit xi chu kookoxchulhdhak xi chu u'uuk na ka ti tii'chgít, pui'x dhaapkat jamit mi' xi buak. ³¹ Ba' ampik mi'p bhichu' maadit gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' ba tii na mi' kaat, ni ji'x kut iam jix joi'mdat tii. Mi' dhir ja'p gakoolh xi bhik maa'n na jimchu'. ³² Ba' ja'xpix mui'p ba jimchu' maadit gui' nam jir tujuandam mu ja'p chichiop nam pai' tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' pui'p ba tii na mi' kaat boi cha'm, gu' pi'x ji nat gu' pui' cham joi'mdat jup tii sia, mi' dhir ja'p gakoolh xi bhik pui' maa'n na jimchu' ip.

³³ Ba' siamri maa'n gu maa'nkam Samaaria kam mi ja'p jup ka jim dhi' ka'm gu boi. Dhi' dho gi gu'x joi'mdak tii ji na mi' soi' tu'ii', ³⁴ mui' pu ji ai mia'n. Ba' xi chu juulh na pai' jax jix ko'ktulhdhix gu tukga'n, gio nat xi chu bhiibgi jajannulh saaski' ki'n. Ba' bhai' xi dhaasak bhaan gu bhuru'x na ua' ba bhik maa'n kap na pai' tim tibiappu, ba' xi chu namkidhak mijí ba boo'n. Mi' ba' pu

daakat nuuka'n bix chukaa'. ³⁵ Ba' buimgidhak gu Samaaria kam maa'nkam jup titda gui' nar ga'n mi' na pai' tim tibiappu: “Ya'p kañ ñi'ñxi'ñka' dhiñ jaduun na mi' bo', jix bhai'p ka buada'. Ya'ni gook gu tuumiñ nap ki'n saba'ñxidha' gu tu' no' bam aa'. No' pich jax dhuuk jai' dñih jum tumñi' ki'n tu namki gu tu', aañ ja'k jum iabuidha' nañ gio ya'p buusnia' nañ ja'k ba giixchu'nda'.” ³⁶ Dho jaña, çjax chu'm dhi baik ja'tkam na mit mi' bubuax joi'mdak tiigik jix bhai' dhuu gu maa'nkam na mi' tulhiñix boi cha'm?

³⁷ Ba' gui' na sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios jup kai'ch:

—Dho gu Samaaria kam.

Ba' gu Jesus jup titda:

—Dho pu'jani pix ja'k jum aa' nap duñia'ñ jaduun, jix bhai'p ja buada' bix pix gu ja'tkam, sia moo nar pai' kam ka' git.

Gu Jesus na mi' ba aaya' kia'mi'ñ gu Maarta gio gu Mariiya

³⁸ Ba' pui' xi chu a'gidhat jimchu' gu Jesus. Nammi gama ja'k maa'n kap ba ai na pai' jumai ji'dih jup jir kikcham. Ba' maa'n mi' kioka' gu ubii Maarta tiigim, joidham cham jax ji chi'ik aich na sap mi' xi chibiapui. ³⁹ Ba' maa'n ti siipi'ñ ka' gu Maarta, Mariiya tiigim. Dhi Mariiya mi ja'p ji dhaibuk amuub kèè na tu a'ga gu Jesus. ⁴⁰ Ba' gu Maarta bha ja'p jix bhai' tu bua bix aixim gu tu'. Ba' na gu' cham palhbui'ñ gu sipdhi'ñ, mu jimik amuub jup titda gu Jesus:

—No' pich mi' dhir iam ja'p tii'n dhiñ xiku' na jai' xiñ palhbuidha' nañ tu'x bua. Mi' pix pu daa. ¿Ka'p ji cham joi'mdat jiñ ñii'ñ aañ jaduun'?

⁴¹ Ba' gu Jesusus jup titda:

—¿Jax kup ba' moo bhaan jix buam jup jum aa' Maarta gu tu' nap bii'x aixim ji chu bua't? ⁴² Jax dhui na maa'n pix jix io'm jum aa' nap pu duñia', nap ya'ni ja'p daibui xiñ kaaya' na jax dhi Mariiya. Dhi' ji' ji nax io'm jum aa'. Ba' cham jir am nañ mui'p bam joochxi'ñdha' dhi Mariiya, nat gu' dhi' ya' ba ai na pai' pik jum aa'.

11

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' nam jax ja'k tu daanda' buiñor gu Dios

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Maa'nnim maa'n kap xi jimii'k gu Jesusus ma tu daani jix dhaam ja'k buiñor gu Dios, bii'x jam jup oi'ñchu' gui' nam kaichu'. Ba' nat tiimok na xi chu dañiimik, maadit mi' dhir ja'p jup titda gui' nam kaichu':

—Jich aagi'ñdha' ap jich jaduun' nach jax ja'k tu daanda'x dhaam ja'k buiñor gu Dios, ja'p nat jax gu Juan ja'tkam bopkondam jup ja aa'ñdhak gui' nam kaichgit.

² Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho ja'p japim kai'chdha' na pim pai' dhuuk tu daanda' buiñor gu Dios:

Aapi'ch Gi'kora' nap jix dhaam jup tu'ii',
 aap nap gammijix uañ ki'n pur jum tiitgidam ka'.
 Iam jap ja'xbui' pui'p xi chu buada' ya' dhi oi'ñga'n
 ja'p nap jax tu buada'x dhaam ja'k.
 Ku gu' aap ji no'p dñih pui'p ilhii'ñdha' git,

aach pui' pi'x soi'm kaichu'n ji.

³ Gio dhich chuuku' na tu' ki'n jup dua,
gammijip xi maakidhat nabap tanoolh na ba' ki'n
jix bhai' tu tatda ka'.

⁴ Gio ba' nap iam tuch uañi'ñka' nach ji'x mach
ua'tulhdha' jum bui,
pui' nach jax jup tu ja uañi'ñ aach gui' nam jup jum
ua'tulhi'ñ jich bui.

Gammijip iam jich a'm ti niidhidha' na cham jich
mai'chi' gu ja'ook jumai boi bhaan jich
bhichdha' na pai' mai'x chi gi'xi'.

⁵ Ba' ja'pnip ja titda gu Jesus:

—Kani nañ jam aagi'ñdha' na jax pik ja'k tu tu'ii'
dhi'. No' maadit aapi'm na pim ji'k ya'p tu'ii',
iraab tukaa' mui' ba tu soon jum ki'aam gu jaro'
na mi' dhir ja'p jup kioka', no' gu' jax jum titda:
“Jiñ jaduñ, iam gook jiñ chaiñbui'ñ gu paan ⁶ nañ
onbai'ñdha' maa'n guñ jaduñ nat mik dir mi ai.
Giilhim sap bax bhio'ntu', aañ gu' pu cham bia'
gu tu' nañ iam onbai'ñdha' git.” ⁷ Ba' no'p gu' aap
miji dir jup titda: “Kux cham jir gø' tukaa' aa ku
pich ba' moo bhai'p bañ ñiñiichdham. Bha siisap ip
gu' gu ki'ñgob, gio ya' ja saagi'ñ bo' iñ guñ a'aalh
chuk. Cham dho ba' jax jix bhaai' nañ bamgia',
dampañ ji ba' no' giop ba xi chum aagim.” ⁸ Gu'
ji no' gu' pi'x ji kaisaim na soi' kai'ch nam taan,
ma ji bamgia'p ji matgim nap tu makmira' bix gu
tu' na aa'nda'. Ku gu' aañ ya' pu jam titda ji na
cham tu' na moo nap jix mat ka' kup ba' tu makia',
gu' ja'pji na pi'x ji kaisaidha' na soi' kai'chdha' kup
ba' tu makia'. ⁹ Ba' aañ pui'p jam titda, gu tu' na
pim taanda' guñ Gi'kora', jam makia' dho. Piam
gu tu' na pim ga'ngada', jam aagi'ñdha' ip. Gio no'

pim p̄ix ji k̄isaim na pim bha tu soon ki'ñgob, jam kupio'kdha' ip. ¹⁰ Na gu' na pim jax bax maat gu jaroi' no' p̄ix ji k̄isaim na tu taan gu tu', makia' am. Piam no' tu' ga'nga, tigia' ip. Gio no' p̄ix bhai' ji chu soon bhai' pai' ki'ñgob, kupio'kdha'm ip.

¹¹ ¿Aapi'm daas aa na pim jodai makia' gu jax chu'm jam mar no' paan jam taan? ¿Piam ku pim gu' ko' mui' ba maak no' batoop jam taan? ¹² ¿Piam ku pim gu' naksir mui' ba daagi'ñ no' lankiiyus jam taan? ¹³ ¿Jia na pim gu' b̄ix p̄ix jir jix bhabhai'kam ja bui gu jam maamar, sia ku pim jax jir jix u'ua'tulhdhix kam ja'tkam? ¿Guñ Gi'kora' gi ba' na giilhim jir jix bhai'kam nax dhaam jup tu'ii'? Tajaañdha' ji matgim gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu jaroi' na taanda'.

Nam pui' ai'chuxdha' gu Jesus na gu ja ḡ'kam tuk gu cham k̄i' i'ii'mda' bhaan jup tui'dhi' (Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

¹⁴ Maa'nnim gu Jesus maa'n mai' ba jootos gu cham k̄i' ii'mda' bhaan dir maa'n gu maa'nkam na bhaan jup tui'dhi'. Cham tu ñiokda' dhi' dhi maa'nkam, na gu' gu cham k̄i' ii'mda' p̄ix na pui' duuka'. Ba' joidham bhai' ji chu ñiokcha gu maa'nkam nat pai' ba buus gu cham k̄i' ii'mda' bhaan dir. Ba'x bhai'm ilh jamit jai' gu ja'tkam na mit pul' ti tii. ¹⁵ Jai' ba'p kai'ch am:

—Ja ḡ'kam tuk ji gu cham k̄i' i'ii'mda' na bhaan jup tui'dhi' dhi', pui' nam ba'x j̄igi'ñ.

¹⁶ Ba' jai'p titda am na sap xip duñia' gu tu' nam cham pai' dhuuk pu chu'm ñi'ñ, nam jax dhui mi' p̄ix jix mai'chim no' sap moo bixchu'x aichu'n na pu tu duñia'. ¹⁷ Gu' ji na gu'x maat gu Jesus

nam jax jum aagit jup titda, siax maat nam jax ai'chuxi'ñ gu jai'. Ba'p ja titda bix:

—Gu jax chu'm gø'kam no' cham maa'n ñi'ook jup duuk ja bui bix gui' nam maap tu juanda', cham ji'xkat tu' jax dhuña' am, nam gu' jai' maakam kai'chdha', gio jai' maakam ip. Mikkat mi'pix pu bhaakui mam kooda' am diilh. ¹⁸ Pu'ñip jum duña' gu ja gø'kam tuk gu cham kiki' i'ii'mda' no't jax dhuuk bhai' ji bhaam ja bui gu tujuandam tugi'ñ, nam gu' cham maa'n ñi'ook kap duuka'. Ja'p jañ kai'ñkam jup kai'ch na ni ji'x kur pui' na pim jax jiñ ai'chuxi'ñ jai' dhit. Jup kai'ch japim nañ a'm jup tui'dhi' gu ja gø'kam tuk gu cham kiki' i'ii'mda' nam ba' xiñ jigi'ñ. ¹⁹ ¿Aapi'm ba' pui' ja gø'kam tuk gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm jup tui'dhi' aa gui' nam jam kaichu' nam ba'x ja jigi'ñ nam mai' ja jootos ja a'm dir gu ja'tkam? ¿Jia na gu' cham? Pu dhi' bhaan jix maati' na cham ji'x jir pui' na pim jax jiñ ai'chuxi'ñ. ²⁰ Matgim aañ gu Dios ji nañ bhaankam ya oirit mai' ja jootos gu cham kiki' i'ii'mda' ja a'm dir gu ja'tkam. Gu Dios pix diilh jiñ a'm ti niidhim, pui' kum ba' xiñ jigi'ñ. Ba' dhi' bhaan jup jix maati' nat bam ai na pim pai' dhuuk ampix machia' na pim jax ja'k duña' na ba'x joi'mdat jam a'm ba ti niidhidha' gu Dios.

²¹ 'Gu ja'ook ja'pni ja'k jup ji buusan na jax maa'n gu maa'nkam jix oogim na mu pai' tu bia'ka' gu bixchuga'n jax chu'm ba'k chir. Ba' mi' tu nuuka'nda' ji dhaagit gui' na ki'n jum palh-buidha' no' jaro' bax chi iixdham, sia ku gu'p jix oo'. ²² Gu' ji no't gu'x dhupii'ñ mu ai gu jumai maa'nkam nax io'm jix oo' ka', cham tu' pui' na gui', mi' dho daagi xi iixdhai gu tu' na ka daa'nka'

na gít kî'n jum palhbuidha', pui' ba' xi gîbiimîi gammîi xi ardimia'. Gu bîxchuga'n ba' bîx bhaan jî chu bi'ya' na mîjî ka tu bia'ka' ba'k chir:

²³ 'Na gu' gu jaroi' no' cham pui'p ilhii'ñ nañ aañ jax ilhii'ñdha', dhi' bhaan jix maati' ka' na xiñ bhaamki'ñdha'. Gio gu jaroi' no' cham jiñ palhbui'ñ nañ tu jumpa'nda', dhi' bhaan jix maati' ka' ip na ja'kbui' kat ti jî'dilhka'nda'.

Gu Jesusus na ba tu aa'nda' na jax jum buada' gu cham kî'i' mda'
(Mt. 12:43-45)

²⁴ 'Gu cham kîi' ii'mda' no't bhaan dir ba buus gu maa'nkam, ba jîmia' mummî ja'p gampix jix chu gak kir na tu gaa'mira' na pai' kiicha'. Ba' no't cham pai' ti tî nar joidham, jup jum aa'nda': "Gi no' ñich giop jîi bhammî nañ pai' kiokat, na gu' cham pai'r joidham ya ja'p." ²⁵ Ba' joidham ti tîgia' na gio bhammîp ba bakia' bhaan gu maa'nkam, jix chî kîi' ka', joidham tu boxkix ka', na gu' pui' jî buusanda' no'x kîi' gu maa'nkam. ²⁶ Ba' xi dhai'ñña' na ja bai'ñmîra' jî'k xijum gook pup gu bîpnaga'n cham kîkîi' i'ii'mda', nam jix io'm xi chu xi buada', maap jam ba' bhai' ba baapkia'. Mi' dhir dho gi ba' gu'x io'm bam duña' jî gu maa'nkam, cham tu' pui' na bîipi' dir.

Gu Jesusus na ba aagi'ñdha' maa'n gu ubii na sia jaroi' na pîx jix bhai' ba tu jimda' no' mi' pui' ba jim na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios

²⁷ Ba' na mi' pui' ka tu a'ga gu Jesusus, maa'n gu ubii mîjî dir ja'p ja saagi'ñ gu ja'tkam jup titda gê' kî'n:

—Moo gít joidham jix bhai' tu jimda' gum naan na pich bhaan dir maaxir, gio nat magoonik bam gi'iih.

²⁸ Ba' gu Jesusus jup titda:

—Ja'pji sia ji gui' nam kəɛji mi' pui' ba jiiimda' na jax jum kai'chdha' gu ñio'ki'ñ gu Dios na pui' gammijix bhai'p ba tu ja jimda'.

Nam pui' ba tiiida' gu Jesusus gu ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm ti nii'ñ nap duñia' na tu'r jix bhai'm duukam nam cham pai' nii'ñdha'

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Ba' giilhim mui' pix ja'x ji aajim am gu ja'tkam mi' na pai'p tu'ii' gu Jesusus, nammi ja'p ba xi ju' am. Ba'p ja titda:

—Jai' dhit gu jaaduñ nam ya'p tu'ii' tiix aa' am nañ sap tu' jax xi dhuñia' nam cham pai' dhuuk pu chu'm nii'ñ, gu' ji na gu' cham tu' pu chu'm ja a'm jum aa', nam gu' giilhim jix u'ua'tulhdhix. Ku gu' aañ jir dhi' pu chu'm ka' ji nam jax chu'm jix aa' nam tigia', pui'ñ jup jiñ dhuñia' nat jax jum duu bijik gu Jonaas. ³⁰ Gu ja'tkam Niinibe oi'ñkam bhaan dir maat jamit gu Jonaas na bax ja tulhiiñchudam gu Dios. Aañ ba' pu'ñi ip ya' ja bui xib gu ja'tkam, aañ pix jiñ a'm dir machia' am na jax ja'k cham ja tulhiiñchuda' gu Dios gatuuk ja'p na jax jano' gu Jonaas. ³¹ Jano' na pai' dhuuk jum aaya' na guñ Gi'kora' ja aagi'ñdha' bix gu ja'tkam nam ji'k tu' jax buimii ya' dhi oi'ñga'n, gu ubii gui' na bijik jix io'm jir gə'kam kat mi' dhir ja'k jurnip, jano' xi kikboi pui' ti'ya' na pim cham tu'r kikii' ja'tkam, na pimit gu' cham mi' pui' jii na maadit ti' pu ya' jam aa'ñdhimik na pim pai' oi'dha' na pim

jax ja'k mi' pui' jimia'. Gu' gui' gu ubii mik dir jum dikoo'ñ nat bha jii nat bha kaim gu gɛ'kam Salomoon na giilhim jix chu matda' ka'. Ku gu' gui' na maadit xib ya oiri, jix io'm jix chu maat ji gio nax io'm jir gɛ'kam, cham tu' pui' na jax jano' gu Salomoon. ³² Sia gu ja'tkam Niinibe oi'ñkam xi gu'kii pui'p ti'ya' am jano' na pim maaxik cham jir kiki' ja'tkam. Na gu' gu ja'tkam Niinibe oi'ñkam moo jano' pu soi'm ilh jamit buiñor gu Dios nat jax pui' tu ja a'gi gu Jonaas na cham bhai' tu ja jim. Ba' gui' na maadit xib ya oiri, jix io'm bhaan ti niidhim gu Dios, cham tu' pui' na gu Jonaas.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na gu buupui ja'p ji buusan na gɛ' tanoor

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ Aañ cham ji'xkat jaroi' pai' nii'ñ gu maa'nkam na xi miichdhai gu kañdhiir miji ja'p xi kiisa' na pai' cham tu maax ka', piam ku tu' ki'n xi chaa'bidha'. Gu' ja'pji bhammi ja'p na pu xi kiisa' tɛ'kob na ba'x chu maax ka' nam mi ja'p oipoda' gu ja'tkam. ³⁴ Dhich buupui pu'ñip ji buusan na jax gu kañdhiir na joidham gɛ' tu maaxi'ñ ka' tukaa' no' bi'ñdhix, nach gu' ki'n ti nii'ñ. Mui' pɪx pux chum tukgam ka' gu' no' cham kiki' dhich buupui. ³⁵ Ba' aapi'm jix bhai' xim duukat na cham tutkia' dhi jam buupui. ³⁶ Na gu' no' joidham jix kiki', jix bhai' nii'ñdha' pim gu jam tutku' na jax chui'ka'. Pui' na jax gu kañdhiir no'x bhai' miim, na gu'x bhai' tu maaxi'ñ ka', pu cham pai' maa'n kap pɪx am jix chi iika' ka'.

Gu Jesus na pui' ba ja tɪda' nam cham bhai' tu jim gu pariseos gio gui' nam sap jix mat ka' gu

ñio'ki'ñ gu Dios

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lk. 20:45-47)

³⁷ Ba' nat pai' tii mo na tu a'ga gu Jesus, maa'n gu pariseo ba baidhak na tu koi'ra' kia'mi'ñ. Ba' gu Jesus ma oi ip, jimdat mi' ji dhaibuk ba ti nñir nam tu bhiidha' na pai' tum kua'. ³⁸ Ba' gu pariseo cham jir juraa'n nat tii nat cham jum ikoim, na gu panaas nax maat dñilh, jum aa' na xim ikoimdhai gu jaro'i no't ba ji chu juu. ³⁹ Ba' gu Jesus na gu'x maat na cham juraa'n daa gu pariseo, jup titda:

—Ja'p moo tiix u'uañ jum ñhii'ñ japim aapi'm na pim pariseos jum tii'ti'. Gu' dai daam ñir na pim tii xi ja bopkon gu jam ja jooxia' gio jam bapaas, irban ñir ja'k gu' giilhim mi bhi'sap ji gu jam ua'tulhdhara', na pim ti ñxi'ñdha' gam bñix aixim na pim tu buada' na tu' cham jir kii'. ⁴⁰ Cham jam jur bia' pim dho jia ku pim ba' pui' ja'k tu jim. ¿Jax jum aa' pim aa na cham ti nñi'ñ gu Dios jura'ram gu maa'nkam? Jax dhui nat gu' bñix jup duu na ji'x jir tuuku', sia irban ñir, sia daam ñir. ⁴¹ Ba' tu' na jax chui'ka' ya' ñir ja'p ja'k, tu' silhkam japim jix ja joi'mdat ja palhbui'ñdha' gu ja'tkam gui' nam cham tu' bia' ni ji'x. Pu'ñi ja'k dho gi gu' ba oñia' ji sia irban ñir ja'k gu jam ua'tulhdhara'.

⁴² 'Tiiñ jix buam jiñ aa' jam a'mkam aapi'm na pim pariseos jum tii'ti', na pim gu' cham bhai' ja bua gu ja'tkam gui' nam bñix aixim bhaan jum tulhiiñ. Aapi'm dai sap pik ba' gammaji mi tu aichdhidha' chiop na ji'k bhaan jup bipio' gu Dios gu tu' na pim ti is, gu' ba' gu ja'tkam cham ja nini'ñ japim sia kum mi ja'p soi' tu'ii' jam taagiob. Dhi' ji ba' pik bñipi'm aa' na pim jix ja joi'mdaix bhai' ja

duñia', gatuuk japim ba' pui'p ba duñia' gu tu' nam aa'nda'.

43' Gio ba' na pim gə'gərkam jum taat ka', biipi' dir japim jix dharaibuktu'nda' na pai' tum daanda', ni ji'x ku pim iam gatuuk dir xix dharaibuktu'nda'. Gam na pim jix aa'nda' nam biix gu ja'tkam tu' ka'm jam niidhat jam ñio'kdhidha' mu ja'p na pim jax jiimda'.

44' Ja'p piix ji buan japim na jax gu maa'nkam no' bijik dir mi' pai' ba yaasap na cham ka tu maati' ka', siam chi daam dir mi oipo gu ja'tkam. Pu ni kum jix mat ka' no' tu' maa'nkam bita'n jup dibaalhchik.

45 Ba' maadit gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' dhir ja'p jup kai'ch:

— Jiñ jaduun, aach biix jup jich ia'ñ pui' na pich jax ti, panaas jap sia aach jich aagit jup kai'ch.

46 Ba' gu Jesus jup titda:

— Sia dho tiix buam jiñ aa' iñ jam a'mkam aapi'm na pim sap pik ba'x maat gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ja'p ji buusan gu' na pim tu ja bhiiñolhdhatu' gu ja'tkam na pim dai gui' ja chianda' nam mi' pui' jiimda' na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios, gam na pim jax ilhii'ñ diilh. Aapi'm diilh gu' pu cham mi' pui' jiim.

47' Gio na pim jix bhai' xi chu buada' nam pai' yassap gu bijik dir kam gui' nam ya ja'p tu a'gimik bhaankam gu Dios, gu' gu jam bopxi kat na mit ja koodak mi' ja yaas nam jix bhaamut ja ke'ke' nam ti tu ja a'gi'ñdha' na jax jir mi' pui'. 48 Ba' dhi' bhaan jix maati' na pim jix bhai'm taatit am jix bhai' tu bua mi' na mit pai' ja yaas.

49 'Pui' pu tii ji gu' guñ Gi'kora' na giilhim jix chu maat nam sap cham ja kii'galhdha' gui' nam pu'ñi bhaankamu'n ya ja'p tu a'ga, jai' ja kooda' am. 50 Ba' aapi'm pik jix io'm jam o'bhai'ñdha' gu Dios na pim xib ya oipo na mit ba ja koi gu jam bopxi kat gui' nam bi'jik bhaankamu'n ya ja'p tu a'gimik. 51 Nammi dir bhai' ji jam kusbidha' bhaan gu Abel na mit bi'pi' mua, ya' juugit na pai' gu Sakariiyas, gui' na mit mi irban mua na pai' kii'k gui' na bhaan tum makgirxi'ñ gu Dios, gio gu ba'aak nam pai' dhir tu daan gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Jam aagi'ñ iñ moo na aapi'm jai'p jam o'bhagi'ñ gu Dios na mit tu koi gu jam bopxi kat jano' dir.

52 'Gio gu' aapi'm na pim sap pik ba'x maat gu ñio'ki'ñ gu Dios, ja'p ji buusan na pim aapi'm ua' gui' na ki'n jum kukpio'k mi' pai' na tum mamti na jax ja'k jir am na pim mi' pui' jii'mda' na jax jix aa' gu Dios, gu' ji na pim gu' cham ja kukpio'ki'ñ gu ja'tkam, ni aapi'm diilh ku pim mi baapak.

53 Ba' giilhim bhai' ji bhaak jamit gu pariseos gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios na pui' ja titda gu Jesus. Biix aixim bhai' ba tikka am maap jim daagik 54 nam mi' pix mamai'chik no' sap moo pui'p ilhii'ñ nam jax ilhii'ñ diilh gu tu', piam ku gu' sap cham, dai nam ba ja aagi'ñdha' gu ja g'e'g'erkam tuk.

12

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' nam cham ja jü'gi'ñdha' gu pariseos

¹ Ba' giilhim mui' mi' mam jumaap jamit gu ja'tkam na pai'p tu'ii' gu Jesusus, nammi ja'p xi ju' am. Giox kabkam ki'sap am jai' mij'i ja'p, nam gu'x kobkom mi guguuk. Ba' bii'pi' mui' ji chu ja a'gi gui' nam kaichu', jup ja titda:

—Moo pim cham mia'n ja a'jida' gui' nam pariseos jum tii'ti'. Giilhim jix kaidha' gu' gu ja ñi'ook, ja'p jir tu'm am na jax gui' na ki'n jappukar gu paan, pu cham mi' pui' jii'm am dñilh nam jax ja aagi'ñdha' gu ja'tkam. ² Ku gu' kam aajim ji na pai' dhuuk matgilhia' nam jax jir tu'm, sia kum gu' xib dñilh pi'x pui'x chu maat. Na gu' cham ji'xkat jum ixchu' gu tu' sia ku tii ixchuix panaas, ni ku cham ji'xkat na moo cham jup matgilhia' sia ku tii cham tu aa' gu jaroi'. ³ Ba' aapi'm pu'ñi ip no' pimit tiix ixchuixim mu pai' tu a'ga gu tu', maa'n na jax matgilhia' gatuuk. Sia pimit chi moo tiix kabkam xim kuupak mu pai' jax chu'm ba'k chir, nai' pi'x ja'x chum jii'ñakda' na pui' tum kai'chdha' gatuuk.

*Gu Jesusus na pui' ba ja tii'da' gui' nam kaichu'
nam cham ja ñbhi'ñdha' gui' nam tu koo'n
(Mt. 10:28-31)*

⁴ Ba' ja'p jañ jup xi jam tii'dam jiiñ jaaduñ na pim cham ja ñbhi'ñdha' gu ja'tkam gui' nam jir tu koo'n kam, cha'pim totdon ka' sia kum xi jam koodak. Na gu' no' mit moop ma jam koi, dai gu jam tutku' nam ja kooda', gu jam i'ii'mda' pu cham nam jax dhooda'. ⁵ Gu Dios ji na pim jix ñbhidhat oipoda', na gu' gui'x bhaai' na xi jam koodai mu ja'k xi chu chiñia' nam ja iabu' gu jam i'ii'mda' nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha' no' pim cham tu'

ka'm nii'ñ. Tu' ka'm japim moo niidhat, aañ moo ya' pu jam titda.

⁶Cham da'ram namiik am dho gux bii u'ji' nam mu ja'p jum ga'ra, jix chamaam aix am gu gook tumñix cha'm. Gu' ji na gu' gu Dios jix dha'ram ja ilhii'ñ sia kum cham tu' bhaigim tu'm panaas. ⁷Aapi'm gi ba' na pim jir ja'tkam jam jur bia' kam, ¿ja'p jum aa' pim aa na cham da'ram jam ilhii'ñ gu Dios? Matgim giilhim ji nax dha'ram jam ilhii'ñ, sia jam kuup jix bhai' ja'kilhdhix kam bia' na ji'k bha tuut jam moom am. Ba' cha'pim jax jum aa'nda', na gu'x io'm jix dha'ram jam ilhii'ñ gu Dios, cham tu' pui' na gu u'ji'.

Gu Jesus na pui' ba ja tiida' gui' nam kaichu' nam ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nam kaichu'

(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸'No'm ba jam tikka gu ja'tkam no' pim jiñ kaichu', xi ja aagi'ñdha' pim na pim jiñ kaichu', aañ ba'p ja aagi'ñdha' gu noonbi'ñ guñ Gi'kora' na pim silhkam jiñ kaichu'. ⁹No' pim cham ja aagi'ñ, aañ pui' pix jup ja tiida' gu noonbi'ñ guñ Gi'kora' na pim pu cham tu' silhkam jiñ kaichu'.

¹⁰'Ba' no't jaroi' giilhim jiñ chii'n aañ nañ bhaankam ya oiri' gu Dios, jum ua'tulhdha', dai pix ji na gu' giop tu uañdha' gu Dios no't soi'm ilhdhak pu ti na cham pui' ka kai'chdha'. Gu' cham ji'xkat tu uañdha' ji kia' no't gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' giilhim ti'n na jax cham jir am, na gu' dhi' buiñor jix io'm jir ua'tulhdhara' no' jaroi' jaaxmam kai'ch.

¹¹'No' mit pai' dhuuk jam da'ngik mu ja'p pai' ba jam tuttuim chichiop piam mu ja'p pai'x kakai' ja

bui, cha'pim jax jum aa'nda' sia ku panaas cham bhaai' na pim jax ba ji chi'ya' ja bui. ¹² Jax dhui na gu' diilh pix bhai' ji bhaigia' na pim jax ti'ya' no' pim bhaan bap tui'dhi', na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' jam makia' gu matda' na jam a'm tajaanixchu'nda'.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na cham jir am no' jaroi' gan jix aa' nar jix chumñigam ka'

¹³ Maadit ba' miji dir ja'p ja saagiñ gu ja'tkam jup titda gu Jesus:

— Jiñ jaduun, mi' dhir jap iam ja'p jiñ chi'ñxidha' guñ xiix na tuñ makia' na ji'k jiñ a'm jup tuñ bipio' gu bixchuga'n guñ chaat kat. Ni ji'x ku xi chuñ maakim.

¹⁴ Ba' gu Jesus jup titda:

— Jax dhui nañ aañ cham tu' gɛ'kam ki'n daaxix nañ mu pai' ja maakda' gu ja'tkam na ji'k ja a'm tu bipio' gu tu'. ¿Ka' paa pimit duuk pu chu'm ki'n gɛ'kam jiñ dhai kup ba'x maat na pu chu'm jir jiñ a'mkam?

¹⁵ Ba'p ja titda bix gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii':

— Cha'pim dai bixchu'x chu aa'nda' na pim git xi chu bia'ka', na gu' cham tu' gu bix aixim na tu bia'ka' gu jaroi' na ba'x bhai' tu jimda'.

¹⁶ Ba' xi ja aañ bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu maa'nkam jix chumñigam nat jax tu jii, jup ja titda:

— Maa'nnim maa'n gu maa'nkam giilhim gɛ' ma ii gu tiriik. Giilhim jir jix chumñigam ka' gu', gɛ'gɛr ja bia'ka' gu dippir. Ba' nammii ji kai nat pai' dhuuk ti bhii gu tiriik. ¹⁷ Ba' cham gɛ'gɛr jup tu ba'bhak ka', i'lhich mi' ja tuttu ka'. Ba'p jum aa' jura'ram bhaan: “¿Paañ ba' ja'k ulhña' dhi jai' tiriik na bi'ya' sia ku ñich jai' mi ulh dhi i'lhich ba'pki chir, na gu'

cham bix mi aix?" ¹⁸ Ba' ja'xpix jup jum aa' ip gio: "Ja'pji nañ ja ia'rsai dhi i'lhich ba'bhak gø'gø' mi' ja tuttu' na ba' maa'n jimdam bix mi aaya'. Guñ bixchu'ñ bhai' dhir ja'p gai dhir jup xi chu ulhña'. ¹⁹ Mi' dhir ba' dai nañ bañ jipi'ñka', tu kua'da' iñ jix bhai'ñ chaatit gio nañ jix maim ka'. Mui' oidha' mi bhitka' gu' dhi tiriik." ²⁰ Ba' na mi' pui' kam aa' gu maa'nkam, jup titda gu Dios: "Joidham ti ti ilhii'ñ ap jia. ¿Jaroo ba' bhaan ji chu bi'ya' dhi' nap tu' bhaan tu a'ga? Nap gu' aap ja'xñi tukaa' cham tu' ka duaka'. Cham jum jur bia' ap kup ba'p kai'ch." ²¹ Pu'ñi pix ja'k ba' tu jimia' gu jaroi' sia kut ti joidham ti ilhdhak nammi ji chi ki' gux dha'ram tu namkim ya' kam dhi oi'ñga'n, pix ji no' cham jir jix chumñigam ip buiñor gu Dios.

Gu Jesusus na baja aagi'ñdha' gui' nam kaichu' na ja a'm ti niidhim gu Dios gui' nam jir maamra'n (Mt. 6:25-34)

²² Ba' mikkat gu Jesusus jup ja titda dai gui' nam kaichu':

—No' pim pai' dhuuk cham ji'x ka bia' gu koi' piam tu' jannulh na pim ti'ya', cha'pim jax jum aa'nda'. ²³ Na gu' cham tu' pik jum aa' gu koi' ni gu jannulh, gu' gui' ji jam i'ii'mda' gio dhi jam tutku' nax io'm jum aa', dhi' pik japim gaa'ñchu'nda' na jax ja'k jix bhai' tu ja jimda'. ²⁴ Gio gu' ja nii'ñ japim gu kokkon. Cham pai' mu pai' or am gu tu' nam kua', nam gu' pu cham ti is. Ni kum pai' tum bipi'ñ jax chu'm ba'k chir, jax dhui nam gu' pu cham tu ba'bhak. Gu' ji na gu' gu Dios tu ja maak nax joi'mdat ja nii'ñ. Dho jaiñ, ¿aapi'm ba' cham jix io'm jup xi jam joi'mdat jix bhai'p jam

duñia' aa gu Dios na pim jir ja'tkam? ²⁵ Gio gu' cham ji'xkat ja'kbui' oidha' aichdha' na duaka' gu jaroi' na ji'k ti xi ilhii'ñdha', na gu' cham jaroi' dñih jup bua gu ii'mda', siat chi moo ti biix juraa'n ki'n pui'm aa na ja'kbui' oidha' aichdha' git. ²⁶ Ba' dhi' pu'ñi ip, cham jir am na pim ja'p piix jix chu aa'nda' gu tu' na cham jum aa', na gu' cham ji'xkat jaroi' alhi'ch pup jup duñia' gu ii'mda' na ba' ja'x pup xi dhuaka', sia kut bam ai na pai' dhuuk mukia'.

²⁷ 'Ja ñi'ñ japim ip gu yooxi' nam nai' yoot biix aixim tu'm jix a'bhar. Cham tu' dñih jup tu bua am gu tu' nam ki'n jum a'bhartu'n, ni kut iam pu chu'm jix a'bhar tim ti'dhak gu Salomoon gui' nax io'm jir gø'kam kat bijik, sia ku ti joidham jix bhai' xim duuka'. Gu yooxi' gu' gu Dios na pu chu'm tu ja ti'ii'ñka', cham tu' dñih. ²⁸ Ba' no' gu yooxi' pui'x a'bhar tu ja ti'ii'ñ gu Dios sia kur gampix kam gio na buimgidhak bax gak ka', ¿gu Dios aa ba' cham jix a'bhar jup tu jam ti'dha' na xi jam joi'gi'n na pim jir ja'tkam dudua kam jum jur bia' kam? Tu jam ti'dha' ji matgim, dai ji na pim biix jam jujur ki'n buiñor ti jügi'ñdha'. ²⁹ Ba' cha'pim jax jum aa'nda' sia ku pim cham ka bia' gu tu' na pim jugia', ni gu tu' na pim i'ya' no't ma gaa gu suudai'. ³⁰ Pui'm dho tu'ii' ji gui' nam chakui' maat gu Dios, biix dhi' pu chu'm jam bhaan jix buam jum aa'. Gu' matgim aapi'm bax maat ji na jaroi'r jam Gi'kora', gu Dios dho. Gio gu' gui'x mat ka' na tu' jam a'm jum aa'nda'. ³¹ Aapi'm dai ji na pim mi' pui' xi dhuiñchu'nda' na jax jix aa' na ba'x joi'mdat jam a'm ti niidhidha'.

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu'

*nam jax ja'k jir jix chutumñigam ka'x dhaam ja'k
(Mt. 6:19-21)*

³² 'Cha'pim tu' bhaan totdon ka' aapi'm na pim ja'p ji buan na pim jir jiñ kakasnira', na gu' sia ku pim jir gook alh, guñ Gi'kora' xi jam joi'mdat jam a'm ti niidhim. ³³ Cha'pim jax jim aagit xi ja maakat gu tuumiñ gu ja'tkam gui' nam cham tu' bia' ni ji'x. Xi chu ga'rat japim gu tu' na pim bia' na pim ba' mi' dhir ja maakda'. Na gu' no' pim pu'ñi ja'k duiñchu', aapi'm jum tutumñigamtaidha' jix dhaam ja'k buiñor gu Dios na pai' gux ixkum cham ji'xkat aaya', ni gu tu' na ti di'nbalhchu'n ku cham ji'xkat aaya'. ³⁴ Na gu' gu jaroi' mu pai' no' bia' gu tuumiñ, dai mummi titi'ñchoka'. Ba' pu'ñi aapi'm no' pimit bam tutumñigamtax dhaam buiñor gu Dios, dai bhammi ja'k japim ba titi'ñchoka'. Dhi' pu'ñi ja'k jum aa' na pim duñia'.

*Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gui' nam kaichu'
nam gammiji mi' pui' xi jii mit na jax jix aa' gu Dios*

³⁵ 'Gammiji pim gaa'ñchu'nda' na pim jax ja'k mi' pui' jiidma' na jax jix aa' gu Dios. ³⁶ Ja'p japim tui'ka' na jax gu tujuandam no't gu gè'kam xi ja chianik nam mi' darka' kia'mi'ñ nam kupio'kdha' na pai' dhuuk mi aaya' na jax maa'nnim bha tu soosnia' na xim timorai mu pai'. ³⁷⁻³⁸ Ja'p moo joidham jix bhai' tu ja jimia' gu tujuandam no'm ti ni'ñ na pai' dhuuk mi aaya' gu ja gè'kam tuk, siat iraab tukaa' mi ai, piam katukgab, piam jix dha'npam ji chu maaxirik. Aa'ñ ya' pu jam titda nax bhai'm ilhdhai gu ja gè'kam tuk xi ja chiñia' nam daraibu' na ba' tu ja bhiidha' nam tu jugia'. ³⁹ Gio gu' ja'pnip tu tu'ii', pu cham mat ka' am gu

tujuandam na pai' dhuuk mi aaya' gu ja gɛ'kam tuk, ja'p na jax gu jaroi' na gu' pu cham mat ka' na pai' dhuuk mi ɛɛ'ji ti ɪɪxdha' gux ɪɪkum kia'mi'ñ, joidham no' gu' pu bɪ'pi' dir bax mat ka' git na ba' mi' pɪx ba tu nuuka'nda' nam cham ti ɪɪxdha'.
 40 Ba' aapi'm pu'ñi, jix bhai' pim jum duuka', mi' pim pui' xi jii'mit na jax jix aa' guñ Gi'kora', na gu' cham maati' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jim ya' dhi oi'ñga'n nañ jam baidhika'. Cham jum ilhdham pɪx ya aaya' iñ gu'.

Gu Jesus na tu a'ga' bhaan ji ja ua'rgidhai gook gu tujuandam

(Mt. 24:45-51)

41 Ba' gu Peggro bhai' ba tikka, jup titda:

—Jiñ jaduun, ɛdai aa nach ji'k bam kaichu' nap jup jich chitdat jup kai'ch dhi' na pich tu' bhaan tu a'ga? ɛKa' bɪx aa dhi jai' nam ya'p tu'ii'?

42 Ba' gu Jesus jup titda:

—Dho pui' na maa'n gu gɛ'kam ip no't mik ja'k bhii na mi' xi dho'ñchoi maa'n gu tujuandam kia'mi'ñ, na mi' ka tu ja maakda' gu maamra'n ganai' jajaa'nni'ñ na pai' dhuuk jum aajidha' nam tu kua'da'. 43 Ja'p moo joidham jix bhai' tu jimia' gu tujuandam no't mi' pui' duu na jax chi'nia' gu gɛ'kam tugi'ñ, 44 na gu' gu gɛ'kam joidham jix bhai'm ilhdhai daasa' na ti ni'i'ñxi'ñka' bɪx na ji'k tu' tu bia'ka', tu' silhkam jañ moo ya' pu jam titda.
 45 Gu' ji no't gu' gu tujuandam jax jim aa nat pai' dhuuk jii gu gɛ'kam tugi'ñ: “Kapbhai' nat mik ka jii gu gɛ'kam, aañ ya' xi chu koi'mii nañ ji'x ilhii'ñ, xi maimukimii iñ, xi ja gibichpagai iñ dhi oi'ñkam gio dhiñ bɪm tuutu'm tujuandam nam ya oipo,

gammiji b̄ix aixim nañ jax ilhii'ñ jañ pui' xi chu buimi." Ba' pui'p ji chu duu gammiji b̄ix aixim nat jax ilh. ⁴⁶ Na pai' dhuuk mi' p̄ix ba k̄ika' gu ḡ'kam tugi'ñ na cham pum aa'nda', giilhim dhox io'm tulhiiñchuda' bhaamui, ja'xbui' pui'p tulhiiñchuda' na jax gui' nam cham ji'x tu' ka'm ti ni'ñdha'.

⁴⁷ 'Na gu' gu jax chu'm tujuandam no't ti xi aa'ñdhak gu ḡ'kam tugi'ñ na tu' cham jir am na pu buada', gu' ji no't gu' tu' p̄ix ilhdhak pu dhuu, na pai' dhuuk mi' ḡ'ji gu ḡ'kam tugi'ñ giilhim ḡ'biimi' chipliñ ki'n. ⁴⁸ Ba' gu tujuandam no't pu cham aa'ñdhak gu ḡ'kam tugi'ñ na tu' cham jir am na pu buada', cham tu' mui' ḡ'bia' sia kut pu dhuu gu tu' na cham jir am, na gu' pu cham mat ka'. Gio gu jaroi' no' m̄it b̄ix aixim chia gu tu' na jax dhuñia', b̄ix jum aa' na tu aa'nda' no't jix bhai' mi pu tu duu. Gu' ba' gu jaroi' nam ji'k p̄ix tu chiñia' ip, dai ja'kbui' aa'nda' ip na bhaan tu aa'nda' no't jix bhai' mi' pui'p duu.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' nat cham tu' pu kai'ñkam bha jii na ya' pui' ja duñia' nam jax ja'k maa'n ñi'ook bap duuka' gu ja'tkam

(Mt. 10:34-36)

⁴⁹ 'Aañ na ñich bha jii ya' dhi oi'ñga'n, ja'p ji buus na ñich bha tu kuusdam, tiñ bax aa' na git ba ti m̄ijidha'. ⁵⁰ Gu' ji na gu' b̄ip̄i'm aa' nañ jiñ chulhiiña' na ba' pui' ba tum duñia'. Tiix buam tu tatda' ip ba' nañ ti n̄ira nañ jiñ chulhiiña', aa'nda' git nañ mi' dh̄ir ba buusnia'. ⁵¹ Cham tu' ñich pu kai'ñkam bha jii nañ pui' ja duñia' gu ja'tkam nam jix io'm jix bhai' ba kai'chdha', gu' ja'pji nam jix

io'm ba xim bhabhaakui'ñdha'. ⁵² Na gu' pui' na jax no'm jix chamaam maap mi' pai' ka tu oi'dha' gu ja'tkam, no'm gu' gook ba ti jüigi'ñ jiñ bui, gu baik nam cham ti jüigi'ñdha' bhai' ji bhaaku' am ja bui gu gook. Piam kum gu' gu baik ti jüigi'ñ jiñ bui, bhai' ji bhaaku' am ip gu gook nam cham jiñ bui ti jüigi'ñdha'. ⁵³ Piam gu ja maamar bax bhaak ka' am ja bui gu ja tataat gio gu ja nanaan, piam ku gu' mu dir bha ja'k bhai' bax ja bhaamki'ñdha' am gu ja maamar. Piam gu ja bha'bhar a'oo', piam gu ja kaka'mda', jax ña pix ja'k.

Gu Jesusus na pui' ba ja tñda' gu ja'tkam na jax kum ba' cham maat na jaroi' ja bui oiri nam pui'x maatit ti nai'ñ gio nam jix maatit tu taat

(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesusus bix gu ja'tkam nam j'k mi'p tu'ii':

—Na pim pai' dhuuk nai'ñdha' gu tibaa' na bhai' ba tñsdia' jurnip dir, bax mat ka' pim na bax kibaarum ka', ba' pui'p ji chu buusnia' na pim jax ilhii'ñdha'. ⁵⁵ Gio no't jix juuk ba jib, bax mat ka' pim ip nax chatoiñdhim ka', ba' pui'p ji chu buusnia'. ⁵⁶ ¿Gu' jax ba'r jum duukam ku pim ba' cham maatit nai'ñ maadit gui' na ya oiri jam bim na pai' dhir ja'k jim gio na jax kai'ñkam ya oiri? ¿Kux cham bhai' aa na pim pu'ñip jix mat ka' git? Pui' pix kai'chdha' pim dho bak.

Gu Jesusus na pui' ba ti'ya' na cham bhai' ka tu jimia' gu jaroi' no't cham bñpi' dir pu tñ'n na namkidha' gu ua'tdam tugi'ñ

(Mt. 5:25-26)

57 'Diih japim mi' pui' xi jimii na jax jix aa' gu Dios, diih japim xim ga'ngidhat na tu'r jix kii' gio na tu' cham jir kii'. 58 Na gu' dhi' ja'pni piix tu tu'ii' na jax ya' dhi oi'nga'n bhaan no' jaroi' mui' tu ua'tu'n, na buuprai ba bhika' gu ua'tdam tugi'ñ na ba kuupmira' no' cham namki'ñ. Gu' ji no't gu' bii'pi' dir pui' ba tii'n gu ua'tdam tugi'ñ na namkidha', nam chakui aaya' na pai' daaka' gu g'e'kam, mi' dhir dho pu ja'k suulhia' am nam jix bhai' maa'n ñi'ook xip dui, ba' cham tu' mu ka aaya' am na pai' daaka' gu g'e'kam. Na gu' buiñor gu g'e'kam dai nam xi aa'ñdha' nam jax kai'ñkam ua'tulhi'ñ, pu miji ja'p xi kuupa', cham tu' na jax jup ka kai'chdha'. 59 Cham dho ji'xdha' buusnia' mi' dhir no't cham tu namki nam ji'k bha taanda', aañ moo ya' pu jam titda.

13

Gu Jesus na pui' ba ja tii'da' ji'kchi gu ja'tkam na ja a'm jum aa' nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios

¹ Ba' ji'kchi gu ja'tkam mi'p ba aa'ñdhim am gu Jesus, nat sap gu Pilaato tu chia bhai' Jerusaleen nam ja kooda' ji'kchi gu ja'tkam Galilea kam, nam bhai' oipot g'e' chiop ka tu makgixi'ñ gu Dios. Sap ba' gu ja i'ñir ki'n tum jupsusa bix xikoolh bhai' na pai' tum makgixi'ñ gu Dios, na pai' gu sasoi' gu ja i'ñir ki'n jup tum jupsus. ² Ba' gu Jesus jup ja titda:

—¿Gu' ba' aapi'm ja'p jum aa' aa nam dai gui'x io'm jix u'ua'tulhdhix kat na mit ba ja koi, gu' ba' panaas cham pik gu jai' nam pui' mup oi'dha' Galilea? ³ Matgim bix ji nam pui'x io'm jup jix u'ua'tulhdhix, pui'p ja tulhiiñchuda' gu Dios no' mit

cham soi'm ilh buiñor, sia aapi'm no' pimit cham soi'm ilh. ⁴ Gio jano' na mit mambhix daman xijum baik gu ja'tkam koi, nat ja tiim gu tɛb bhi'ñbak nat ia bhai' Siloe, zja'p jum aa' pim aa nam dai gui'x io'm jup jix u'ua'tulhdhix kat kut ba'p tu ja dooda, gui' ba' panaas cham pik u'ua'tulhdhix am nam bhai'p oi'dha' Jerusaleen? ⁵ Bix ji nam pui'x io'm jup jix u'ua'tulhdhix, sia pui'p ja tulhiñchuda' gu Dios no' mit cham soi'm ilh buiñor, sia dho aapi'm nañ jax ba kai'ch.

Gu Jesusus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu iigix na cham i'bhai'ñcharda'

⁶ Ba' bhaan ji ua'rgidhak gu Jesusus maa'n gu iigix, jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam tii i'ix ka' maa'n gu iigix mu na pai' ti i'ix ka' gu uubas, gu' ji na gu' cham i'bhai'ñcharda'. Maa'nnim ba' giop ma tiigim no' cham iam bax iibhaidha' nat jumai oidha'p ba aich. Nim maa'n ku bha dhaa na bhai' tii ba ninii'ñ. ⁷ Ba'p titda gui' na mi'x bhai' buada' gu uubas: “Iara' ap dhi iigix, na gu' cham i'bhai'ñchar. Silh pix na bha ja'k cham bhai'. Bas maak'i'n dir tii bhai' ba ninii'ñ iñ no' cham iam bax iibhaidha', pu nim maa'n ku bha daaka', na gu' chi bak cham tu i'bhai'ñchar.” ⁸ Ba'p kai'ch gui' na mi'x bhai' buada' gu uubas: “Ea nach dai xib pix dhi oidha' ba nira' no't cham iam ba iibhai'ch. Aañ ka xi moikxidha' gio nañ mi tu buidhimii gu tu' na ki'n jix bhai'm duñia'. ⁹ Mi' ba' no't gu' cham ba ji iibhai'ch, dai nañ ba iara'.”

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gu ubii jano' pik na pai' dhuuk cham tum juanda'

10 Maa'nnim gu Jesus ma jii maa'n kap nam pai' tu chiopi' ka' gu Israel kam ja'tkam, jano' mu jii nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' mi' bhai' ji chu ja a'gi gui' nam ji'k mi'p tu'ii'. 11 Ba' maa'n mi'x jai'ch ka' gu ubii jagi' na gø'x kaboora'k ka' komi'ram dir. Ampix jix dhumaaram tu oirida', gio na bhaan pix jix ka'ook ka', pu cham bhaai'n ka' na jax jum silhña'. Maa'n gu cham kii' ii'mda' pui' ja'k duuka'. Mambhix daman xijum baik oidha' bap duu na dir pui' ba tu'ii'. 12 Nat pai' dhuuk tii gu Jesus na mi ja'p daa, mu ja'k xi baidhak amuub jup titda:

—Xiib ya' dodhia' ap ji matgim jiiñ jaduun dhi' nap tu' ki'n jix ka'ook. Cha'p jax kam aa'nda'.

13 Ba' palhiip bhai' xi dhaa komi'ram. Jotmoda' mi' bhai' jim silh, jix kii'p jum duu. Ba' gu ubii ma taxchaabgi gu Dios jix dhaam ja'k. 14 Ba' bhai' ji bhaam gui' na mi'r gø'kam ka' chiop nat ba tu dua'ñ gu Jesus na tii cham tum juan. Jup ja titda bhix nam ji'k mi'p tu'ii':

—Jano' pim bha jimmida' na pai' dhuuk tum juanda' no' pim jix dhuduadhik, cham tu' xib na pai' dhuuk aagix nach cham tu' jax buada'. Tu' ka'm japim xi chi nii'ñdhat.

15 Ba' gu Jesus jup titda:

—Pui' pix kai'ch ap ji matgim. ¿Kux aapi'm aa cham ji'xkat i'chdhapu' gu jam bhuru'xi' piam tu' jam tuuru' no' jano' pik giilhim bax chanoom na pai' dhuuk tii cham tum juanda'? 16 Pu'ñi dhop ji buusan dhiñ jaduun nar boxii'ñ gu Abraam, gu cham kii' ii'mda' pui' ja'k duuka' nax dhumaaram tu oirida'. Mambhix daman xijum baik oidha' ba

tulhiiñchuda. ¿Cham aa gu'r am ba' na dodhia' sia na pai' dhuuk cham tum juanda'?

¹⁷ Ba'x xi'iraak mi' pui' pup tu'ii' gui' na mi'r gø'kam ka' chiop nat pui' ti'i'n gu Jesusus, bii'x gu jai' mit jup jix xi'i'ra nam pui'p kax bhaakut bui'ñor. Gu jai' ja'ppix ja'tkam nam mi'p tu'ii' dho gi gu' giilhim joidham jix bhai'm ilh jamit ji, nam gu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti nii'ñ nat gø'p jum duukam bap tu duu gu Jesusus.

Gu Jesusus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gu kai'ñ gu mostaasa

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ Ba'p ja titda ip gu Jesusus gu ja'tkam:

—¿Tu'ñ git bhaan ji ua'rgidhai jam aa'ñdha' na jax ja'k ji busaak gu jaroi' no't jix joi'mdak bhaan ba ti ti'i gu Dios? ¹⁹ Ja'pni dho ji busaak na jax gu mostaasa no't jaroi' ii, no't giilhim gø' xiboorak gi'ñir sia ku gu'r ilhi'ch gu kai'ñ, u'ji'm bhai' xi chu kakoska' maamragaram.

Gu Jesusus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gui' na ki'n jappukar gu paan

(Mt. 13:33)

²⁰ Gio ba' ja'pnip ja titda:

—¿Tu'ñ git bhaan ji ua'rgidhai jam aa'ñdha' ip na jax ja'k jup ji busaak gu jaroi' no't jix joi'mdak bhaan ba ti ti'i gu Dios? ²¹ Ja'pni dho ji busaak ip na jax gui' na ki'n jappukar gu tui' no't jaroi' ba jip duu gu paan, joidham gø' bhai' ji jabka' sia kut ti palhii'p pix mi bui'ñ.

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gu ja'tkam na gook jix jai'ch gu bapoi

(Mt. 7:13-14, 21-23)

22 Ba' pui' xi chu ja a'gidhidhat gu Jesus gu ja'tkam mi ja'p na pai' jax ji'dilh jir kikcham gio na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jup jir kikcham, jimchu' Jerusaleen ja'k. 23 Ba' maadit gu maa'nkam ba tikka, jup titda:

—Jiñ jaduun, ¿jir gook alh ka' am aa gui' nam buiñor ja'k bhaya' gu Dios, ka' mui' aa?

Ba' gu Jesus jup titda:

24 —Dho daipu' gui' nam ji'k ja jur daasai bhai' bhaan bubuakia' gu ki'ñgob na pai'r ilhi'ch. Aañ jix maat gu' nam mui' bhai' tiix bubuakik ka' bhaan dhi ilhi'ch ki'ñgob, gu' ji nam gu'x xijaim ilhdha'. Ba' aapi'm pu'ñi, jam jur japim xi dhaasai xi gaaga' na pim jax ja'k dui bhai' bhaan bubuakia' dhi' dhi ki'ñgob. 25 Gio gu' cham tu' gammiji bhai' pu kupio'kix ka' dhi' dhi ki'ñgob. Aaya' ji matgim gu tanoolh na pai' dhuukkuupa' gu kiokam. Cham ji'xkat ka jam kupio'kdha' no' pimit dñrap dir ba bii, sia pim chi ti gatuuk mui'p ba tu soon. Gui'p jam tiida' miji dir: “Jax dhui nañ aañ cham jam maat na pim jir jaroi' dha'.” 26 Ba' no' pim gu' jax kai'ch: “Dho aach jir di' nach jum bñm tu koi'mik gio nach jum bñm tu i'mik, mi ja'p jap oirit pu tuch a'gi'ñdha' nach pai' jax oi'ñka'.” 27 Ba'p jam tiida' ip gio: “Jax dhui nañ gu' ba jam aagi'ñ nañ cham jam maat na pim jir jaroi' dha'. Cha'pim bha ja'k mia'n a'jida', na pim gu' cham jir kikñ' ja'tkam.” 28 Ba' giilhim jix buam jum ilhdhai bhai' ji susuañia' pim aapi'm. Ba tigia' pim ip gu' gu Abraam, gio gu Isaak, gio gu Jakob, gio jai' mui' gui' nam bhaankam tu a'gimik gu Dios bijik nam buiñor jup tui'ka', aapi'm gu' pu dñrap dir ba bi'ya' na pim pui' xim aa'nda'. 29 Bñx kap dir na ji'x

oi'ñga'n gu' gu ja'tkam nam buiñor jum jumpada' gu Dios. Dai ip gui' nam ji'k mi' pui' jimia' na jax jix aa' nam buiñor aaya', maap jam ba' tu jugia' biiix, gø'r koi'cham ka' joidham. Gio gu' cham tu'r Israel kam ka' am dhi' dhi ja'tkam. ³⁰ Ba' dhi' pik biiipi' xi dharka' am jai' dhit nam xib cham tu' kam jum ilhii'ñ, ba' jai' dhit nam xib tu' kam jum ilhii'ñ, gatuuk dir ja'k daraibu' am.

*Gu Jesus nax buam jum aa'nda' ja a'mkam gu
Jerusaleen oi'ñkam
(Mt. 23:37-39)*

³¹ Ba' ji'kchi gu pariseos jum tii'tgidam mi'p ba ji bubua mit na pai' oiri gu Jesus. Ba'p titda am:

—Cha'p mu ja'k jimda' Jerusaleen, na gu' bhaim o'bhagi'ñ gu Eroodis na sap jum mu'aa'.

³² Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Ja'p jum ilhii'ñ dho gu Eroodis na gu kaxio. Ja'p japim tiida' nañ dai xib gio kabuimuk pix ya ja'p ba ja dudua'ñdha' gu ja'tkam nam jix kako'k, gio jai' nañ ja a'm dir mai' ka xi ja jootsa' gu cham kikii' i'ii'mda' na ja a'm jup tui'dhi'. Maaxdhiñ ba' ba tii'mo', ³³ kuñ ji gu' mu ja'k jimda' ji pui' xi chu dudua'ñdhidhat. Xib jañ ji'x bhiiya', gio kabuimuk, gio maaxdhi. Bhammi ja'p jañ ba ji buusnia', na gu' gu jaroi' no' pu'ñi bhaankam tu a'ga gu Dios, jum aa'nda' nam bhaim mu'aa' Jerusaleen, cham tu' maakam ja'k.

³⁴ 'Aapi'm ja'tkam Jerusaleen oi'ñkam, ja'p pix na pim ja koo'n gui' nam bhaankam tu a'gada' gu Dios. Tii jam aa'ñdhidha'm pix na pim jax ja'k duñia' na ba'x bhaim ba tu jam jimda'. Aapi'm ja ma'yasat ja koo'nda' joodai ki'n, gu' gu Dios pix na

bhai' tii ja jootosda' nam ba' ya' tu jam a'gidha'. Ja'p na aañ na ñich mui'kim tii ji jam aa'ñ na pim mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios na ba' xi jam joi'mdat jam a'm ba ti ñidhidha' g'it, gu' ji na pim gu' cham aa'. Dhi' ja'p ji buus na jax gu takaarui' no' tii pup bix xix ja boi'spam kat gu maamra'n no' bax ja naa gu tu', gu' ji nam gu' cham mu ja'k a'jida' dñlh. ³⁵ Ba' xib ya' dir ja'p ja'k, cham pai' pim kañ kaaya' nañ pu chu'm tu jam a'gi'ñdha', ni ku pim cham pai' kañ chigia' maaxik. Jano' pim maaxik kañ chigia' na pim pai' dhuuk jup ti'ya': “Jir g'elkam gio nax uañ ki'n kiiik dhi' na bhaankam bhai' ba jim gu Dios!”

14

Gu Jesus na ba dua'ñdha' maa'n gu maa'nkam na kax baig'ik ka'

¹ Maa'nnim nam pai' dhuuk cham tu juanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gu Jesus tu ko'iim buiñor maa'n gu g'elkam pariseo, nat gu' bai na buiñor tu koi'ra'. Ba' sia mi'p daraa am gu jai' pariseos nam jix mai'chim gu Jesus. ² Maa'n jup bai mit gu' gu maa'nkam na e'eka' gu baig'iki' na ja biiim jup tu jugia', bhai' dhir ja'p jup daa ba'. ³ Ba' nat ba tii gu Jesus, ba ja tikka gu pariseos gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios nam mi'p daraa. Jup ja titda:

—Jix bhaai' aa nañ xib dua'ñdha' dhiñ jaduun nax ka'ook sia ku cham tum juan, ka' gu' cham aa?

⁴ Gui' cham ñiok am, dai nam mi' p'ix pu tu'ii'. Ba' gu Jesus mu jimiiik xi dhua'ñdhak gux ko'kkam xi

joot na ba jimia' kia'mi'ñ. ⁵ Ba'p ja titda ip gio gu pariseos:

—No't maadit aapi'm tu' jam alhii chuk piam tu' jam tuuru' mu pai' ma gii jax chu'm ti di'n kir jano' pik na pai' dhuuk cham tum juan, ¿mi' pix jap xi ñii'ñdha'? ¿Cham aa nap jotmoda' mu dai'ññii' baabu'?

⁶ Ba' gui' bhai' pix xi ñii'ñ am, na gu' cham bhaai' nam jax ja'k jup xi chüda'.

Gu Jesus na ba ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nam jax ja'k cham jum xi'rappuda' ja bui gu jai' ja'tkam

⁷ Ba' gu ja'tkam gui' nam kia'pix mi aajim nat pui'p ja bai gu gë'kam pariseo nam jai' bñima'n jup tu jugia', bñipi' dir pix ji dharaibuim am amuub na pai' daa na xi ja ñii'ñ gu Jesus. Ba' xi ja aagi'ñ na cham jir am nam pui' ja'k tu jimda', jup ja titda:

⁸ —No' jaroi' mu pai' bam titmo, ba' pu'ñi ma jam bai na pim buiñor tu jugia', cha'pim amuub dadaarrida' na pai' daaka' gui' na mi'm titmoda', na gu' cham maati' ka' no' aapi'm mi' jam bi'ii'ñka' gu a'toxkar, ka' ba' gu jai' na palhñip iam jix io'm pa'x kñi' ka'm ja ñii'ñdha'. ⁹ Mi' dñir dho ji jam jootsa' no' pu'ñi jai' mi' ja bi'ii'ñ no' aapi'm cham pik kñi' ka'm jam ñii'ñ. Ba' pui'x xi'i'rai ja'p ja'k ma jimia' pim na pai' cham pik tu' bhaigim tu tui'ka'.

¹⁰ Gu' ja'pji no' mit pai' dhuuk pu'ñi jam bai na pim tu jugia', nammi dir ju'ñdharam japim pix pu ji dharaibuidha' na pai' cham pik tu' bhaigim tu tui'ka'. Mi' ba' diñlh no' jax kai'ch gu jaroi' na jam baidha' na pim mu ja'k daraibu' amuub, mu ja'k japim dho ba'p ba jimia'. Ba'x bhai'm taatit japim mi'p ba darka' bñima'n gio ja bñim gu jai' na

mi'p ja chiñia', ba' b̄ix pix jix bhai' jam aa'nda' am gu ja'tkam nam mummy dir ja'p darka' na pim b̄ima'n xi chu kua'da' gui' na mi'm titmoda'. ¹¹ Na gu' gu jaroi' no' gampai'm ilhii'ñ, joidham jix k̄i' ka'm n̄i'ñdha' am gu ja'tkam, gu' cham tu' k̄i' ka'm n̄i'ñdha' am ji no' dai ḡ'kam jum taat.

¹² Ba' nat pui' xi ja tiidak gu Jesus gu ja'tkam, jup titda ip d̄ilh gu ḡ'kam pariseo nat bai na b̄ima'n tu jugia':

—Gio aap j̄iñ jaduun nap jir kiokam, nap pai' dhuuk ja bai'ñdha' gu ja'tkam nam jum b̄im tu jugia', cha'p dai gui' ja bai'ñdha' nap jaroi' ilhii'ñdha' nam pu chu'm ki'n ja'k jup jum buidha', pui' na jax gui' nam jir jix bhabhai'kam ka' jum bui, piam gum jaaduñ, piam gux chutumñigam nam ya ja'p amuub oi'dha' nap pai' kio. ¹³ Gu' gui' ji nap ja baidha' nam cham tu' bia' ni j̄i'x, gio gui' nam jix mama'mkulhi', gio gui' nam cham ñiñña. ¹⁴ Mi' d̄ir ba' dai nap jix bhai' pix bam taat ka', na gu' ja'k jum buidha' gu Dios jano' nam pai' dhuuk duduadii baapmigia' gui' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa'nda', sia kum gu' dhi' cham ja'k jum buidha' gu ya' jotmoda'.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai na ḡ'r koi'cham ka'

¹⁵ Ba' maadit gu maa'nkam nat kai gu Jesus nat koi' bhaan tu a'ga gux dhaam kam, jup kai'ch:

—iJa'p moo joidham jix bhai' tu ja jimia' gui' nam buiñor aaya' gu Dios nax io'm jir ḡ'kam! iB̄ima'n tu jugia' am gu'!

¹⁶ Ba' gu Jesus jup kai'ch:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam jix aa' na tu jugia' jurnik kam mui' ja biiim gu ja'tkam. Gu tujuandam tugi'ñ miji ja'p xi joot na pu ja tii'nmira' gu ja'tkam nar koi'cham ka'. ¹⁷ Ba' nat pai' dhuuk bam ai nam tu jugia', gio miji ja'p jup xi joot gu tujuandam tugi'ñ na mui' ba ja baidhika' gui' nat biiipi' dir ba ja aa'ñ nar koi'cham ka', mi' pu ba tu bhiiix. ¹⁸ Gu' ji na gu' na mu ja'p tii pui' ba ja titdaim ip gio, cham ka aa' am. Jup kai'ch gui' nat biiipi' pui' tii xi chii'n: “Aañ kia'pix alhi'ch saba'lh maa'n kap gu dibiiir. Mu ja'k jañ ba' ka tii'mira'. Ka xi chuñ uañi'ñka' ap nañ cham mu jim.” ¹⁹ Ba' jumai ja'p ja'k pui' tiip ba titdaim, jup kai'ch pix ip: “Aañ kia'pix ja saba'lh gook gu tutuur nañ ki'n tu juana'. Mu ja'k jañ ba' ka matmira' no'm moox o'jo'. Cham jañ ba' moo mu jim, ka xi chuñ uañi'ñka' ap.” ²⁰ Ba' jumai ja'p ja'k pui' tiip ba titdaim, jup kai'ch pix ip: “Ja'p moo xib pik sap muni pai' kañ chii'mo' iñ. Cham jañ ba' moo mu jim, nañ gu' mu ja'k ka bhiiya'. Ka xi chuñ uañdha' ap.” ²¹ Ba' pui' diilh giop ma jii gu tujuandam tii pup xi ja baidhimik, bhammi ba aa'ñdhim gu gø'kam tugi'ñ. Ba' gui' tii ma bhaam nat cham jaroi' mu jii, ba'p titda ip gio: “Dhop xi dhai'ññia' ku gi nap ja bai'ñmira' gui' nam cham tu' bia' ni ji'x miji ja'p nam jix jai'ch dhi gø' kiicham, sia gui' nam jix mama'mkulhi' nam miji ja'p daraa, gio gui' nam cham ñiññia.” Ba' xi mii ip gu tujuandam nat ja baidham. ²² Ja'xpix ba' gio mi'p ba ai ji ja baidhat, jup titda gu gø'kam tugi'ñ: “Ya' ñich ba ja aich gu ja'tkam na pich jiñ joot, gu' ji na gu' gø' ka tu bio' ya ba'k chir.” ²³ Ba'p titda gu gø'kam tugi'ñ: “Dho giop jup xi dhai'ññia' nap ja bai'ñmira' gui' nam mu ja'p daraa

ju'ñdharam dhi gɛ' kiicham. Soi'p xi ja tɪtdada' nam ba' bham oidha'. Bɪx jap am pup ja baidhai gui' nam mi' pai' darka' boi jugii'ñ. Jix aa' iñ gu' nam suudu' ya' dhiñ ba'kgir. ²⁴ Ni maadit gu' ku ka tu jugia'ñ bɪm gui' na ñich bɪpi' dir ti ja bai, aañ nañ pai' jax kai'ch.”

Gu Jesusus na ba ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nam jax ja'k duiñchu'nda' no'm ba kaichu'

²⁵ Ba' na gamai' ba jimchu' gu Jesusus, mui' gu ja'tkam mu oi'ñchu' am, pix chibɪp kattu' am. Ba' mui' xi ja tiigik jup ja tɪtda:

²⁶ —No' tu' silhkam jix aa' na jaro'i gammiji bañ kaichgida', jum aa' na bɪx juraa'n ki'n xiñ dhaanda' gammiji. Na gu' no'x io'm jix dhaan gu taata'n, piam gu di'ii'n, piam gu jajaa'nni'ñ, piam gu maamra'n, piam ku gu' diilh jix io'm xim joi'gi'n, cham tu'r am nañ kaichgida'. ²⁷ Gu' cham ji no' gu'x io'm xiñ dhaanit jiñ kaichu', na gu' cham tu' bhaan jup jum buixi'ñdha' gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch, sia chi jax jum tulhiiñ bɪx aixim tu'm ki'n. Dhi' ba' ja'p ji buusanda' na gammijiñ oi'ñchu'nda' ji mootot gu kuruus. ²⁸ Na gu' dhi' ja'pni na jax no' maadit aapi'm mu pai'x kɪsam maa'n gu tɛb bhi'ñbak, çcham aa gu' bɪpi' xi dhaibui xim ga'ngada' ap no' moo aix gu tuumiñ nap ki'n tɪmo'? ²⁹ Nam gu' bhai' jim a'ga' gu ja'tkam no' pich xi chu kookbik dai joodai mi' xi baapsak mi' dhɪr mi' pui' pup tu'ii'. ³⁰ Jax kai'chdha' am dho gu': “Cham ka aich dho chi gu tuumiñ gu jaduuiñ na ki'n tɪmo' dhi bhi'ñbak kut ba' ja'xbui' pix ji bua.” Tiip ba' bax xi'irda'. ³¹ Piam ja'pni ip, no'm gook gux io'm gɛ'gɛrkam ba

xim koodak, ba' no' gu' maa'n gook alh ja bia' gu sandaarui'x, gu jumai ba' mui', ¿cham aa gu' biipi' xi dhaibui xim ga'ngada' gui' na gook alh ja bia'ka' gu sandaarui'x, no' ja'kbui' ki'n mamai'chik gu jumai na mui' ja bai'ñchu'nda'? ³² Gu' ba' no' gu' ja'kbui' kat mamai'chik na pui' xim aa', mijì dho xi jootsa' gu tujuandam tugi'ñ na aa'ñdhara' gu jumai gø'kam na pui' ba tui'ka', nam chakui maap jum naankia'. Ba' mi' pui' cham tu' kam kokda' am. ³³ Pu'ñi ip ba' aapi'm, jum aa' na pim cham tu' bhaan jujurtika' gu tu' na pim bia'ka' no' pim jix aa' na pim gammijì bañ kaichgida', gio na pim tu' silhkam xiñ dhaanda'.

*Gu Jesus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gu on
(Mt. 5:13; Mr. 9:50)*

³⁴ ¿Aapi'm jax ilhii'ñ no' jax dhuukat mi' jotmoda' cham ka onkak gu on no' jaroi' gø' mi' pai' ka bia'? ¿Jax dhui giop ka onkalia' na ba' gio ki'n jup bax chu io'b ka'? ³⁵ Aañ ja'p kai'ch na pu cham tu' ka bhai'n ka', ni gu i'ix ku ki'n kax joi'ñdha' sia kut ti mi'p xim bui'ñ. Mi' pim pui' ba jimia' jì'k na pim jix maatit jiñ køø nañ jax kai'ñkam jup kai'ch.

15

*Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai
maa'n gu kasnir bipia'dam
(Mt. 18:10-14)*

¹ Ba' mui' mi aajidha' am gu tuumiñ tu taandam tugi'ñ gux io'm gø'kam Rooma kam na pai' oirida' gu Jesus, nam jix kaim ka' na tu a'gada', sia gu jai' ja'ppix ja'tkam nam cham tu' ka'm ti ni'ñ. ² Ba' gu pariseos gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ

gu Dios mi' dhir ja'p jix bhaamut a'gichu' am gu Jesus, jup kai'ch am:

—Jaiñ dhi' na saak mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios, joidham cham jax ji ja ilhdhat ja bñm tu kua' gux u'ua'tulhdhix kam.

³ Ba' gu Jesus xi ja aa'ñ bhaan ji ua'rgidhak maa'n gu kasnir bipia'dam, jup ja titda:

⁴ —No' jaroi' maadit aapi'm ja bia' maa'n jix chamaam oo'm gu kakasnir, ba' ma tu bi'aam japich mummi pai' nax xa'ii', gu' ji no' gu' cham tu jai'ch maa'n nap ba ja nini'i'ñ mi eek, ba' aap jix buam jum ilhdhak ma tu gaagam ip gio mi' xi ja kuupak gu jai'. ⁵ Ba' siamri nammi pai' ma ti pich jax chu'm bapaikkam, ba'x bhai'm ilhdhak japich xi io'mdak xi mootok ba jii ip gio. ⁶ Ba' mu na pich ai kiicham, xi dhai'bus japich na pich ja baidham gu ja'tkam gui' nap ji'k jix ja maat, ba' jax ja titda ap mi' maap ji ja jumpadak: “Aañ maa'n mai' buak gu kasnir na ñich tu bia'rak. Giilhim jañich jix buam jiñ ilh na ñich pai' dhuuk maat na maa'n cham tu jai'ch. Ba' ma tu gaagam jañich, siamri ñich giop ti nammini maa'n kap bapaikkam. Xib jañ ba' giilhim jix bhai'ñ chaat. Dhi' pu kai'ñkam jach ba' ya' maap tu jugia', na pim ba' aapi'm pui'x bhai'p jum taat ka'ñ bñm nat jix bhai' tuñ jii.” ⁷ Pu'ñi ip dhox dhaam ja'k, giilhim ge'r koi'cham ka' no't jaroi' soi'm ilhdhak pui' ba ti'n gu Dios na uañdha' gu ua'tulhdhar ga'n, nam gu' bñx jix bhai'm ilhdha' gui' nam jix dhaam jup tu'ii' buiñor gu jaroi' na soi'm ilhdha'. Jix io'm jix bhai'm ilhdha' am dhi' buiñor, cham tu' pui' na jax gui' nam bñpi' dir pu soi' bam ilhdha'.

Gu Jesusus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu ubii na mai' bua' gu tuumiñ

⁸ Piam ja'pni ip. No' ji'k mambhix aixim gu ba-paiñum tuumiñ bhai' pai' ka bia' maa'n gu ubii, gu' ji no' gu' cham tu' ja'kbui' ka aix na pai' dhuuk tii ba ja'kilhi'ñ, ba'x buam jum ilhdhak nai' ji chu gaa gø' ji chi bi'ñdhak, pix am tu boxkaidhat tu gaagim mi ja'p diirap gio bhiji ja'p sasoosna'n. Ba' no't gu' siamri ma tii na mi' pai' kaat, ⁹ joidham dhox bhai'm ilhdhai xi dhai'ñña' ip na ja bai'ñmira' gu bipnaga'n u'uub gui' na ji'k jix ja mat ka', pui' na jax gui' nam mi' dhir ja'p amuub oi'ñka'. Ba' no' gu' jax ja titda' mi' maap ji ja jumpadak: “Aañ maa'n mai' buak gu tuumiñ, mambhix aixim jañ bha'ñi ka bia'kat dai bapaiñum. Ba' tu ga'ngimik jañich ma tii dakoo. Xib jañ ba' joidham jix bhai'ñ chaat. Dhi' pu kai'ñkam jach ba' ya' maap tu jugia', na pim ba' aapi'm pui'x bhai'p jum taat ka'ñ bim nat jix bhai' tuñ jii.” ¹⁰ Pu'ñi ip dhox dhaam ja'k, giilhim gø'r koi'cham ka' no't jaroi' soi'm ilhdhak pui' ba tii'n gu Dios na uañdha' gu ua'tulhdhar ga'n. Bix jix bhai'm ilhdha' am gu' gu noonbi'ñ guñ Gi'kora'.

Gu Jesusus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu biapma' na mik ja'k bhaya'

¹¹ Ba' jumai bhaan jup ji chu ua'rgidhak mui' ji chu ja a'gi gu Jesusus gu ja'tkam, jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam gook tu maa-mar ka' biipibop. ¹² Gu gatuuk kam jup titda gu taata'n: “Xi chuñ maakai ap jiñ chaat gum bixchu' na ji'k jiñ a'm jup tu bipio'.” Ba' maa'n jimdam bix gook xi chu ja maakak gu ja taat na ji'k ja a'm tu bipio'. ¹³ Ba' ji'k pix jur nat bix xi chu

ga'rak gu gatuuk kam nat ji'k tu' tu maa gu taata'n, mik ja'k bhii ba' jumai momkoram xi u'uuk gu tuumiñ. Bhammi dir pu jugio bix na ji'k ua'kat, na gu'x maim ka' ganai' bix aixim na tu buada' na jax ilhii'ndha'. ¹⁴ Ba' jano' pik giilhim bhiogi' ma jii bhammi dir na ka oiri, gio gu' pu ba juu gu tumñiga'n. Cham ka jai'ch na tu' jugia', dai na ba uamaim pix. ¹⁵ Ba' maa'n gu maa'nkam buiñor ma tu jua na bipi'ñxi'ndha' gu tatooxkolh na ja bia'ka'. Mummi ja'p chianda' na bipi'ñxi'ñka' na pai' tu ga'mbhar ka' gui' gu maa'nkam. ¹⁶ Tiix ñaakit nii'ndha' gu tatooxkolh ja koi'dhara' nam ja maakda' mi kiicham, giilhim uamaidha' gu'. Aa'nda' git nam jax tida' na jai' palhip jup xi jugia' na ki'n ji'x jup bam guguuxdha', gu' ji nam gu' cham pai' jax jup titdada'. ¹⁷ Ba' mikkat jup jum aa': “Bhammi chi giilhim gø' na ja bipio' gu koi' gu tujuandam tugi'ñ guñ chaat, aañ gu' ya' ja'k giilhim uamaim sia kuñ pui'p jir tujuandam. ¹⁸ Gi no' ñich gio mui'p jii bhammi, ja'p jañ chida' guñ chaat na ñich mañ ua'tulh buiñor Dios gio buiñor diilh. ¹⁹ Ja'p jañ chida' na cham pui' kañ iimda' nañ jir maraa'n, na ñich gu' buam pix alhio. Ja'p jañ chida' na ja'p pix bañ bia'ka' na jax maadit gu tujuandam tugi'ñ.” ²⁰ Ba' pui'm aagik pix kikbo bix boi nat ba jii bhammi buiñor gu taata'n.

'Ba' yammi dir ja'p mui' ba jim nat ba tii gu taata'n, mu dai'bus nat namkim. Io'mdak xi koom gio nat chiñxi, nat gu'x joi'mdak tii na yammi dir ja'p mui' soi' ba tui'dhi' na mui' ba jim. ²¹ Ba'p kai'ch gu maraa'n: “Jiñ chaat, aañ gø'kam ki'n mañ ua'tulh buiñor gu Dios gio aap jum bui. Cha'p pui' kañ iimda' nañ jir jum mar, na ñich gu' buam

pix jum alhio.” ²² Gu' ji na gu' gu taata'n cham pui' ilhii'ñ, jup ja titda gu tujuandam tugi'ñ: “Gor xi chi ti'ii'ñ dhiñ chio'ñ gu jajannulh gux kiki', xi chu ua'pui pim mi'ji na naangia' ba'k chir. Suusak japim jup xi aa'ñdha', gio maa'n aniiyu pim jup xi dhaaxdha' nobi'ram. ²³ Xi boopoya' pim ip ba' na pim saa'npu' gu tuur jax chu'm nax dhua. Mi' pim ba' xi mu'aa' kuch ya' tu jugia'. ²⁴ Giilhim jix bhai'ñ chaat iñ gu' na ñich giop ba ti' dhiñ chio'ñ nat mui' tanoolh mai' g'isik, panaas ku muukix kat gio duadik ya'p ba oiri.” Ba' ja'xpix giilhim mi' bar koi'cham.

²⁵ 'Ba' gu biipi' kam maraa'n mummi ja'k jup ka oiri ga'mbhar tir nat gu sipdhi'ñ mi' ja'k ba ai. Miji pix g'e' ki'n tum sab na mui' ba jimchu', pu cham maat na jax kai'ñkam mi'ji tum sab, tim ni'chu' kam tum kai'ch. Ba' nax io'm amuub ba jimchu', ²⁶ maa'n gu tujuandam xi baidhak xi chikka na tu' jax jum bua. ²⁷ Ba'p titda: “Dho sap nat giilhim jix bhai'm ilh gum taat nat gio ya'p ba ai gum xiku' nat mai' g'isik, nat gu' sap jix kii' ya ai. Tu chia ba' nam mu'aa' maa'n gu tuur jix dhuakam nach tu jugia'. Mi' dho ba' bhaajim xib.” ²⁸ Ba' gui' dai nat bhai' ji bhaam. Mummi ja'p mik pix pup kii'. Cham mui' ka ai. Ba' mu jimik gu taata'n ti' soi' ba titda na mu aaya'. ²⁹ Jup kai'ch gu maraa'n: “¿Nap ba' aañ cham pui'x bhai'ñ buañ chaat nañ gammiji ya'm palhbui'ñ gu tu' nap jax bua? Ti' nañ ti' pix bhaan ji bamgidha' nañ tu juantu'nda', pix cham jiñ jipdhidha' iñ. Jumai oidha' bap duña', ya' pui' nañ jax jum bim bap tui'ñgida'. Chakui ñich moo pai' dhuuk maa'nnim cham jum kai. Mi' pui' tu duñiidha' iñ gu tu' nap jiñ chianda'. Ni kup

cham pai' dhuuk jax kai'ch nap iam tu' karbax xiñ makia' nañ ja biiim jup tu jugia' gui' nañ ji'k jup jix ja maat. ³⁰ Gu' dhi' gi ba' gum tumñi' nat xi ja onbai'ñdharak gu oipodam u'uub bhai' ga'm ba jim, mi' xi mui' pich ji gu' gu tuur jix dhuakam sia kup tiix maat nat jax jum alhio.” ³¹ Ba'p kai'ch gu taata'n: “Ba tum iimchudhix ji matgim jiñ chio'ñ nañ ji'k tu' tu bia', biiix bar tu aap ga'n, nap gu' maaxik gammiji ya'p tui'ñgit jiñ palhbui'ñ gu tu' nañ jax bua. ³² Dai piix ji na gu' xib jich a'm jum aa' nach biiix maap jix bhai'ch chaatit tu jugia' nat ya' ba ai gum xiku' nat mui' tanoolh mai' giiisik, panaas ku muukix kat gio duadik ya'p ba oiri.”

16

Gu Jesus na tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gui' na iampix gē'kam ki'n daaka' jabui gu jai' tujuandam

¹ Ba' gu Jesus diihlh jup xi chu ja a'gi dai gui' nam ji'k kaichu' pui' bhaan jup xi chu ua'rgidhak, jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam jix chumñigam maa'n bia'ka' gu tujuandam na mi' dhir jup tu ja chianda' gu jai' tujuandam tugi'ñ. Ba' cham mi' pui' tu duiñchu'nda' dhi' dhi tujuandam na jax chianda' gux chumñigam. Ba' gu jai' tujuandam ba aagi'ñ am gux chumñigam na cham mi' pui' tu duiñchu'. ² Ba' gux chumñigam xi chu joochxi na mu jimda' na tikka' no'r silhkam. Ba' mummip ba ji buus, jup titda: “Jir silhkam aa nap cham mi' pui' duiñchu' nañ jax jum aagi'ñ? Eap tu ua'mir gu u'uan gui' nap bhaan tu daasaim nañ xi chigia' no'p mi' pui' tu duiñchu', piam ku gu'

cham kuñ aañ ya' dir jum buusaidha'." 3 Ba' nat mi' dhir buusnik gamai' ba jimchu' gu tujuandam, jup jum aa'ntu': "¿Tu'ñ ba' bhaan ka tu juana, na gu' bañ buusaidha' gu kiokam na ba tigia' guñ u'uan? Cham tu' bhai' iñ gu' nañ tu juana' jaraar ta'm nañ git jup ba ti ixia'. Jix xi'ir iñ ip nañ pui' nai' ja tañiidha' gu ja'tkam gu tuumiñ. 4 ¡Aa, bax maat iñ nañ jax ja'k duñia! Ja'p jañ ja tiida' gui' nam ua'tu'n gu kiokam nam ji'k pix namkidha' nam ba' dhi'x bhai'ñ dhuñia'." 5 Ba' ji'ma'n pix bhai' ji ja bai gui' nam ua'tu'n gux chumñigam. Jup titda gui' nat biipi' mi ai: "¿Ji'k jap moo ua'tu'n gu kiokam?" 6 Ba'p kai'ch gui': "Maa'n jix chamaam oo'm kastaañ dho gu oliibus baraa'." Ba'p titda: "Dhop mi'ñi ja'p xi dhaibui atoxkor ta'm jumaip duñia' gui' na bhaan jix maati'. Ya'ni gu u'uan. Gook oo'm daman mambhiix kastaañ jap pix mi dhaasa'." 7 Ba' jumai mijip xi chu joochxi na mu jimda', jup titda ip nat mi' ba ai: "¿Aap ji'k jup ua'tu'n gu kiokam?" Ba'p kai'ch gui': "Maa'n jix chamaam oo'm janee' dho gu tiriik." Ba'p titda ip: "Dhop mi'ñi ja'p xi dhaibui jumaip duñia' gui' na bhaan jix maati'. Ya'ni gu u'uan. Maakob oo'm janee' pix jap mi dhaasa'." 8 Ba' gux chumñigam gatuuk ba maat nat jix aich nat jax ja'k duu gu tujuandam tugi'ñ kat na ba' cham mu ja'p pix mai' gixix ka'. Maaxik pui' ja'k tu jim am gu' gui' nam cham mi' pui' jiiim na jax jix aa' gu Dios, jix io'm jix aichu'n am nam jax ja'k duñia' gu tu' na diilh jir jup ja duiñ ka', cham tu' pui' na gui' nam mi' pui' jiiimda' na jax jix aa' gu Dios.

9 Jir am ip dho na pim mui' mai'chia' gu tuumiñ ya' kam dhi oi'ñga'n nax chu ua'tulhdhix, na pim

gu' dhi' ki'n ba' ja mai'chia' jai' gu ja'tkam, nam jaroi'x bhai' jam t̃idai jam aichdha' maa'n kap nam pai' gammiji bhai' pu ba oi'ñka', jano' na gu tuumiñ ya' kam dhi oi'ñga'n cham pai' ka mat-gilhia'.

10 'Na gu' na pim jax bax maat gu jaroi' no't mi' pu tu duu gu tu' palh̃ip jup jum duukam no' mit chia, dhi' bhaan jix maati' ka' ip na sia gu g̃p jum duukam mi' pui'p duñia' no' mit chia. Gu' ji no't gu' gu palh̃ip jup jum duukam cham mi' pu duu, pu dhi' bhaan jup jix maati' ka' na cham mi' pui'p duñia' gu g̃p jum duukam. 11 Ba' pu'ñi ip aapi'm no' pim cham mi' pui' duñiim gu tuumiñ na jax ja'k jum aa' na pim duñiidha', dhi' bhaan jix maati' ka' na pim sia cham tu' mi' pui'p duñia' na pai' dhuuk tu jam makia' gu Dios gui' nax dhaam ja'k jix chu jai'ch na cham ji'xkat tu ju'ngi. 12 Piam pui' na jax sia gu jaroi' no' pim cham mi' pui' tu duñiim gu tu' na t̃i jam chiñia', ¿tu' pim ba'p ñirda' nar jam namki' ka'?

13 'Gio gu' na pim jax bax maat na cham jir am na gu jax chu'm tujuandam gok kap tu juanda' maa'n jimdam, na gu' cham tu' b̃ix gook jix bhai' tu ja juañdha', jumai dho pi'x jup bhaamkidha' gu jaroi' na buiñor tu juanda', mikkat jumai ip, mi' pum buada'. Dhi' ja'p jañ kai'ñkam jup kai'ch na cham bhai' mi' pui' jimda' gu jaroi' na jax jix aa' gu Dios, no' daix chu aa' na git xi chu bia'ka' gux dha'ram namkim na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch.

14 Ba' gu pariseos dai na mit xi a'sik gu Jesusu na pui' kai'ch, nam gu' dai tuumiñ jix joojoi'ñdha'.

15 Ba'p ja t̃itda gu Jesusu:

—Aapi'm na pim pariseos jum tii'ti' sap pik ba' panaas joidham mi' pui' xi jiiim japim na jax jix aa' Dios, gu' ji na gu' dai nam xi jam nii'ndha' pix gu ja'tkam, nam sap ba' pix jix bhai' jam aa'nda'. Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Dios jam jujur am na pim jax pik ja'k jir tu'm, sia ku pim gu' ya' ja bui gu ja'tkam tii pui' xi chu'ii' na pim jir kikii'. Na gu' ya' ja bui gu ja'tkam, sia kum moox kii' nii'ndha' gu tu', gu Dios cham kii' nii'ndha'.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' nam aa' na pui'm duñidha' na ji'k jax tu aagix

¹⁶'Gui' nat ji'k Moisees tu ua'nak na jax ja'k tu aagix ka', mi' pix juugit dhi' bhaan tu a'ga mit gui' nam bhaankam ya oipimik gu Dios na pai' gu Juan ja'tkam bopkondam. Mi' dhir bha ja'k maakam tu'm bhai' ji chum a'ga na jax ja'k tu't jix joi'mdat ja a'm ba ti niidhidha' gu Dios. Ba' dhi' na jax chu'm tum a'ga, biix tiix maachik kat mi' pui'x jimiik am gu ja'tkam.

¹⁷'Ku gu' biix mi' pui'm duiñchu'nda' ji na ji'k jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees bijik, na gu' biix jum aa', cham tu' pui' na dhi dibir gio dhix dhaam na cham pik jum aa' siat chi cham pai' matgir jax chu'm tanoolh.

Gu Jesus na pui' ba ti'ya' na cham tu' pui' ka ja bia'ka' gu Dios nam jir jum bipnagim ka' gu jaroi' no't mai' xi buak gu bii'pi' kam binga'n jumai bhai'p ji bhii

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸'No't jaroi' mai' xi buak gu bii'pi' kam binga'n jumai bhai'p ji bhii, cham tu' pui' ka ja ihii'ndha' gu Dios nam jir jum bipnagim ka'. Gio gu ubii na

mai' buix ka' no't jaroi' bhai'p ji bhii, pui' cham tu' pui'p ja ilhii'ñdha' gu Dios nam jir jum bipnagim ka'. Ja'p pix ba ja ilhii'ñdha' na jax gui' nam jir ganai' pix.

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu maa'nkam jix chumñigam gio maa'n Laasar tūgim na cham tu' bia'ka'

¹⁹ 'Maa'nnim maa'n gu maa'nkam jix jai'ch ka' giilhim jix chumñigam. Gammiji joidham jix bhai' xim duuka' ki'n gux dha'ram namkim gu jajannulh, gio gammiji nabap tanoolh jix bhai' tu kua'da'. Nammi ji chi kiiska' gu koi' gam na joidham xi chu yooxmadhix ka' bha ja'p. ²⁰ Ba' maa'n jup jix jai'ch ka' gu maa'nkam Laasar tūgim na gammijix ka'ook ka' ki'n gu bippri'x na eka'x kobkom biix na ji'x tukga'n. Pu cham jir tu' bia' kam ka' ip. Dhi' ba' gammiji mi' daaka' ki'ñgob na pai' kioka' gux chumñigam, ²¹ na ti' niirda' na iam ba makia' git sia gui' na bhai' dhir iigisda' na pai' tu kua'da'. Ba' gu go'ngox mi a'jit jup tus-puni'ñdha' am gu Laasar na pai' jax jix bippri'xi' ka'. ²² Ba' maa'nnim ampix muu gu Laasar pui' xim tulhiiñaimik, baidhak jamit ba'x dhaam ja'k gu noonbi'ñ gu Dios na buiñor bap tu'ka' gu Abraam na pai' joidham jix chu abhaar. Ba' ji'k jurni'ñ ki'n jup ma muu gux chumñigam, dhi' dho gi gu' joidham jix bhai' duiñxim yaas jamit ji, gu' ji nat gu' pu jii mu ja'k na pai'm tulhiiña'. ²³ Ba' giilhim jix buam tu tatda' gux chumñigam na bam tulhiiñ ja bñm gui' na mit pui' koi cham mi' pui' ji jimik na jax jix aa' gu Dios. Ba' mijimmi dir ba ti' gu Laasar na bñma'n jup tu'ii' gu Abraam.

24 Ba'p kai'ch gɛ' kɛ'n: “Jiñ boxii Abraam, iam xiñ palhbuiñ nañ yañ chulhiiñ tai chir. Xi chiñia' ap dhi Laasar na iam xi bargidhai gu dee'n ga'n bhañ juulhdhara'ñ ññn am. Giilhim jix buam tu tatda' nañ jix chanoom.” 25 Ba'p kai'ch gu Abraam: “Jax dhui nat jix bhai' tum jii aap jiñ boxii nap duakat jum tuuku' bhaan, gu' dhi Laasar jum tulhiiñaimik. Pui' ku ba' xib ya oiriñ biim na pai'x bhai' tu tatda' gammiji, na gu' pu'ñi ja'k jir mai'chik ga'n. Aap ba' mi' ja'k jum a'm bipio' nap pai' ba' bam tulhiiñ. 26 Gio gu' cham bhaai' na jaroi' ya' dir mu ja'k buusnia', ni mu dir bha ja'k, na gu' giilhim gɛ' irban jix chi'ik. Jumai momkoram jup tu'ii' ap aap, gio aach jumai ka'm ip.” 27 Ba'p kai'ch gux chumñigam: “Dho piam jap mu ja'k jootsa' na pai' kio guñ chaat. 28 Mi' dharaa am jix chamaam guñ jaaduñ na ja aagi'ñdha' na jax ja'k jix bhaai' nam dui cham bha ja'k bhiiya' ya tai chir nañ pai' bañ chulhiiñ aañ. Giilhim jix buam tu tatda' gu'.” 29 Ba' gu Abraam jup titda: “Jax dhui nam bia' gui' nat Moisees tu ua'nak, gio gu jai' nam pui' bhaankamu'n jup tu a'gimik gu Dios. Gui' ka'm tu daa biix na tu'm aa' nam pu duñia' nam ba' cham mi' ja'k bhiiya'. Dai ji nam ti jii'ñdhai mi' pui' jimia' na jax jum kai'ch.” 30 Ba'p kai'ch gux chumñigam: “Pui' dho tii nap jax kai'ch jiñ boxii, dai pix ji nam gu' cham tu' jax ji chi'ji ti jii'ñdha' no't jaroi' muukik gio duadik jup ba tu ja a'gidhim.” 31 Ba' gu Abraam jup titda: “Pui' pix ip ji matgim sia kut tu' maa'nkam muukik gio duadik mi ja'p jup ba kik, pix ji no'm cham ti jii'gi'ñ nat jax tu ua'nak gu Moisees, gio gu jai' nam bhaankamu'n gu Dios tu ja a'gidhimik gu ja'tkam,

nam gu' d̄iil̄h cham mi' pui' jimiik ka'."

17

*Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax ña pix dhuim
ua'tulhdha' gu jaroi'*

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ Ba'p ja titda ip gio gu Jesus gui' nam kaichu':

—Gammiji pix jix jai'ch ka' am gu ja'tkam nam tu baidhidha' mu ja'k na pai'x chu ua'tulhdhix. T̄iñ jix buam jiñ aa'nda' bhaankam gu jaroi' no't jax dhuukat maadit aapi'm mu ja'k jam bhiich na pim kia'pix jiñ bui ba t̄i j̄iigi'ñ, na gu' mi' d̄hir cham bhai' ka tu jimia' na pui' xi jam doodai. ² Iam chix bhai'p tu jimia' ji nam biipi' d̄ir mu pu ba bua' suudai' chir, bha bulhdhai gu ḡe' mattur na chakui maadit jam iatgidha'. ³ Ba' aapi'm xim nuukdat na cham jaroi' jam iatgidha'.

'No't jax chu'm jam jaduun̄ mam ua'tulh jam bui, xi aagi'ñdha' pim na cham pui' ja'k tu jimda'. Gu' ba' no' gu' jax kai'ch na cham pui' ka tui'ka', aapi'm jup tu uañi'ñka'. ⁴ Sia chi moo xijum gookim gu tanoolh jum ua'tulh jum bui, tu uañi'ñ ka' ap no't ja'kbui' kim pui'p jum t̄i'n na cham pui' ka tui'ka'.

*Gu Jesus na pui' ba ja t̄ida' gu noonbi'ñ nam
cham iam ja'xbui'x biiñak buiñor gu Dios na j̄i'x gu
kai'ñ gu mostaasa*

⁵ Ba' gu noonbi'ñ gu Jesus jup titda am:

—Jich jaduun̄, jich aagi'ñdha' ap nach jax ja'k jix io'm buiñor jix biiñak ka' gu Dios.

⁶ Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Jax dhui na pu ni palh#p ku pim iam jix biiñak buiñor gu Dios. Kani no' pim sia ja'xbui' buiñor jix biiñak ka' git na ji'x gu kai'ñ gu mostaasa, ba' no' pim jax titda dhi tua na mi'ñi k#k na d#ilh jum takbunai mummim daasa' na pai' g# suu'n gu suudai', pui' dhop ji buusnia' git.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax ja'k tu jimda' gu jaroi' no'r tujuandam

⁷ No' jaroi' maadit aapi'm bia' gu tujuandam, ba' no't gu' tu bia'rak gu baak piam kut tu moik-darak, ni kup iam jax t#da' na pai' dhuuk mi' ba aaya' kiicham: “Bi chu ju'. Bha'ñi bax chu bhai.” ⁸ Gu' ja'pji ja'kbui' kat nap mi chiñia' na tu bhaidhai tum makia'. Nap pai'x bhai' xi koi'choi nap ba'p ba chiñia' na tu jugia'. ⁹ Ni kup jup xi taxchaabgi'ñdha' nax bhai' tum buixi'ñdha'. ¹⁰ Ba' aapi'm pu'ñi na pim jir tujuandam buiñor gu Dios. Na pim pai' dhuuk t#moidha' gu tu' na jam chianda', ja'p japim kai'chdha': “Ni ji'x kuch cham jir kiki' tujuandam buiñor gu Dios, nach gu' cham tu' d#ilh jai' tu' pup jax xi bua, daipu' na jax pix jich chian.”

Gu Jesus na ba ja dudua'ñdha' mambh#x gui' nam tootolhidhat gakiidha' gu ja tutku'

¹¹ Ba' gu Jesus na Jerusaleen ja'k jim, mi ja'p a'jim na pai' jax Galilea bhaan bipio' gu dib#ir gio na pai' jax Samaaria bhaan jup bipio'. ¹² Ba' na maa'n kap ba aajim na pai' ji'd#ilh jir kikcham, yammi dir ja'p mui' ba ti ni'ñ am mambh#x gux kako'kkam na ja #ka' gui' na tootolhidhat gakiidha' gu ja tutku'. ¹³ Ba' mui' ba jiiñkai'ñ am gu Jesus, jup kai'ch am:

—¡Xich dhudua'ñdhak jich jaduun! ¡Iam jap xich joi'mdat xich chigia'!

¹⁴ Ba' nat ba ja tii gu Jesusus, jup ja titda:

—Ja bui pim xi jimia' gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam bhai' gø' chiop, nam jam tigia' na pim bax kiki'.

Ba' nam gamai' ka jiiimchu', joidham jix bhai' bhai' ji chu tatdat, bax kiki' gu ja tutku' nam xim nini'i'ñ. ¹⁵ Ba' maadit mi' dhir pu ja'k gi' nat bam tii na bax ki' xi taxchaabgidhidhat gu Dios gø' ki'n.

¹⁶ Silh jii ip gio mu na pai' gu Jesusus, ba' mi' o'lhia'n ki'n xi kikkok ba taxchaabgi'ñ nat ba dua'ñ. Jir Samaaria kam gu maa'nkam. ¹⁷ Ba'p kai'ch gu Jesusus:

—¿Kux cham tu'r mambhixi'ñ am aa gux kako'kkam na ñich ja dudua'ñ? ¿Pu jii mit aa ba' gu xijum maakob? ¹⁸ Dai bak ba' dhi' na cham jir Israel kam bhai' xi jii nat bha taxchaabgidham gu Dios.

¹⁹ Ba'p titda gu maa'nkam pui' xi chi'ik:

—Pu ba dua pich ji matgim jiñ jaduun, cha'p jax kam aa'nda', na pich gu' bix jum jur ki'n ti jii'ñ buiñor gu Dios. Ba jimia' ap xi kikboi.

Gu pariseos nam ba tikkada' gu Jesusus na pai' ba' duuk jum aaya' gu tanoolh na gu Dios jix ja joi'mdat ja a'm ti tigia' gu ja'tkam

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ Ba' gu pariseos bhai' ba tikka' am gu Jesusus na pai' ba' duuk jum aaya' gu tanoolh na gu Dios jix ja joi'mdat ja a'm ti tigia' gu ja'tkam. Ba'p ja titda:

—Jax dhui na pim cham tu' maaxik tigia' na pai' dhuuk gu Dios jix joi'mdat ja a'm ti tigia' gu

ja'tkam. ²¹ Cham tu' pim jax ti'ya': "Jaña, mi'ñi ba ai." Piam ja'pni: "Bhai' sap pai' ba ai." Gu' gu Dios pu xib na ya'x joi'mdat ja a'm ba ti niidhim gu ja'tkam.

²² Ba'p ja titda dai gui' nam ji'k kaichu':

—Aapi'm jax chu'm tanoolh gio tiip ba xiñ chigik ka' maaxik ja'p na jax xib, gu' ji na pim gu' cham pai' kañ chigia'. ²³ Jai' dhit bhai' ji jam iatgi'ñdha' am gu ja'tkam, jup kai'chdha' am: "Mi'ñi ba ai guch Xoi'kam." Piam moo jax kai'chdha' am: "Muni sap pai' ba ai guch Xoi'kam." Cha'pim mi' ja jigi'ñdha', na gu' cham jir silhkam ka'. ²⁴ Na gu' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda', ja'p tu't ya aaya' iñ na jax gu duuk no't bipgi na jotmoda' mui' kap tum tonnia'. ²⁵ Ku gu' bhipi'm aa' ji nam jiñ chulhiñchuda' gu ja'tkam nam xib ya'x jai'ch, nam gu' cham jiñ kigalhdha'. ²⁶ Ba' jano' na ba miamlhidha' nañ gio bhai'p jimda', cham tu'p jum buixi'ñdha' am gu ja'tkam, pu cham jigi'ñdha' am gu jaro' sia ku ti ja aagi'ñ. Pui' ip na jax jano' nat tis gu suudai', na ti pup ja aa'ñdhimik gu Noee gu ja'tkam na jax tum duña', ²⁷ gu' ji nam gu' pu cham jigi'ñdha'. Cham tu'p jum buixdhat tu kua'da' am, jix maik ka' am, gio nam jum titmoda'. Jano' ba' ti pix gan ti ti mit nat pai' dhuuk giilhim jix io'm bhai' ji dhuu'n, gu' ji na gu' gu Noee pu irban dir jix bhai' ba' kuupchu' bhaan gu kanuub. Pu koi mit dho gu' bix bhai'kuk. ²⁸ Gio jano' ip na gu Lot, dai gui' mi' pui' jimda' na jax jix aa' gu Dios. Gu jai' ja'tkam cham tu'p jum buixdhat ti isdat tu kua'da' am, sia ku pui' tiip ja aagi'ñdha'. Jix maik ka' am, jai' tu saba'nda' am, jai' tu ga'rada' am, jai' tu ba'pkichaidha' am. ²⁹ Ba' dai tai pix mi' ba

duu'n nam cham pum aa', mi' pi'x pu tum totpok dibii'ir ta'm. Gu Lot gu' pu bii'pi' dir ba jimiññor mi' dhir Sodooma nat chakui tai duu'n. Ba' pu bii'x koi mit gui' nam mi oi'ñkat, nim maa'n kut bii. ³⁰ Aañ ba' pu'ñi ip jano' nañ gio bhai'p jimda' ya' dhi oi'ñga'n, cham tu'p jum buixi'ñdha' am gu ja'tkam sia kum jai' dhit ti'ja aagi'ñ. Ya' pi'x pu bañ maaxdha' iñ nam cham pum aa'nda'.

³¹ 'Ba' jano' na pai' dhuuk jum aaya' gui' gu tanoolh, no' jaroi' maadit aapi'm bhai' pai' ka daa ba'k dhaam, bhai' dhir jap timni' pu jimiññolhia'. Cha'p miji ka bapkida' ba'k chir nap tu' xi bhiji. Piam no' jaroi' mu ka oiri ga'ram, mi' dhir gammiji ja'k pu jimiññolhia'. Cham tu' na jax jum aa'nda' na mummy ka xi ñorgira' kia'mi'ñ na ba' pik ba jimiññolhia'. ³² Jax japim gix maat nat tu dooda bijik gu Lot gu binga'n, pu'ñi dhop tu jam dooda' no' pim dai bhaan titi'ñcho gu jam bixchu'. ³³ Na gu' gu jaroi' no' dai bhaan titi'ñcho gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch, cham jixkat palhbuidha' na jax ja'k jix bhai' tu jimia' gatuuk. Gu' ji no't gu' cham tu'p jim buixdhak mi' pui' xi chu duu na jax jix aa' gu Dios, jix bhai' ji na tu jimia'.

³⁴ 'Ba' no' jano' pik jir tukaa' nañ pai' dhuuk gio bhai'p jimda', no'm gook maap mi' pai' ka boobok gu ja'tkam, maa'n pi'x jañ baidhika', gu jumai ba' mi' pup bi'ya'. ³⁵ Piam no' ñich gu' tataab ja'k ya' ai, no'm gook maap mi' pai' ka tu tua' gu u'uub, maa'n pi'x jañ jup baidhika', maa'n mi' pup bi'ya'. ³⁶ Piam no'm gook gu ja'tkam mu pai' ka oipo gaa tir, pui' maa'n pi'x jañ jup baidhika', gu jumai mi' pup bi'ya'.

37 Ba' bhai' ba tikka am gui' nam kaichu', jup titda am:

—¿Jich jaduun, ya' aa ba' pui' tum duñia', ka' maakam ja'k aa?

Ba' gu Jesus jup ja titda:

—Dho na pim jax bax maat no'm pai' pix xikoolh jiim gu nunnui na gu' bhai' tu muukix ka', pu'ñip jix maati' ka' jano' na pai' dhuuk pui' ba tum duñiidha'.

18

Gu Jesus na bhaan ji ua'rgidhai tu a'ga' maa'n gu ubii gio maa'n gu gø'kam

1 Ba' gu Jesus bhaan ji chu ua'rgidhak maa'n gu ubii gio maa'n gu gø'kam, ba ja aagi'ñ gui' nam kaichu' na bhaan ja guguuxi'ñ nam cham jim o'joldhat gammiji tu daanda' buiñor gu Dios.

2 Jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam maa'n kap jir gø'kam ka', na pai' mui' pa' daa'ñxim jir kikcham ka'. Cham tu' ka'm ja nii'ñdha' gu ja'tkam dhi' dhi gø'kam, ni gu Dios ku tu' ka'm nii'ñdha'. 3 Ba' mi'p jix jai'ch ka' maa'n gu diilhdhim ubii nat muu gu binga'n. Dhi' mi' tii a'jida' na pai' daaka' gui' gu gø'kam na pu titdada' na bhaankam nokia' nam kokdada' gu ja'tkam mu na pai' kio, 4-5 gu' ji na gu' cham tu'p jum buixi'ñdha'. Mui' tanoolh jup duu na cham tu'p jum buixi'ñdha' gu gø'kam buiñor gu diilhdhim ubii. Ba' maa'nnim jup jum aa': “Gi no' ñich a'mkamun jup ñio dhi ubii ku cham kañ juanda', sia kuñ tii cham tu' ka'm ja nii'ñ gu ja'tkam, ni gu Dios kuñ tu' ka'm nii'ñ. Jir maa'n na bha ja'k jiñ chooñi'ñ.”

⁶ Ba' pui' xi chi'nik jup ja titda ip gio gui' nam kaichu':

—Dho jaña nat siamri dakoo a'mkam ma ñio gu gø'kam gu diilhdhim ubii na cham jum jüpi'ñka' na pu titdada', sia ku gu' tii cham tu' ka'm ti ni'ñ gui' gu gø'kam. ⁷ ¿Aapi'm ba' cham pu'ñip jam kaaya' aa jax no' pim titda gu Dios nat jam a'm ti tii na pim jir ja'tkam tugi'ñ ka', no' pim gammiji pui' titda nabap tanoolh gio nabap tukaa'? ¿Ka' gu' ka ji miikidha' aa panaas na ba' pik jix joi'mdat ba jam tigia'? ⁸ Matgim moo jano' ji na jam palhbuidha', cham tu' na gu' miikidha', aañ moo ya' pu jam titda. ¿Siamriñ chi ba' gio ya'p ja tigia' aa gu ja'tkam dhi oi'ña'n bhaan nam jiñ bui ti jügi'ñdha' jano' nañ gio bhai'p jimda'?

Gu Jesus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai maa'n gu pariseo gio maa'n gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gø'kam Rooma kam

⁹ Ba' jai' dhit gu ja'tkam gø'gø'kam jum taat ka' am nam chi sap panaas mi' pui' jiiim na jax jix aa' gu Dios, gu' ba' gampai' ja ilhii'ñdha' am gu jai' ja'tkam. Ba' gu Jesus jumai bhaan jup xi chu ua'rgidhak ba ja aagi'ñ nam ba'x maatit kaaya', jup ja titda:

¹⁰ —Maa'nnim gook gu ja'tkam ma jii mit maa'n kap chiop na mit tu daañim jix dhaam ja'k buiñor gu Dios. Maa'n jir pariseo, jumai ba' maadit jir di' gui' nam jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gø'kam Rooma kam. ¹¹ Ba' gu pariseo pui' kikat jix dhaam ja'k xi chi tügik mui' ji chu daani buiñor gu Dios, jup kai'ch: “Moo taxchaab ba' Gø'kam Dios nap jiñ palhbui'ñchu' nañ mi' pui' jim nap

jax jix aa'. Cham jañ tu'r jix ixkum na jax jai' gu ja'tkam nam giilhim jix i'xbi', ni kuñ jir pu chu'm na jax jai' nam mai' xi ja iabut gu ja bipna' jai' bhai' ji ja u'. Cham jañ pai' dhuuk jix buam jum duukam jup tu bua. Jum taxchaabgi'ñ iñ ip sia na pich cham tu' pu chu'm ya'ñ dho'ñcho dhi oi'ñga'n bhaan nañ jir tuumiñ tutaandam tugi'ñ ka' gux io'm gø'kam Rooma kam, ja'p na dhi' na bhai' dhir kik. Giilhim jix u'ua'tulhdhix am gu' gu pu chuutu'm. ¹² Aañ gookim jiñ xaabda' na giop bam aaya' na pai' dhuuk cham tum juanda'. Gio gu tu' nañ mai'chidha' nañ tu juanda', gammijim maakidha' iñ na ji'k jum a'm jup bipio'." ¹³ Ba' gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gø'kam Rooma kam ja'x mik pa' ji kikbo, ni ku iam xim guguuxi'ñ nax dhaam ja'k xi chi tigia', dai na bhai' xim gibdat bhaastu'n jup kai'ch: "Aapi' Gø'kam Dios, xiñ joi'mdaip iam jiñ uañdha' guñ ua'tulhdhara' nañ giilhim jix ua'tulhdhix." ¹⁴ Ba' aañ ya' pu jam tida nat gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gø'kam Rooma kam ba jii kia'mi'ñ uañchudhix kam gu ua'tulhdhar ga'n, gu' ba' gu pariseo cham. Na gu' cham tu' joi'mdat ni'ñdha' gu Dios gu jaro' no' dai gø'kam jum taat, gu' gui' ji na soi'm ilhii'ñdha' na ba'x joi'mdat ni'ñdha'.

*Gu Jesus na tu ja daañxidha' gu a'aalh
(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)*

¹⁵ Ba' jai' dhit gu ja'tkam mui'p ba aichulhdhim am gu Jesus gu ja a'aalh chuk nam jix aa' na ja a'mkam tu ja daañxidha'. Gu' ji na gu' na mit pai' dhuuk ja ti gu noonbi'ñ gu Jesus, ba ja ñiok jamit pix gu jai' nam mui' tip ba ja ua'kat gu ja maamar.

16 Ba' diihl gu Jesusus xi ja baidhak gu noonbi'ñ jup ja titda:

—Cha'pim ja sosbhichulhi'ñdha' dhi ja'tkam nam bha ja ua' gu ja maamar, na gu' pu'ñi chu'm ja a'm jum aa' gu ja'tkam nam jir tu'm ka' na ba'x joi'mdat ja a'm ti niidhidha' gu Dios. ¹⁷ Cham ji'xkat jaroi' aaya' buiñor gu Dios no't cham pui'm ilh na jax gu alhii, aañ moo ya' pu jam titda.

Gu maa'nkam jix chumñigam na ba tikkada' gu Jesusus na jax ja'k mi' pui' jimda' (Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

18 Ba' maadiit gui' nam jir ja gē'gērkam tuk gu Israel kam ja'tkam jup titda gu Jesusus:

—Aañ ja'p tu'm xim tikkam jiñ jaduun, aap nap jir jix bhai'kam. ¿Jax ja'k jix bhaai' nañ xi chu duñia' nañ ba' mai'chia' nañ jimia' buiñor gu Dios nañ gammiji buiñor bap tui'ka'?

19 Ba'p titda gu Jesusus:

—¿Ja'p kai'ñkam jup kai'ch ap aañ jaduun nañ aañ ja'xbui'p jir jix bhai'kam na gu Dios? Na gu' dai gui' nar jix bhai'kam. ²⁰ Gio gu' gui' nap tu'ñ chikka, jix maat ap na jax tu aagix na tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios nap tu' jax dhuñia'. Ja'pni bom kai'ch: “Cha'p nai' pix ja biim boppoda' gu u'uub, daipu' gu jax chu'm nar jum biina' ka'p pu biima'n tu kioka' gammiji nap ji'x duaka'. Gio nap cham ja koo'nda' gum bipna' ja'tkam. Ni kup cham ti xi'ñdha'. Ni kup cham iatbi' ka'. Gum taat jap tu' ka'm jup ni'ñdha' gio gum naan.”

21 Ba'p kai'ch gu gē'kam:

—Dho biix jañ pui' tii pu tu duiñchu' na ñich dhir bhai'ñ jur ji bhi.

22 Ba'p titda gu Jesusus nat pui' tii:

—Ka bi'iix ji gu' maa'n nap pu duñia'. Bix jap tu ga'rai nap ji'k tu' tu bia' ja makia' gu tuumiñ gui' nam cham tu' bia' ni ji'x, bhai'p ba' xi jimia' nap bañ kaichgida'. Pu'ñi ja'k jap ba' bar jix chumñigam ka'x dhaam buiñor gu Dios.

23 Ba' gampai' ji dhuu gu gɛ'kam nat pui' xi chi'n gu Jesusus, jix buam jum ilh, na gu' giilhim jir jix chumñigam ka'. 24 Ba' na bhai' xi ñii'ñ gu Jesusus nat jix buam jum ilh, jup kai'ch:

—Ja'p moox xijaim ilhii'ñ am gux chutumñigam nam mi' pui' jimia' na jax ja'k jix joi'mdat ja a'm ba ti ñiidhidha' git gu Dios! 25 Gu kameeyo chi iam cham xijaim jup ilhii'ñ ji na bhai' baaki bui'ram gu soomkar ja'p dir ja'k buusnia', cham tu' pui' na gux chutumñigam nam jix xijaim ilhii'ñ nam mi' pui' jimia' na jax ja'k jix joi'mdat ja a'm ba ti ñiidhidha' git gu Dios.

26 Ba' jai' dhit gui' nam tɛ kɛɛ, jup titda am gu Jesusus:

—Dho bak gu' cham ji'xkat jaroi' buiñor aaya' gu Dios, na gu' pui'x xijai nach mi' pui' jimia' na jax jix aa'!

27 Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Jax dhui na cham tu' xijaim ilhii'ñdha' gu Dios gu tu' nam gu ja'tkam jix xijaim ilhii'ñdha', na gu' bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'.

28 Ba' gu Peegro mi' dhir ja'p jup titda:

—Dho pui' na jax aach na chich cham tu' kap jich buix gu tu' nach ka bia'kat jano' na chich pai' dhuuk ti ji'ñdhak jum b#m ba jiiñ jaduuiñ.

29 Ba'p ja titda bix gu Jesusus:

—No't jaroi' cham tu' bhaan kap jum buix gu taata'n gio gu di'ñ'n, piam gu xiixiogi'ñ, piam gu sispidhi'ñ, piam gu binga'n, piam gu maamra'n, piam gu tu' na bia'ka', pui' na gu ba'ki'ñ, ganai' bñix aixim, ba' dai nat pix bhaan ji bam na pui' ba tu duñiim na jax ja'k jix joi'mdat bhaan ba ti niidhidha' gu Dios, aañ ya' pu jam titda na cham jax bua. ³⁰ Na gu'x io'm mui' ba tu iimchuxdha' gu Dios pu ya' na ka duaka' dhi oi'ñga'n bhaan, cham tu' ja'kbui' na ji'k cham tu' bhaan jup jum buixdha' bñipi' dir. Gio daman pup na xi baidhika' jix dhaam na buiñor bap tui'ka' gammiji.

Gu Jesus na giop ba tu aa'nda' nam mu'aa', bar baikim ka' ba' dhi' ki'n
(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ Ba' ja'p ja'k dilhkob xi ja boosgak gu Jesus dai gu mambñix daman gook gu noonbi'ñ jup ja titda:

—Xib jach ba' silh mui' pu ba jimia' Jerusaleen, bhai' na pai' pui' ba tum duñia' ba' na mit ji'k jax tu ua'nak nam aañ jiñ aagit jup kai'ch gui' nam bijik bhaankam ya ja'p tu a'gimik gu Dios. ³² Gu Israel kam ja'tkam jam maaxik jiñ kiisa' ja bui gui' nam cham jir Israel kam, gui'm ba' bñix aixim jiñ buimi' nam jax ilhii'ñ, bhañ xixbuidha' am, jiñ asdam ba' pui' xiñ bua't. ³³ Gio nam jiñ gibiimi', mi' dhir jam ampix jiñ mu'aa'. Ku ba' gu' aañ baik tanoolh ki'n yaa' ji nañ jax ba oirida'.

³⁴ Ba' gu noonbi'ñ pu ni ji'x ku mit jix maatit kai na jax kai'ñkam jup kai'ch, pu cham maatit kai mit na jax kai'ñkam jup ja titda. Na gu' pui' na jax ja titda gu Jesus, jix xijai na jaroi'x maatit kaaya' gu mi' jotmoda'.

Gu Jesusus na ba dua'ñdha' maa'n gui' na cham ñia ka'

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Ba' nammi na mia'n ba aajim gu Jesusus na pai' Jerikoo ti tii', maa'n gu maa'nkam cham ñia kam mi ja'p daakat boi jugii'ñ tu taan gu tuumiñ nam onbai'ñdha'. ³⁶ Ba' nat ba ja kai nam mui' mi ja'p piix kai'ch gu ja'tkam nam buan, ba ti tikka na tu' jax jum bua. ³⁷ Ba'p titda am na Jesusus Nasareet kam mi ja'p jim mui' ja bii'm gu ja'tkam. ³⁸ Ba' ba jiiñak gø' ki'n gu cham ñia kam, jup kai'ch:

—¡Jesusus, boxii'ñ gu Dabii! ¡Iam jap xiñ joi'mdai xiñ chügi xiñ dhua'ñdhai!

³⁹ Ba' gu ja'tkam gui' nam bii'pi' dir jiiim, jup titda am ti na cham ñiokat daaka', gu' ji na gu' gui'x io'm gø' ki'n mui' ba xi jiiñak, jup kai'ch:

—¡Boxii'ñ gu Dabii! ¡Iam jap xiñ joi'mdai xiñ chügi xiñ dhua'ñdhai!

⁴⁰ Ba' mi' pup kiiik gu Jesusus nat kai, mijji xi chu joot ba' nam mu bai'ñxidhika'. Ba'p titda na mit mi' ba aich:

⁴¹ —¿Tu'ni aañ ki'n jum palhbuidha'ñ jaduuiñ?

Ba' gui'p kai'ch:

—Dho nañ tiix aa'ñ jaduuiñ nap jiñ dhudua'ñxidha' dhiñ buupui nañ cham ñia. Tiix chi tii'gim iñ.

⁴² Ba'p titda gu Jesusus:

—Pu bax kiki' ji matgim jiñ jaduuiñ, na pich gu' biiix jum jur ki'n jiñ bui ba ti jii'ñ.

⁴³ Ba' bhai' ji chi tii' gu cham ñia kam nat pui' xi chii'n gu Jesusus, jix kii'p jum duu. Ba' dai nat ba oi gu Jesusus xi taxchaabgidhidhat gu Dios jix dhaam

ja'k. Sia pui'p xi taxchaabgidhim am gu Dios gui' na mit ji'k tii nat dua'ñ gu Jesusus.

19

Gu Sakeo na baidhika' kia'mi'ñ gu Jesusus

¹ Ba' mi' ba ai gu Jesusus na pai' Jerikoo ti tii', mui' ji bhii irban na pai'r kikcham. ² Ba' maa'n mi'p kioka' gux chumñigam Sakeo tii'gim, dhi' maadit jir di' ka' gui' nam jir ja gø'gørkam tuk gu tuumiñ tutaandam tugi'ñ gux io'm gø'kam Rooma kam. ³ Ba' tiix chiigim gu Jesusus na mi ja'p jim, gu' ji nam gu' giilhim jix kobkom mu jiiim gu ja'tkam. Gio na gu' cham jir tøb ka' gu Sakeo, ja juraab pix ju'nka' gu ja'tkam. Miji dir ja'p ba' tii mimlhim ja bii'bi', gu' ji na gu' cham pai' dhir jir joidham na tigia'. ⁴ Pui' ba' bii'pi' dir dai'ññik maa'n tua ta'm tis na sap ba' bhai' dhir tigia' na mi ja'p ji buusnia'. ⁵ Ba' am pup tii gu Jesusus gu Sakeo na bhai' dhaa tua ta'm nat mi ja'p ji buus, ba'p titda:

—Sakeo, xi chimnik bhai' dhir tua ta'm mai' xiñ baidhak mum ki'aam kuñ mi' xi chi'biapui.

⁶ Ba' jotmoda' xi chimnik bhai' dhir tua ta'm gu Sakeo ba baidhak gu Jesusus mu na pai' kio cham jax ji chi'iiik. ⁷ Ba' bhai' ji bhaak jamit bii'x gu ja'tkam nam ji'k jiiim, sap nat gan mi ai gu Jesusus buiñor gux ua'tulhdhix kam. ⁸ Ba' gu Sakeo xi kikbok jup titda gu Jesusus:

—Aañ ja'pni ilhii'ñ jiiñ jaduuiñ. Bii'x nañ ji'k tu' tu bia', irban juugit jañ ja makia' gui' nam cham tu' bia' ni ji'x. Gu' ba' no' ñich jaroi' tu' iix, maakobim ja'kbui'ñ ja'k buidha' ji'k nañ ti iixdha'.

⁹ Ba' gu Jesusus jup titda:

—Pu'jani ja'k jir tu'm ka' am gui' nam tu' silhkam jir bopxi'ñ ka' gu Abraam. Aap ba' xib ya' dir ja'p ja'k cham tu' mu ja'k ka jim nap pai' gammiji gít mi' pup jum tulhiiñdha'. ¹⁰ Dhi' ji' ji na ñich bha ja gaagam na mit jumai boi bhaan bhi na pai' mai'x chi gixi', aañ na ñich bhaankam bha jii gu Dios. Ba' gui' nañ ji'k ja tñgim, gio mi'p ja tuttuim iñ bhaan gu boi na pai' cham mai' ka ti giixi'.

Gu Jesus na bhaan ji ua'rgidhai tu a'ga' gu tuumiñ

¹¹ Ba' gu ja'tkam tɛ kɛɛ am na mi' pui' tu a'ga gu Jesus. Ba' xi chu ua'rgidhak bhai' ji chu ja a'gi, nam gu' ja'p jum aa' na dai pix no't bhammi ba ai gu Jesus Jerusaleen, dai na gɛ'kam ki'n ba daasa' gu Dios na ba' gɛ'kam ki'n bhai' ji chi silhkada'. ¹² Jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n jix jai'ch ka' gu maa'nkam na giilhim jir jix chumñigam ka'. Ba' dhi' dhix chumñigam jumai momkoram dir bai'ñ am nam gɛ'kam ki'n daasa', gio ba' bhai'p jimia' dai nam gɛ'kam ki'n xi dhaasa'. ¹³ Ba' maap xi ja jumpadak mambhix gu tujuandam tugi'ñ, xi ja maakak ba' mui' gu tuumiñ bhix ji'ma'n, jup xi ja tñdak: “Aapi'm ya' ki'n ka tu juanda' dhi tuumiñ. Jix io'm mui' pim ba mui'dhalhdha' nañ gio ja'k jup gixia'.” Ba' ba jii pui' xi ja tñdak. ¹⁴ Ba' gu mi' kam ja'tkam cham jup kñgalhi'ñdha' am, bhipi' mit ba' mijji xi ja joot jai' nam bhammi pu ti'ya' nam cham aa' na dhi'r ja gɛ'kam tuk ka'. ¹⁵ Gu' ji na mit gu' sia pui' gɛ'kam ki'n dai, gio ba' bhijip ji dhuu. Ba' mi' ɛɛk nai' ji chu ja joochxi bhix ji'ma'n

gu tujuandam tugi'ñ na bax maachim na mit ji'k mui'dhalh gu tumñiga'n nat mi' ja do'ñchidhak. ¹⁶ Ba'p kai'chim gui' nat b̄ipi' mi' ai: “Ya'ni ba' gum tumñi'. Mambh̄ix ja'kbui' pup jañich mui'dhalh na pich ji'k ya'ñ dho'ñchidhak.” ¹⁷ Ba' gu ḡ'kam jup titda: “¡Aa gu' joidham ji jia! Jir jix k̄i' tujuandam ap dho bak. Ea nañ jum daasa' nap jir jix kai' ka' mambh̄ix kap na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jir kikcham, na pich gu' mi' pu dhuu gu palh̄ip jup jum duukam.” ¹⁸ Ba' jumai nat mi'p ai, jup kai'chim ip: “Ya'ni ba' gum tumñi'. Jix chamaamim ja'kbui' ñich pup mui'dhalh na pich ji'k ya'ñ dho'ñchidhak.” ¹⁹ Ba'p titda gu ḡ'kam: “¡Aa gu' joidham ji jia! Jir jix k̄i' tujuandam ap dho bak. Ea nañ jix chamaam kap jum daasa' nap jir jix kai' ka' na pai' jax mui' pa' daa'ñxim jir kikcham.” ²⁰ Ba' gu jumai nat mi'p ai, jup titda p̄ix gu ḡ'kam tugi'ñ: “Ya'ni ba' gum tumñi' na pich ya'ñ dho'ñchidhak. Aañ cham tu' k̄i'n tu jua. Jannulh cha'm jañich p̄ix xi b̄iibgak bha ja'p xi gaamuk nañ pu'ñiñ aa' nañ giop bam makia' no' pich ya' ba ai. ²¹ Nañ gu' xim ñbhi'ñ nap jiñ ñiokdha' no' mit mañ ñx, piam ku ñich d̄ilh mai' ma iabu. Nañ gu'x maat nap giilhim jix bhanaa' tu' na p̄ix bhaan sia palh̄ip jup jum duukam, pu duñia' ap jax no' pich ba ñlh, sia kum cham pu kai'ch gu ja'tkam.” ²²⁻²³ Ba' gu ḡ'kam jup titda: “Dho cham tu'r jix k̄i' tujuandam ap aañ nañ pai' jax kai'ch. ¿Cham bhaai' aa nap muñ dho'ñchidha' git nam pai' mui'dhalhi'ñ jai' dh̄it gu ja tumñi' nap pui' xiñ ñbhi'ñ, nap gu' pui'x maat nañ pu tu duñia' p̄ix jax no' ñich ba ñlh sia kum cham pu kai'ch gu ja'tkam? Siamri gu' ji'k jup ba mui'dha' git na ñich

ji'k juruuñ.” ²⁴ Ba' pui' xi chiidak jup ja titda gu jai' nam mi ja'p guguuk: “Boosgidhai pim gu tuumiñ mu ja'k makia' gui' nat mambhix ja'kbui' pup mui'dhalh.” ²⁵ Ba'p kai'ch am tii gui': “Jax dhui na dhi' mui' ba bia', mambhix ja'kbui' pup na pich ji'k ya' do'ñchidhak?” ²⁶ Ba'p ja titda gu gø'kam: “Dho na gu' gu jaroi' no't pu'ñi mui'dhalh gu tu' nam chiñia', jix io'm mui' bhaan ji chu bi'ya' gu tu'. Gu' ji no't gu' pu'ñi cham ji'x iam xim guguux na mui'dhalhdha' sia gu palhup, boosgidhaim dho gu ji'k nam tii makia' na git ki'n tu juana' mu ja'k makia' gu jaroi' nax io'm jix chu juanar ka', aañ moo ya' pu jam titda.” ²⁷ Bhai' pim jup ja ua'pui mi'ñi ja'p xi ja kooda' gui' nam ji'k cham aagit nañ jir gø'kam ka'.

*Na ba aaya' Jerusaleen gu Jesusus
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12 :12-19)*

²⁸ Ba' nat tiimok gu Jesusus na mi' pui' xi chu a'gimik, ba jii ip gio Jerusaleen ja'k na pai' ja'k jim. ²⁹ Ba' maa'n kap soosna'n ba ai na pai' daa gu oidha' Oliibostam, na pai' mia'n bipio' na pai' Betpajee ti tii', gio na pai' palhup ja'p ja'k Betaania ti tii' ip. Ba' gook gui' nam kaichu' maa'n kap ba ja jootos, ³⁰ jup ja titda:

—Jiñ chimilhdhapu' pim maa'n gu jigiarum bhuru'x bhammini dhir na pai' pix ji'dilh jir kikcham nach pai' ja'k jim, chakui jaroi' maa'nnim ulh gui' gu bhuru'x. Bhai' bulhka' na pim jax ya' dir mu aajidha'. Dai na pim jax bulhio'kai bhañ chimilhdhika'. ³¹ No' jax dhuukat jaroi' ba jam tikka na jax ku pimit ba' bulhio'kak

ba ji ch̄im̄irak, ja'p japim t̄ida' nat gu Ḡ'kam mu jam joot.

³² Ba' miji ji dhuu'n jamit, pui' ji chu buus nat jax ja t̄i'n gu Jesusus. ³³ Ba ja t̄i mit gui' nar ja bhuru'xi' nam mi' ka buplhio'k, jup ja t̄ida am:

—Jax ku pim̄it ba' gamai' ba ji ch̄im̄irak dhich bhuru'xi'?

³⁴ Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho gu Ḡ'kam nat bhach joot nach mu t̄im̄ilhdhika'.

³⁵ Ba' bhai' xi bakxidhak jamit gu t̄e't̄e'b ja kuktun nam daam dir ja t̄i'chu' ba t̄im̄irak mu na pai' gu Jesusus, dai ba' na mit xi chia na bha daibu'. ³⁶ Ba' na gamai' tu jimchudim, b̄ipi' dir ji bapoi'dhat mi' ja iabuim am gu ja'tkam boi cha'm gu t̄e't̄e'b ja kuktun nam daam dir ja t̄i'chu'.

³⁷ Ba' nammi baas dir nam ba' moo gammiji ja'k a'nsap ba juurkia' bhaan gu oidha' Oliibostam, jix bhai'm taattugit pix jiiñak ba kattu' am b̄ix gui' nam ji'k kaichu' gu Jesusus, taxchaabgidhim am gu Dios jix bhai'm taattugit nam ti ni'iñdha' na b̄ix aixim joidham tu'm jup tu buada' gu Jesusus, nam tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti ni'iñdha'. ³⁸ Jup kai'chim am:

—Jix oi'm jir ḡ'kam dhi' na bhaankam ya oiri gu Dios, gam na joidham jix uañ ki'n k̄ik! Jix bhai'ch chaatit jach ḡ'kamtu'nda' gu Dios jix dhaam nat xich joi'mdak bach ch̄i!

³⁹ Ba' ji'kchi gu pariseos nam jup jiim, miji dir ja'p ja saagi'ñ gu ja'tkam jup t̄ida am gu Jesusus:

—Jich jaduun̄, ja ñiokdhaiñ dhim ja'tkam tuk. Jax ñam pix kai'chim.

⁴⁰ Ba'p ja t̄ida gu Jesusus:

—Jax gi dhui nam gu' dhi joodai piꝥ jiiñak jup suulhgia' na mi'ñi ja'p daraa no' ñich tiip xi ja ñiok nam cham ñiokda' dhiñ ja'tkam tuk, aañ moo ya' pu jam titda.

⁴¹ Ba' nat bhammi dir ba tu maaxir Jerusaleen na pai' gø' daa'ñxim jir kikcham, bhai' ji susua gu Jesus, ⁴² jup xi kai'chit:

—Joidham git no'm pu xib dhi tanoolh jix maatit jiñ chigia' nañ jir jaro'i' dha' bix gu Israel kam ja'tkam nam bhai' oi'dha' Jerusaleen, ba'ñ keeji git mi' pui' ba jimia' am na jax ja'k jix bhai' tu ja jimia' gatuuk! Gu' ji nam gu' cham maatit te kee, ni nam jix maatit ti niñ, ja'p ji buusan nam tu' ki'n taa'bidhix. ⁴³ Jum aajim gu' gu tanoolh na pai' dhuuk cham bhai' tu ja jimia', gu ja sandaarui'x chuk gui' nam jix ja bhaamki'ñ bhai' ji ja xikoolh-mada' am, maap jam ji ja soo'mdhai pu bix maa'n jimdam ja kooda' nam ji'k bhai' oi'ñka'. ⁴⁴ Dhi ja ba'bhak pu cham ji'k tuukdhixim bi'ya' gu joodai, na gu' gu ja gø'gerkam tuk gu Israel kam ja'tkam nar ja kuiñcha ka' nam cham aaga' nam mi' pui' jimia' na jax ja'k git jix joi'mdai ja palhbuidha' gu Dios.

Gu Jesus na mi' dhir ja'k ji ja jootsa' gø' chiop gui' nam bixchu' mi' ka tu ga'rada'

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Ba' mikkat mu ba baa gu Jesus gø' chiop. Mi' dhir ji ja aadi gui' nam bixchu' mi' ka tu ga'ra irban dir, ⁴⁶ jup xi ja tiidak:

—Jax ku pim ba' ya' pu tu duuk? ¿Kux cham maat japim aa gu ñio'ki'ñ gu Dios na tu ua'ñix nap jum kai'ch: “Dhiñ ba'aak nat mi'm kai, mi' dhir jix

bhai' nam jiñ dhaanda' gu ja'tkam soi'm ilhdhat"? Aapi'm gu' ya ja'p tu duuk na mu pai' chiob nam pai'm jumpa'n gux i'xkum.

⁴⁷ Ba' mi' pu tu ja a'gi'ñdha' gu Jesusus gu ja'tkam gè' chiop gammiji nabap tanoolh. Gu' ba' gu ja gè'gèrkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gio gu ja'ppix ja gè'gèrkam tuk gu Israel kam ja'tkam, ti maap tu a'gada' am nam tu' bhaan git xi iattulhdhai tu chiñia' nam mu'aa'. ⁴⁸ Joidham kèkèkè' am gu' gu ja'tkam na jax tu a'gada' gu Jesusus, sia kum gu' gui' tiix bhaamut kèkèkè'. Jix ja ìbhidhat gu ja'tkam ba' cham juanda' am gu Jesusus.

20

Nam ba tikka' gu Jesusus gu ja gè'gèrkam tuk gu Israel kam ja'tkam na jaroi' ba' bhaankam bix aixim ja aagi'ñ gu ja'tkam na dñlh jax ilhii'ñ

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

¹ Maa'nnim na mi' ka tu ja a'gi'ñ gu Jesusus gu ja'tkam gè' chiop, na ja aagi'ñ nam jax ja'k duñia' na ba'x joi'mdat ja a'm ti tigia' gu Dios, mi' ba ji bubua mit gu ja gè'gèrkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gio ba' gu ja'ppix ja gè'gèrkam tuk gu Israel kam ja'tkam. ² Ba'p titda am:

—¿Jax chu'm gè'kam jap bhaankam ya' bix aixim tu bua? ¿Jir pa ja'k kam gui' nat pui' ja'k jum chia?

³ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho aañ jup jam tikka' no' pim jiñ aagi'ñdha' nañ ba' aañ jup jam aagi'ñdha'. ⁴ ¿Jaroo bha joot gu Juan na ja bopkona' gu ja'tkam? ¿Dios aa, ka' ya' pai' dhir aa gu ja'tkam chia mit? Ea gor xiñ aagi'ñ.

⁵ Ba' bhai' jim ti tikka mit dihl, jup kai'ch am:

—¿Jax jach ti'ya'? Na gu' no'ch jax kai'ch nat Dios bha joot, pui' ji chi'ya': “¿Gu' jax ji na pimit ba' cham mi' pui' jii na jax tii jam titdaimik?” ⁶ Gio gu' no'ch jax kai'ch na mit ya' pai' dhir chia gu ja'tkam, bhai' ji bhaaku' am ip jich bui bix gu ja'tkam, nam gu' bix jix bhai'x maat na gu Juan bhaankam tu a'gimik gu Dios. Jich kooda'm dho gu' joodai ki'n jich ma'yasimii.

⁷ Ba' pui' ma tii'n jamit nam cham maat nat jaroi' bha joot gu Juan na ja bopkona' gu ja'tkam. ⁸ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho aañ pui' cham jup jam aagi'ñdha' nat jaroi' bhañ joot, na pim gu' cham jiñ aagi'ñ aapi'm.

Gu Jesusus na ba tu a'ga' bhaan ji ua'rgidhai gu tujuandam nam jix buam tomaat ka'

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ Ba' gu Jesusus mui' ji chu ja a'gi bix gu ja'tkam bhaan xi chu ua'rgidhak na tu' jax jum buada' ya' dhi oi'ñga'n nam sap ba'x maatit kaaya'. Jup ja titda:

—Maa'nnim maa'n gu maa'nkam xi chu darsak gu uubas mik ja'kpu bhii, dai gu tujuandam ji'k mi' xi ja do'ñchok nam mi'x bhai' buixi'ñdha' gu i'xi'ñ. ¹⁰ Ba' nammi na pai' dhuuk jix maat na bhebbhe gu uubas, bhammi dir bhai' tii ba joot jumai gu tujuandam tugi'ñ mi' nat pai' ja do'ñchok gu jai' tujuandam tugi'ñ, nam git mu makia' na ji'k bhaan

jup bipio'. Gu' ji na gu' na mi' pui' ti ba ja titdaim, dai na mit bhai' ji dhaa, gibiimik jamit pui' miji xi joot ip gio. ¹¹ Ba' jumai bhammi dir bhai' tiip joot. Pui' mit giilhim jup xi chitdaimik xi gibiimik pui' miji xi joot ip sia. ¹² Jumai ba' bhammi dir bhai' tiip joot. Maa'n na mit jax dhooda, xi gibiimik jamit jix i'rsu' mi' dhir jup ji aadi, pu cham tu' mit maa.

¹³ 'Ba'p jum aa' gui' nat tu darai gu uubas: “¿Gi jarooñ ba' mu jootsa' nam ba' cham jax ji chi'ji bha makia' gu uubas na ji'k jiñ a'm jup bipio'? Gi no' ñich mu joot dhi diilh jiñ mar, kat jam chi iam tu' ka'm tiigi makia', nam gu'x maat nañ giilhim jix dha'.” ¹⁴ Gu' ji na gu' nat pai' dhuuk ti mu ba ai gu maraa'n, jup jum ti titda am diilh gu tujuandam: “Dhi' dho ba'r di' gui' na bhaan ji chu bi'ya' bix na ji'k ya'x chu jai'ch na pai' dhuuk mukia' gu taata'n. Ja'pji nach ya' mu'aa', kapbhai' nat ya' ba ai. Aach ba'ch a'm ji chu bi'ya' na ji'k ya'x chu jai'ch.” ¹⁵ Ba' pui' xi chi'ik bhai' ji dhaa mit. Nammi gama ja'k ja'p jamit xi bhik xi mu'aak na pai' cham ti ix gu uubas. ¿Aapi'm ba' jax ilhiiñ na ja dooda' gui' gu tujuandam na mit ba mua gu maraa'n gui' nat mi' tu darsak gu uubas? ¹⁶ Mu jimii dho ja koodai jai'p mi' ja iabu' gu tujuandam.

Ba'p kai'ch am gu ja'tkam na pui' kai'ch gu Jesus:

—ilam git moo cham ji'xkat pui' tuch dhooda'!

¹⁷ Gu' ji nat gu' gu Jesus jix bhai' mui' xi ja tiigik jup ja titda:

—¿Gu' jax japim ba' ilhdhat kee ji gu ñio'kiñ gu Dios mi' na pai' ja'pnim kai'ch?:

Gu jodai gui' na mit tii mai' xi buak gu
bhibhi'ñbakchadam nam jup jum aa' na
cham tu' bhai',

xib dhi' pik bhaan jix o'jo' gu jai' joodai.

¹⁸ Jix ïbhidhara' dho dhi jodai. Niidhat japim na
pim cham dhi' pik bhaan ia'lhia'. Na gu' no' pimít
jax dhuuk bhaan ia'ri, ta'tak mi ja'p pup darka'
pim. Piam no't jax dhuuk jam tiim, mataip jam
dooda'.

¹⁹ Ba' mi' jotmoda' tix dhaagik am gu Jesus gu
ja ge'gerkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda'
dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat
ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, gu' ji nam gu'x ja ïbhi'ñ gu
ja'tkam, cham juan am ba'. Jix maatit kai mit gu'
gu Jesus na gui' pix ja aagit jup kai'ch, nat bhaan
tu a'ga gu tujuandam nat mi' xi ja do'ñchok gui' nat
xi chu darsak gu uubas, gu' ji nam gu' cham tu'r
kiki' tujuandam.

*Gu Jesus na pui' ba ja tida' gu ja'tkam nam gok
kap tu namki'ñdha'*

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

²⁰ Ba' gui' nam jix bhaamki'ñ gu Jesus, jix
xi'lhim jamit mui' xi ja joot jai' gu ja'tkam nam
xir jix bhabhai'kamtu'nda' buiñor, nam tikka' no'
pui'p ilhii'ñ nam jax ilhii'ñ diilh. Gu' sap ba' no'
cham pui' ja'k kai'ch, dai nam daagii ba bhika'
buiñor gux kai'. ²¹ Jup titda am gui' na mit mu ja
joot:

—Aapi'ch jaduun, aach ti jii'gi'ñ na maaxik jir
silhkam pui' nap ji'k jax ja titda gu ja'tkam. Jir
mi' pui' na jax jich chian gu Dios nach chui'ñgida',
cham pai' pui' ja'k ja aagi'ñ ap panaas nap diilh
jax ilhii'ñ. ²² Ba' ja'p jach tu'm jup xim tikkam: ¿Jir

am aa nach namki'ñdha' gux io'm gø'kam Seesar Rooma kam na ji'k aagix nach namki'ñdha', ka' cham aa?

²³ Gu' ji na gu'x bhai'x maat gu Jesusus nam mi' pix mamai'chik, ba'p ja titda:

²⁴ —Ea gor maa'n xiñ chaiñbui'ñ gu tuumiñ. ¿Jax jum kai'ch ya'ni na pai' tu ua'ñix, gio dhi' na ya' jupñix, jir jaroo da'?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Dho dhi' gux io'm gø'kam Seesar na mi' jupñix, ba' dhi' na mi' tu ua'ñix mi' dhaa na jax chi'.

²⁵ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho pim xi namkidhat gu Seesar na ji'k aagix na pim namki'ñdha', gio gu Dios japim jup xi maakidhat na ji'k bhaan jup bipio'.

²⁶ Ba' cham pai' jax kai mit gu Jesusus nam tii mamai'chik nam ba' git dagia', na gu' silhkam jir pui' na jax kai'ch. Gui' dai nam mi' pui' pup tu'ii' nat am ja bui'ñ, pui' ba' cham ka juan am.

Nam mi' ba aaya' na pai' gu Jesusus gui' nam cham ti jügi'ñdha' nam gu koi'nga'n gatuuk gio maakam ja'k jup ba oipoda'

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ Ba' ja'xpix ji'kchi mi'p ba ai mit gu saduseos, nam cham ti jügi'ñdha' nam gatuuk gio duduadii maakam ja'k jup aaya' gui' nam ji'k ko'ya' ja tutku' bhaan. Jup titda am gu Jesusus mi' øøk:

²⁸ —Jich jaduun, aach bha jii na chich bham tikkam no'p iam jich aagi'ñdha' git ja'p tu'm na cham jir jich jur. Gui' nat Moisees tu ua'nak jup jum kai'ch na sap no't maadit muu gu maa'nkam cham maa'n ji chügik gu alhii bhaan gu binga'n,

mi' dhir jix bhaai' na bhiji gu sipdhi'ñ na mia'n oi'ñdha' bhaankam tigia' gu alhii, ba' ja'p ji buusnia' na gu xio'gi'ñ pix jir maraa'n ka'. ²⁹ Ba' ja'p jach jup jix chu maat aach. Maa'nnim maa'n kap oi'ñkat am xijum gook gu ja'tkam daim sipidhim. Ba' gu biipi' kam tii ba bhik maa'n gu ubii, gu' ji nat gu' am xi muu cham maa'n ji chigik gu alhii bhaan gui' gu ubii. ³⁰⁻³¹ Ba' gu sipdhi'ñ na mia'n oi'ñ tii bhai'p ji bhii gui' gu ubii, gu' ji nat gu' pui' jotmoda' am jup xi muu, pu cham maa'n jup tii ip sia gu alhii bhaan gui' gu ubii. Ba' gu t'iraab kam tii bhai'p ji bhii, pui' pix jup jum duu. Biix koi mit gu xijum gook tii pup bhimbimik gui' gu ubii, pu cham jaroi' iam tii gu alhii bhaan gui' gu ubii. ³² Mikkat sap pui' am jup xi muu diilh gu ubii. ³³ Jaroo ba' pik jir binga'n ka' jano' nam saak duduadii gio mu pai'p ba oipoda'? Jaiñ nam gu' pui'r xijum gook ja'tkam kat.

³⁴ Ba' gu Jesusus jup ja titda:

—Jax dhui na dai ya' dhi oi'ñga'n bhaan nam ti bipna' ka' gu chichio'ñ gio gu u'uub, dai nam ka duduaka' ja tutku' bhaan. ³⁵ Gu' matgim gui' nam mi' pui' jimii ko'ya' ja tutku' bhaan na jax jix aa' gu Dios, cham tu' bhaan jup ka titii'ñchoka'm ji jano' nam pai' dhuuk maakam ja'k aaya', ³⁶ nam gu' ja'p pix bar tu'm ka' na jax gu noonbi'ñ gu Dios. Ni kum cham tu' kar tu ko'dam ka', na gu' gu Dios pix diilh na giop ja dudua'ñdhai ja baidhika' nam buiñor bap tui'ka', ba' gammiji pu bar maamra'n ka'. ³⁷ Gio gu'x bhai'x maati' nam maa'n kap aajim gui' nam ko'iim ja tutku' bhaan nam mi' pui' jimii na jax jix aa' gu Dios. Pui'm kai'ch mi u'uan ta'm nat pai' tu ua'nak gu Moisees, na bhaan tu a'ga

jano' nat tu a'gidhak gu Dios taip jim duuk bhaan dir gux bii u'uux. Gu Dios jup titda dñilh gu Moisees na dhi' pix jir di' gu Dios na jax gammiji pu buiñor bax biiñak gu Abraam gio gu Isaak gio ba' gu Jakob, cham pai' jax kai'ch nam jix biiñak kat pix buiñor. ³⁸ Na gu' maaxik gu Dios cham tu' koi'ñga'n na ja a'm ti niidhidha', gu' gui' ji nam duduaka'. Na gu' gui' cham tu' pui' ilhii'ñ nam jup ko'ya' gui' nam mi' pui' jimia' na jax jix aa', gu' matgim gui' buiñor bñix ji nam dudua.

³⁹ Ba' jikchi gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' dñir ja'p jup titda am gu Jesus:

—Jir pui' dho nap jax kai'ch jich jaduun.

⁴⁰ Ba' gui' cham ka juañ am, daipu' na mit xi chñidak.

Na ba ja tikka' gu Jesus gu ja'tkam na jaroir' boxii'ñ

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ Ba' bhai' ji ja tikka ip gu Jesus gu ja'tkam, jup ja titda:

—¿Jax ku pim ba'p kai'chdha' na guch Xoi'kam jir boxii'ñ gu Dabii? ⁴² Na ba' gu' gu Dabii dñilh pui'p kai'ch nar gø'kam tugi'ñ guch Xoi'kam. Ja'pnim kai'ch mi Salmos ta'm nat pai' tu ua'nak dñilh gu Dabii:

Jup titda gu Dios guñ gø'kam tuk:

“Ya'ni kii'n dir jiñ xanoop jap ka xi dhaibu'

⁴³ nañ aañ ka xi ja mattuda' gui' nam xim bhaamki'ñ

nap aap jir gø'kam nam ba'm bui soi'm ilhdha'.”

⁴⁴ ¿Gu' jax ji pim chi ba' duukat pui' iimchu'n na pui'r boxii'ñ, na ba' gu' gu Dabii pui'p kai'ch nar gø'kam tugi'ñ guch Xoi'kam?

*Na ba tu aa'nda' gu Jesusus nam jax ja'k jir tu'm
gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lk. 11:37-54)*

⁴⁵ Ba' bix tē kēē am gu ja'tkam nam mi'p tu'ii'.
Ba'p ja titda gu Jesusus dai gui' nam kaichu':

⁴⁶ —Cha'pim ja jii'gi'ñdha' gui' nam sap jix mat
ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, nam gu' dhi' ja'ppix
gē'gērkam jum taat ka'. Jix joojoi'ñdha' am nam
tē'tēb ji chim tii'dhat nai' jii'mda', jix aa'nda' am
nam tu' ka'm ja niidhat ja ñio'kdhidha' bix gu
ja'tkam mu ja'p nam jax jii'mda'. Gio biipi' dir
jam jix dharaibuktu'nda' na pai' tum daanda' gio
nam pai' jax tu kua'da', ni ji'x kum iam gatuuk
dir xix dharaibuktu'nda'. ⁴⁷ Gam nam tu' bhaan
xi ja iatgidhat ja boosgi'ñdha' gu ja ba'bhak gu
di'dilhdhim u'uub nam ba ko'iix gu ja bipna', sap
ba' mik xi chu daanda' am buiñor gu Dios nam xi
ja ni'ñdha' gu ja'tkam, na sap ba' panaas bhaan jix
maati' ka' nam cham tu' bhaan u'ua'tulhdhix. Gu'
dhi' ji ba' pik jix io'm ja tulhiiñchuda' gu Dios, na
gu' cham kii' ka'm ni'ñ gu pui' nam jax ja'k tu jim.

21

*Gu tuumiñ na mi tu'aa' chiop gu ubii gui' na
cham jir jix chumñigam
(Mr. 12:41-44)*

¹ Ba' ja'xpix mi' ja'k jup ba ja ni'ñ gu Jesusus
gu ja'tkam gui' nam jir jix chutumñigam, nam pix
mi' ji chu'aim gu tuumiñ mi' na pai'm tua'ba nam
maakim gu Dios na ji'k bhaan jup bipio'. Mui'
mi' xi chu'aim am. ² Ba' maa'n jup ba tii gu ubii
diilhdhim na ba muukix gu binga'n, pu cham tu'
bia' ni ji'x gu tu' na jax gu jai'. Ba' mi'p xi chua gook

gu tuumiñ na cham pik tu' bhaigim tuutu'm. ³ Ba'p ja titda gu Jesusus bix gui' nam mi'p tu'ii':

—Aañ ya' pu jam titda tu' silhkam ki'n nat dhi ubii jix io'm mui' mi tua gu tuumiñ, sia ku panaas cham tu' bhaigim tu'ii' dhi' nat mi tua. ⁴ Na gu' gui' na mit panaas mui' mi tua, daipu' gui' na ji'k cham kam aa' na mit mi tua. Gu' dhi ubii pu bix mi tua na ji'k bia'kat, ni kut iam jax xim aa na pai' ba' dir u'ji ki'n saba'da' gu tu' na jugia', na gu' cham jir jix chumñigam.

*Na ba tu aa'nda' gu Jesusus nam iara' gu gɸ' chiop
(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)*

⁵ Ba' ji'kchi gui' nam kaichu' gu Jesusus mi ja'p bhaan ba ji chu a'ga mit gu gɸ' chiop, jup kai'ch am na joidham tu'ii' na joidham tu't sobkoñxim bha bhi'ñbakchix gu joodai. Ba'p ja titda gu Jesusus na ja kɸɸ:

⁶ —Ya' dho pui' ka tu tu'ii' xib. Matgim jum aaya' ji gu tanoolh na pu cham pai' maa'n kap tuukdhixim bi'ya' dhi joodai.

*Na ba tu aa'nda' gu Jesusus na jax ja'k ba tum
buidha' no' bar mia'n nam timo' gu oi'ñga'n
(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)*

⁷ Ba' gui' bhai'p ba tikka am na pui' ja titda gu Jesusus, jup titda am:

—Jich jaduñ, ¿paa ba' duuk pik pui' tum duñia'? ¿Tu' jax bam buidha' na bhaan bax maati' ka' na bar mia'n?

⁸ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Na pai' dhuuk bar mia'n ka' na pui' ba ji chum duñia', mui' pix ya' ba ji ɸɸda' am gui' nam pui' kai'chdha' na sap panaas aañ jir gui' ka' am. Jup

kai'chdha' am: “Aañ jir di' guch Xoi'kam. Bam ai nañ pai' dhuuk ya aaya'.” Aapi'm cham ja jüigi'ñdha', nam gu' jam iatgi'ñdha'. ⁹ Gio pui' ba ti kaaya' pim na ba jigialhcha'. Aapi'm cham totdon ka', na gu'm aa' na bïpi' jigialhcha' na ba' pik bam tïmo' dhi oi'ñga'n. Ku gu' chakui pik jir di' ka' ji sia kut ba jigialhich.

¹⁰ Mui' xi chu ja a'gi'ñchu' gu Jesus, jup ja tïda:

—Maap jam jim daagii dai gë'gërkam ja bïm bïix gu ja ja'tkami' mui' ji chu kokda' ja bui gu jai' gë'gërkam nam jai' momkoram jup tui'ka'. Giilhim ba' bar jigialhi' ka'. ¹¹ Gio ba' na mui' kap dïilh pix ba joiñdha' dhi oi'ñga'n. Gam na bhio'gi' bhai' ji jimia'. Gio gu ko'kda' na bhai' ji chu aaya'. Gio bha ja'p jix dhaam bïix aixim jix ïbhidham jax ña pim pix ba ti ni'ñdha' na pim tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti ni'ñdha'. Gam jai' bïix aixim ku pim pui' ti tigia'. Ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na ba miamlhidha' na bam tïmo' dhi oi'ñga'n.

¹² Ba' bïpi' na ba' moo bhai' ji jigialhcha', aapi'm na pim ji'k ti jüigi'ñdha'ñ bui, jam da'ngii jam ui'ka' am gu ja'tkam mu ja'p nam pai' jax tu chichiopi' ka', mi' ba' bhai' ji jam tikka' am na pim jax kai'ñkam mi' pui' tu daa'ñchugit mi' pui' jïim na jax aañ. Mi' dhir ba' mu ja'p ba jam u'aidha' am nam pai' jax darka' gux kakai' gio jai' ja bui gu gë'gërkam. ¹³ Ba' kapbhai' nam bhai' ba jam tikkada', aapi'm xi ja aagi'ñdha' na pim jax kai'ñkam jiñ kaichu', xi ja aagi'ñdha' pim sia nañ jir tu'p tu'm da'. ¹⁴ Ba' no' pim cham maat na pim jax ja'k ti'ya' ja bui gu gë'gërkam, cha'pim jax jum aa'ntu'nda', ¹⁵ nañ gu' aañ jam makia' gu matda' na pim jax ja'k ja tïda' no' pim bhaan

bap tui'dhi'. Diilh piɣ ya' dir ja'p ji bubuakia' gu ñi'look na pim jax ja'k ja tida', gui' pu cham ka bhaai'n ka' nam jax jam tida'. ¹⁶ Ku gu' biɣ piɣ bhai' ji jam bhaamkidha'm ji gui' nam cham jiñ bui ti jigi'ñdha', sia gu jam tataat no'm cham jiñ bui ti jigi'ñ, sia gu mia'n jam jaaduñ, sia gu mik dir kam jam jaaduñ, sia gu jaroi' na pim ti gook dit jix bhai' ka kai'chdha'. Dhi' ba' maaxik jam tuttu' am ja bui gu gɛ'gɛrkam, ba' jai' dhit jam kooda' am no'm xi ilhii'ñ. ¹⁷ Biɣ jam xi jam bhaamki'ñdha' gu ja'tkam gui' nam cham ti jigi'ñdha' aañ jiñ bui. ¹⁸ Ku ba' gu' cham jax bua ji, na gu' gammiji jam a'm ti niidhidha' gu Dios, nim maa'n jam kuup ku mai' giɣix ka' jam mo' am dir. ¹⁹ Ba' cha'pim jax jum aa'ntugit mi' pui' xi chu duñiidha' na jax jix aa' gu Dios sia pui' jim tulhiiñaidhat, na ba' jam baidhika' na pai'p tu'ii'.

²⁰ 'Ba' no' pimit ba ja ti nam biɣ xikoolh dhir ba daraa gu sandaarui'x ya' Jerusaleen, am ti'ñchoka' pim na cham xiim cham pai' matgilhia' dhi ba'bhak ja biim gui' nam ya' oi'dha', sia ku gu' jax gɛ'r kiicham. ²¹ Gu' ba' no'm gu ya' kam mu ja'p ka paxiar jai' kap na pui' Judea bhaan jup bipio' gu dibir, mi' dhir jam ba jiboi'ñgia' bhiji ja'p oi'dha' ta'm na jax jix u'xi', cham tu' nam bha ja'k boopoda'. Gio jai' no'm ya' ka oipo Jerusaleen, ya' dir jam bubuaki ba jiboi'ñgia' mu ja'p gampix. Gio jai' no'm mu ja'p ka oipo ja gagaa am, mi' dhir jam gammiji ja'k pu ba jiboi'ñgia', cham tu' nam yammip ka xi ñoongi nam ba' pik ba jiboi'ñgia'. ²² Bam aaya' gu' gu tanoolh na pai' dhuuk giilhim jix io'm tulhiiñara' ja daam jimia' biɣ gu ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm ti tigia', ba' pui' ba tum

duñia' na jax tu ua'ñix gu ñio'ki'ñ gu Dios na mit tu ua'nak gu bijik dir kam. ²³ Ti joi'mdam jum buada' am jano' gu u'uub gui' nam a'aalh ki'n cham bhai'm taat ka', gio gui' nam kia'pix ja tigia' gu a'aalh. Giilhim jix ko'kom jum buada' am bix pix gu Israel kam ja'tkam gui' nam cham mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios, ja daam ba jimia' gu' gu tulhiiñara' dhi' dhi ja'tkam. ²⁴ Ba' jai'm ya' pu xi ja sissii kukxir ki'n, jai'm ba' ja buuprai nai' ba ja u'aidha' jai' momkoram nam pai' jax dar gux io'm g'e'gerkam. Ba' ya' dhi Jerusaleen gampai' tu dooda' am gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, ku gu' tu ja daaxdha' ip ji gu Dios dhi' dhi ja'tkam nam pai' dhuuk jup ja kooda', cham tu' nam pui' bi'ya'.

Na jax ja'k tum duñia' jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵ Mui' xi chu ja a'gi'ñchu' gu Jesus, jup ja titda:

—Ba' mi' dhir bix aixim bhai' ji chum duñia' bha ja'p jix dhaam. Gu tanoolh nai' ji chukia', gio gu masaa'n cham ka tu masbagi'ñdha', gio gu chiichia' cham pai' bhai' pai' ka darka', gio gu g'e'ger suudai' na mu ja'p suusu'n ju'ñdharam dhi g'e'ger dippir, g'e'ger ba tiroonda'. Cham ka bhaai'n ka' nam jax jum duñia' bix gu ja'tkam, giilhim bax chotdon ka' am. ²⁶ Tu kaamui nai' ji ia'lhia' am nam pui' xim aa'nda' na bam timo dhi oi'ñga'n. Bix tu ii'ñxia' gu' dhi' na tu' xib bha ja'p jix maax jix dhaam, panaas ku jaroi' bha tu xiixka'. ²⁷ Ba' mi' dhir aañ nañ bhaankam ya oiri' gu Dios, bañ chigia' pim nañ bhammi' dir bhai'

ba jimda' bhaan maa'n jix chua tibiaa'ñ cha'm giilhim gɛ'kam k'i'n, joidham am nammi ja'p jix chu maaxchu'nda'. ²⁸ Ba' na pai' dhuuk pu'ñi ba ji chum duñia', cha'pim jix buam jum aa'nda'. Am gan ba ti nii'ñdha' pim ji, na gu' gu Dios cham xiim ya' dir ba jam baapmi'ñdha'.

²⁹ Ba' bhaan xi chu ua'rgidhak xi ja aagi'ñ, jup ja titda:

—Na gu' na pim jax bax maat maa'n gu iigix piam jax chu'm jumai i'ix, ³⁰ no't ii'nsik gu jaaga'n jai' ba i'po, dhi' bhaan jix maati' ka' na cham xiim ba ti'ngia'. ³¹ Ba' pu'ñi ip no' pim bix aixim ba ti nii'ñ na ba tum bua, dhi' bhaan bax mat ka' pim na cham xiim xi jam joi'mdaix bhai' ba jam duñia' gu Dios.

³² Puix jai'ch ka' am gu ja'tkam Israel kam jano' na pai' dhuuk pui' tum duñia', aañ moo ya' pu jam titda. ³³ Na gu' aañ nañ pai' jax kai'chdha', pui' ji chu buusnichgida', cham tu' pui' na dhi dibur gio dhix dhaam na jax chu'm tanoolh cham pai' matgilhia'.

³⁴ Ba' aapi'm cham tu' bhaan jum tukgi'ñka' gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch na cham tu' mim nini'ñ. Cha'pim maik ka', dai ji na pim mi' pui' xi jiidma' na jax jix aa' gu Dios na ba' cham ya' pix ³⁵ pu ba jam tulhiiñchuda' na pim jum jur bhiiya', ja'p na jax gu tu' na jotmoda' pix tigi'ñ chir ba gixia' na cham pum aa'nda'. Na gu' pu'ñi ja'k jum duñia' am gui' nam cham tu' ka'm tigia' gu Dios, nam gu' dai gam irda' kia'. ³⁶ Gu' aapi'm gammiji tu daanda' ji buiñor gu Dios jix dhaam ja'k na pim ba' cham jum tulhiiña' na jax gu ja'tkam gui' nam cham tu' ka'm tigia' gu Dios, gam na pim

ba'x bhai'm taatit baasi'n bañ ñamkia' nañ bhai' ba jimda'.

³⁷ Ba' gu Jesus dai tataab ja'k mi' tu ja a'gi'ñdha' gu ja'tkam gɛ' chiop, jurnik ja'k ba' ba jimia' na ba tibiapmira' baasi'n ja'p oidha' ta'm Oliibostam.

³⁸ Na jax pix ji chonnidha'm mi' ba aaya' gu ja'tkam gɛ' chiop nam jix kaim ka' gu Jesus na tu ja a'gi'ñdha'.

22

Na mui' ba jimia' gu Juudas ja bui gu gɛ'gɛ'rkam gui' nam jix bhaamki'ñ gu Jesus

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

¹ Ba' bam aajim gu piasta na pai' dhuuk jum kua'da' gu paan jix basdak gakh'i'ñchix kam, gio na pai' dhuuk jup jum kua' gu kasnir bakaax. ² Gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios, tii maap tu a'gada' am nam jax dhui git tu chiñia' nam mu'aa' gu Jesus, nam gu'x ja ñbhi'ñdha' gu ja'tkam nam ba' tii cham juanda'.

³ Gu' ji na gu' maadit gu mambhix daman gook gu noonbi'ñ gu Jesus bhaan baa gu ja'ook, gui' na Juudas tii', nam Iskarioti ki'n jup jix mat ka'.

⁴ Xi mii mu nam pai' darka' gu ja gɛ'gɛ'rkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam jir o'rosiiris bhai' gɛ' chiop, ba ja aagi'ñ na sap gui' ja aagi'ñdha' na pai' dhuuk jir am ka' nam daagii tu chiñia' nam mu'aa' gu Jesus. ⁵ Ba' gui' giilhim jix bhai'm ilh jamit na pui' ja titda, jup titda am nam namkidha' no't ja aa'ñ.

⁶ Ba' gu Juudas pix jix bhai'p jum ilh nam aagi'ñ gu

tuumiñ, ba gaagidha' ba' na pai' dhuuk jir am ka' na ja aa'ñdha' nam dagia' gu Jesusus.

Nam ba tu bhai'ñpu' gu noonbi'ñ gu Jesusus bhaan Paaskua ta'm

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13 :21-30; 1Co. 11:23-26)

⁷ Ba' nat bam ai na pai' dhuuk jum kua' gu paan jix basdak gakhidhi'ñchix kam gio gu kasnir bakaax, ⁸ gu Jesusus ba ja jootos gu Peegro gio gu Juan nam tu bhai'ñpu' nam maap tu jugia' jurnik kam, jup ja titda:

—Mu jimia' pim aapi'm gook na pim tu bhai'ñpu' bhai' dhir gø' kiicham nach tu jugia' ja'xñi jurnik nat bam ai dhi piasta bhaan Paaskua ta'm.

⁹ Ba' gui' bhai'p ba tikka am, jup titda am:

—¿Jax chu'm ba'k chir jap jix aa' nach tu bhaidha'?

¹⁰ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho bhai' na pai' ji aaya' maa'n gu maa'nkam tu bai'ntugit bai'ñdhakar ta'm, ba tigia' pim na ya' dir mui' ba tu bai'ntu'nda' na pim jax mu aajidha' bha kikcham. Mui' pim pu oidha' bhammi juugit maa'n kap kiicham na ji aaya'. ¹¹ Ja'p japim ba' titda' gu kiokam: “Jup kai'ch guch gø'kam tuk nap sap pai' taiñbui'ñ taak dir dhim ba'aak, na mi' tu jugia' ja biim gu noonbi'ñ ja'xñi jurnik dhi bhaan Paaskua ta'm nat bam ai.” ¹² Tu jam ti'ñchoda' ba' bhiji ja'p daam dir na pai' joidham jix chi kii' gio gø'x chi gi'ñr. Bhai' pim ba' ba tu bhaidha' nach tu jugia' ja'xñi jurnik.

13 Ba' gamai' bhii mit na mit tu bhaidham. Pui' ji chu buus na jax ja titda gu Jesusus, ba' dai na mit bhai' ji chu bhai'ñ.

14 Ba' ja'xpix jurnik nat bam ai na pai' dhuuk tum kua' gu bhaan Paaskua ta'm, mi' ba ai gu Jesusus ja biiim gu jai' noonbi'ñ nam pai' tu jugia', pix mi ja'p ji dharaibu mit. 15 Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesusus biiix gu noonbi'ñ:

—Ja'p jañ tii bax aagit na git pu'ñi bam aaya' dhi piasta bhaan Paaskua ta'm nañ ba'x bhai'ñ chaatit jam biiim xi chu jugai daipu' maa'nnim pix ba', nam gu' aañ bañ mu'aa'! 16 Cham jañ pai' dhuuk ob ka tu jugia' joidham jix bhai'ñ chaatit na jax xib. Na pai'm aaya' jano' na pim pai' dhuuk buiñor aaya' guñ Gi'kora' nañ ba' giox bhai'ñ chaatit jam biiim jup ba tu jugia', nach gu' jano' biiix maap tu jugia' biiima'n guñ Gi'kora'.

17 Ba' xi dhaagik gu alhi'ch ja'aa na mi jim gu biiñ gui' na uubas ki'n jup duñiix, xi chu taxchaabgi buiñor gu Dios jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' mu ja'k xi ja bhii'ñ gu noonbi'ñ jup xi ja tiidak:

—Dhi'ñi pim ji'ma'n kaam xi i'ya' biiix. 18 Aañ daipu' xib pix jix bhai'ñ chaatit jam biiim ba i'ya' dhi biiñ. Na pai'm aaya' jano' na pim pai' dhuuk buiñor aaya' guñ Gi'kora' nañ ba' giox bhai'ñ chaatit jam biiim jup ba i'ya', nach gu' jano' biiix maap tu i'ya' biiima'n guñ Gi'kora'.

19 Mi' dhir ba' gu paan jix basdak gakdhi'ñchix kam jup xi dhaagik pui'p xi chu taxchaabgi buiñor gu Dios jix dhaam ja'k. Mi' dhir ba' ta'tak jaisak mui' xi ja maa, jup xi ja tiidak:

—Dhi'ñi pim mui'p xi jugia'. Dhi'r jiñ chuuku' gui' nam mu'aa' gu ja'tkam na ba' jam a'mkam

ki'n tu namkix ka' gu jam ua'tulhdhara'. Pui' pim buada' na pim bhaan jiñ chi'ñchoka' na ñich jam a'mkam tu namki.

²⁰ Ba' na mit xi jugaak gu paan jix basdak gakdhi'ñchix kam, jumai bhai'p ji bhai gu Jesus gu alhi'ch ja'aa na mi jim gu biiñ gui' na uubas ki'n jup duñiix. Ba' mui' xi ja maa jup xi ja tiiidak:

—Dhi biiñ jup jir jiñ i'ñir gui' na miñhia' na ki'n jam a'mkam tu namkix ka' gu jam ua'tulhdhara'. Gam na dhi' bhaan pup jix maati' ka' na xib dir maakam pup tu aagix nam jax ja'k buiñor bax biiñak ka' gu Dios gu ja'tkam, cham tu' pui' na jax bijik dir.

²¹ Ba' gui' na maaxik jiñ kiiisa' nam jiñ dhaagiñ mu'aa', ya'ñ biiim tu kua' xib, ²² na gu'm aa' nañ mi' pui' bhiiya' nat jax kai'ñkam bhañ joot guñ G'kora'. Tiix joi'gi'n iñ gui' na maaxik jiñ kiiisa', na gu' cham bhai' tu jimia' na pui'ñ dhooda'.

²³ Ba' tii bhai' jim ti tikka mit biiix gu noonbi'ñ na jaroi' ba'r di' gui' na maaxik kiiisa'.

Gu Jesus na ba tu aa'nda' na jax jir tu'm ka' gu jaroi' na ba' pui' bam ihii'ñdha' nar ge'kam

²⁴ Ba' diilh mi' pix chu' ba ji chii mit ip gu noonbi'ñ gu Jesus na sap jaroi' ba' pik jix io'm jir ge'kam dai gui' am. ²⁵ Ba'p ja titda gu Jesus:

—Cha'pim pui' tu jimda' na jax gu ya' dhi oi'ñga'n kam gu ge'gerkam nam maa'n kap pix ji dharaat tu ja chianda' nam tu' jax buada' gu ja ja'tkami', ba' cham tu' iam jax jum kai'chdha' na mit diilh gu ja'tkam tu' jax dhuu. Gu' ja'pji gu ja ge'gerkam tuk nam pix jix bhai' kai'chdha' ja bui, nam gu' sap gui'x maati' pui' ja chianda' gu

tu'. ²⁶ Gu' matgim no' jaroi' maadit aapi'm jix aa' nar tu' ka' ja bui dhi jai', jum aa' ji na gampai'm ilhii'ñdha' ja'p na gu alhii na kia'pix gi'lhidha', piam na tujuandam pix jum ilhii'ñdha'. ²⁷ Nam gu' ya' gu ja'tkam pui' ilhii'ñ na gu jaroi' na daibui ba ti ñirada' nam tu bhiidha', dhi' sap ba'r gē'kam ka' panaas, gu' sap ba' gu jaroi' na mu tu bhiidha', jir tujuandam ka' pix. Gu' matgim aañ cham tu' ji nañ pui' ilhii'ñ, ja'kbui' kat tujuandam ki'n pix ya oiri ññ aañ nañ jax ba' ya' ba jam palhbui'ñ bñix aixim tu'm ki'n.

²⁸ 'Gu' ba' na pim gu' aapi'm gammiji puñ bñim jup tui'dhi' sia pui' xich chulhii'ñaidhat bñix aixim bhaan, ²⁹ aañ gē'gērkam ki'n jam darsa' bñix ji'ma'n jano' na pai' dhuuk jum tñmo' dhi oi'ñga'n. Pui'ñ gē'gērkam ki'n jup jam darsa' ja'p na jax aañ guñ Gi'kora' nat gē'kam ki'n jiñ dhai. ³⁰ Maa'n kap jañ ba' jam darsa' na pim pai' dhir ja tikka' bñix gu Israel kam ja'tkam no' mit mi' pui' jii na jax jix aa' guñ Gi'kora' piam ku gu' cham. Gio ba' na pim jiñ bñim tu kua'da' gammiji gio na pim jiñ bñim tu io'da' tu' na pim ilhii'ñ.

Gu Jesus na ba aagi'ñdha' gu Simoon Peegro na gatuuk jup ti'ya' na cham tu' kaichu'

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13 :36-38)

³¹ Ba' gu Jesus jup titda ip gu Simoon Peegro:

—Simoon, aañ ja'pni xim tñdam. Gu ja'ook jup titda guñ Gi'kora' na sap aapi'm bñix ji'ma'n jam mai'chia' tu' bhaan na pim ba' gai suulhgia'. Guñ Gi'kora' ba' pui'p tñ'n nar am na sap ba' bhaan machia' no' pim bax ñakoo'. ³² Gu' ji na gu' aañ soi' titdatu' ip guñ Gi'kora' na aap jix io'm

jum palhbuidha' nap ba' gatuuk gioñ buip ba ti jüigi'ñdha', sia kup gu' jix ti cham xi chi jüi'ñdhat jiñ bui. Ba' nap pai' dhuuk gioñ buip ba ti jüigi'ñdha', ja aagi'ñdha' ap dhi jai' nam gammiji bix ja jujur ki'n jiñ bui ti jüigi'ñdha', cham tu' nam ampix jum o'jolhi'ñdha'.

³³ Ba'p kai'ch gu Simoon Peegro:

—Jax dhui nañ bix jiñ jur ki'n jum bui ti jüigi'ñ. Pu cham jax jiñ aa' iñ sia ku mit jum bindak jiñ kuu, piam ku mit jum bindak jiñ mua.

³⁴ Ba'p titda gu Jesusus:

—Jax dhui nap moo ja'xñi baikim pui' pu ba ti'ya' nap cham jiñ maat na kia'pix maa'nnim ba jiiñkia' gu takaaru'. Pum titdañ moo Peegro.

Na pui' ba ja tida' gu Jesusus gu noonbi'ñ nam ba tu ua'ka' gu tu' nam aa'

³⁵ Mi' dhir ba'p ja titda gu Jesusus bix gu noonbi'ñ:

—Jano' na ñich pui' jam joot na pim nai' tu ja a'gi'ñpu' gu ja'tkam, jano' bo nañ jup jam titda na cham jum aa' na pim ua'da' tu' tuumiñ, nich chu' a'sak, nich chu' jam sussak ku pim jai' ja gaamtu'nda', ¿jia nat gu'x bhai' tu jam jii sia ku pim pui' jii mit?

Ba' gui'p kai'ch am:

—Matgim jix bhai' ji nat tuch jii.

³⁶ Ba'p ja titda ip gio:

—Dho xib jañ ba' ja'p jup jam titda na pim ba ja kusbio' gu a'sak no' pim ja bia', gio gu tuumiñ japim jup ba gaamu' no' pim bia'. No' jaroi' maadit cham bia' gu kuxiir, xi ga'rai dho gux kabook kutuuna'n maa'n ki'n saba'da'. ³⁷ Nat gu' xib ba'

bam ai na pui' ba tum duñia' na jax jum kai'ch mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nap jum kai'ch: “Ja'p pix jamit pui' ja'k xi aichuxdhak mua na sap cham ji'x tu' ka'm ti nii'ñ, panaas ku pui'p jir tu'm kat na jax gui' nam tu' silhkam cham tu' ka'm ti nii'ñ.” Na gu' bix na mit ji'k jax tu ua'nak gu bijik dir kam nam aañ jiñ aagit jup kai'ch, bix pui' ji chu buusnia' sia pik nar jax ka' git.

³⁸ Ba' gui'p kai'ch am:

—Ya'ni bit gook gu kukxir jich jaduun.

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Cham tu' ji na pim maatit jiñ kēē. Cha'pim jax ka kai'chdha'.

Gu Jesusus na mi ēēji Getsemanii tu dañia' buiñor gu Dios jix dhaam ja'k

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ Ba' mi' dhir buusnik ba jii ip gio gu Jesusus ja bim gu noonbi'ñ mu ja'k sonpan gu oidha' Oliibostam, na pai' pux joi'ñ na a'jida'. ⁴⁰ Ba' na jax pix mi' ji aajim, jup ja titda bix gu noonbi'ñ:

—Xi chu dañia' pim jix dhaam ja'k buiñor gu Dios na cham tu jam mai'chia'.

⁴¹ Ba' diih ja'x xi jimik o'lhia'n ki'n xi kikbok mui'p ji chu daanix dhaam ja'k buiñor gu Dios, ⁴² jup kai'ch:

—Aapi'ñ Gi'kora', xiñ palhbui'ñ nam cham jiñ mu'aa', na gu' dhi' ja'p ji buusan nañ i'ya' gu tu' na giilhim jix xibu'. Ku gu' no'p aap jix aa' ji, aañ pui' pix ti soi'm titda ji.

⁴³ Ba' jotmoda' maa'n mi' bam maax gu nobii'ñ gu Dios nat bha tajaan'dham gui' na ki'n nakga' gu tulhiiñara'. ⁴⁴ Ba' giilhim jix buam tu tatda' gu

Jesuus na bhaan bam tajaanaim gui' na kî'n tu nakga', gu' ji na gu' cham jum o'joldhat xi chu daañchu' buiñor gu Dios. Gio i'îr bhai' ji boorat, gø'gøer mi ja'p ba iigis diirap.

⁴⁵ Ba' mikkat kikkok ba jii ip gio mu nam pai'p tu'ii' gu noonbi'ñ nat ji'x xi chiimok na xi chu dañimik. Ba' mi' pix kookos am nat mu ba ai ip gio, ja kookxich gu' nam bhaan jix buam jum aa' nam pui' mu'aa' gu Jesuus. ⁴⁶ Ba'p ja titda:

—¡Gor xi ñiñña! ¿Jax ku pim ba' dai kookos? Xi baapmigi jii pim xi chu daña' buiñor gu Dios na cham tu jam mai'chia'.

Nam daagi ba bhiika' gu Jesuus

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18 :2-11)

⁴⁷ Ba' na mi' pui' ka ja titda gu Jesuus gu noonbi'ñ, mi' dhir ja'p mui' ji bubua mit mui' gu ja'tkam. Gu Juudas pik bhipi' xi jim, gui' na tii maadit jir di' gu mambhiix daman gook gu noonbi'ñ. Ba'x io'm amuub xi øøk na pai' gu Jesuus bhai' xi chiñxi kaamaram. ⁴⁸ Ba'p titda gu Jesuus:

—Juudas, ¿pu kai'ñkam aa pich bhañ chiñxi nap maaxik jiñ kiksa nam jiñ dhagia' dhi ja'tkam nam ya' jiiim aañ nañ bhaankam ya oiri gu Dios?

⁴⁹ Ba' gu noonbi'ñ gu Jesuus, na gu' cham kar am nam jax ti nii'ñ, jup titda am:

—¿Jich jaduun, cham jach gu' tu kokda' dhich kukxir kî'n nach ja ua', ka'ch ji gu' cham joiñat gu'ka' aa?

⁵⁰ Ba' maadit nat jax dhaa gu kuxiir bhai' tii soñiich gu tujuandam tugi'ñ gux io'm ja gø'kam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam

ja'tkam, gu' ji nat gu' dai naaka'n pix ai, mu ja'p ji sai. ⁵¹ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Cha'pim ja juanda'. Bax bhai'.

Ba' pui' xi ja tiidak giop xi dhua'ñdhak gu naaka'n gui' na mit soñiich. ⁵² Mi' dhir ba' gu ja gə'gərkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam jir o'rosiiris bhai' gə' chiop, gio ba' gu ja gə'gərkam tuk gu Israel kam ja'tkam, jup ja titda:

—¿Jax ku pim ba' kukxir ji chu ua'dat bha ja'k jiim gam u'uux jix kaapak? ¿Jir jix ixkum iñ aa panaas? ⁵³ ¿Gio gu' cham bhaai' aa na pim git bhai' puñ dhagia' gə' chiop nañ moo bhai' oirit pu tu jam a'gi'ñdha' nabap tanoolh na pim git ba' cham pu'ñi yammı ja'p bañ gaagidha'? Ku gu' dhi' na jax dhui mi' pix pui' ba jim ji, nat gu' xib ba' kam ai na pai' dhuuk jam daam jimia' gux chukgam.

Na pui' ba ti'ya' gu Peegro na cham kaichu' gu Jesusus

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18 :12-18, 25-27)

⁵⁴ Ba' daagik jamit pu bhik gu Jesusus bhammi na pai' kio gux io'm ja gə'kam tuk bix gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam. Ba' gu Peegro mik dir mu ja oi'ñchu'. ⁵⁵ Ba' miji irban dir ba tu nai mit gu o'rosiiris, mi ja'p na pai' gə'x chi gi'ir, mi'm ba' daraat bix xikoolh ba juuka', bix gu Peegro mi'p ji dhaibu ja sanoop. ⁵⁶ Ba' na mi' ka juuka' gu Peegro, maa'n gu ubii gui' na mi'r tujuandam ka' mi' dhir ja'p bhai' ba ni'ñ na mamti, ba'p ja titda gui' nam mi'p daraa:

—Dhi'ñi dho bix jup kaichu' gu Jesusus.

57 Gu' ji na gu' gu Peegro cham tu aa', jup kai'ch:
—¿Jax jap ba' kai'ch? Jax dhui nañ pu cham
maat gu jaroi' nap aa'.

58 Ba' ja'xpix jumai gu maa'nkam pui' bhai'p xi
ñiidhimik jup titda:

—Moo chi aap pui'p kaichu' gu Jesus, ¿ka'
cham?

Ba'p kai'ch gu Peegro:

—Cham tu' ji matgim jiñ jaduun. Diih ji nañ jup
oilhim.

59 Ba' ja'x xi miikim pa' nat jumai gu maa'nkam
mi'p ba ai na pai' kiik gu Peegro, ba' pui' bhai'p xi
ñiidhimik jup ja titda gu jai' nam mi'p tu'ii':

—Jai'p kaichgit moo dhi' gu Jesus, jix maati' na
jax chu'ii', gio gu'r mu kam Galilea.

60 Ba'p kai'ch gu Peegro:

—¿Jax jap ba' kai'ch jiñ jaduun? Jax dhui nañ
moo pu cham maat gu jaroi' nap aa'.

Ba' na pui' ka kai'ch gu Peegro, ba jiiñ gu kihii
takaarui'. 61 Ba' gu Jesus jotmoda' mu ti gu
Peegro. Gu Peegro bhai' pup ti'ñcho na pin biipi'
dir jup titda gu Jesus: “Jax dhui nap moo ja'xñi
baikim pui' pu ba ti'ya' nap cham jiñ maat na
kia'pix maa'nnim ba jiiñkia' gu takaarui'.” 62 Ba'x
buam jum ilh gu Peegro. Buusnik baas dir ja'p
diirap ma susua.

Gu Jesus nam jax ñam pix buada'

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

63 Ba' gu o'rosiiris gui' nam mi' daraat nuuka'n
gu Jesus, jax ñam pix bua. Bha gib am, as am
ba' pui' xi bua't. 64 Xi bupprat am jannulh ki'n gu
buupui'ñ nam bha gib, jup titdada' am ba':

—¿Jaroo bham gib?

65 BiiX aixim na jax aa' kum pu titda gu Jesusus.

*Nam mu ba aichdha' gu Jesusus na pai' tum a'ga
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18 :19-24)*

66 Ba' buimgidhak nat ba tu maaxir, maap jamit bam jumaap gu ja gø'gørkam tuk gu Israel kam ja'tkam, gio gu ja gø'gørkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio ba' gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios. Ba bhik jamit ba' gu Jesusus mu na pai' tum a'ga, ba' mu aichdhak bhai' ba tikka am, jup titda am:

67 —Ea nap jich aagi'ñdha' nach ja'p tu'm xim tikkam. ¿Ja'p aa silhkam aap jir di' guch Xoi'kam?

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Jax dhui na pim cham tu'ñ jügi'ñdha' sia kuñ tiip jam aagi'ñ nañ aañ jir di'. 68 Gio no'ñ tu' tiip xi jam tikka, sia cham jiñ aagi'ñdha' pim. 69 Ku gu' aañ xib dir sonpan ba daaka' ji ki'n dir guñ Gi'kora' na giilhim bixchu'x bhaai' na pu tu duñia'.

70 Ba'p titda am biiX dhit nam ji'k mi'p tu'ii':

—¿Ja'p kai'ñkam jup kai'ch ap aa ba' nap Dios jir Maraa'n?

Ba'p ja titda gu Jesusus:

—Dho aañ jir Maraa'n maaxik, gio gu' aapi'm diilh pui'p kai'ch.

71 Ba'p kai'ch am diilh gui':

—¡Dho jaiñ! ¿Jaro'i' aach pup ka niira' nach aagi'ñdha' no'x buam kai'ch piam ku gu' cham? Diilh chiñii'ñ ki'n ba kai chich gu' na jax kai'ch.

23

*Nam mi' ba aichdha' gu Jesusus na pai' gu Pilaato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18 :28-38)*

¹ Ba' mi' dhir na mit jax guguu ip gio, ba bhiik jamit gu Jesusus mummi na pai' gu Pilaato. ² Mu buiñor ba iattulhi'ñ am ba', jup titda am:

—Aach ja'p tu'm ki'n ya'm ua'tulhi'ñ dhi maa'nkam. Mu ja'p oirit ja kokdhichu'n guch ja'tkami', jup ja titda nam sap cham namki'ñdha' gux io'm gø'kam Rooma kam. Gio na pui' ja titda na sap jir di' guch Xoi'kam, na ja'p kai'ñkam jup ji kai'chit na dhi'r di' gux io'm jich gø'kam tuk.

³ Ba' gu Pilaato xi chikka diih gu Jesusus, jup titda:

—¿Aapi' aax io'm jir ja gø'kam tuk gu Israel kam ja'tkam?

—Aañi' dho —jup kai'ch gu Jesusus.

⁴ Ba'p ja titda gu Pilaato gu ja gø'gø'kam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gu ja'tkam nam ji'k mi'p tu'ii':

—Aañ cham tu' buam køø dhi maa'nkam pui' na jax kai'ch.

⁵ Ba'x io'm gø' ki'n jup kai'ch am gui':

—Ja'pji aach na cham jich ko'raar na maakam ja mamtuxdhim guch ja'tkami'. Mummi dir bhai' ji kii Galilea, saalh pui' yammí ja'p ba ja iatgidhim Judea.

Nam mu ba aichdha' gu Jesusus na pai' gu Eroodis

⁶ Ba' nat ja kai gu Pilaato na mit Galilea dir bhai' ji chu aa, ba ja tikka no'r Galilea kam gu Jesusus.

⁷ Gui'p xi aagi'ñ am nar Galilea kam. Ba' mu ja'k xi joochxi gu Eroodis, gui' na mur gø'kam ka' Galilea. Jano' pik bhai'p oiri Jerusaleen. ⁸ Ba' giilhim jix bhai'm ilh gu Eroodis nat ba tií gu Jesusus, na gu' pui'm aa'nda' na chiñia' na tu' jax xi dhuiñdha'x

bhai'm duukam na tu' cham pai' dhuuk pu chu'm nii'ñ na pai' dhuuk pu'ñi tigia'. Pui' tɛ kɛkɛ' gu' gu Eroodis na gu Jesusus mu ja'p pai' joidham jix bhai'm duukam jup tu buada', nam tu' cham pai' dhuuk pu chu'm ti nii'ñ gu ja'tkam. ⁹ Bix aixim ba' bhai' tii ji tikka, gu' ji nat gu' pu cham ñio gu Jesusus. ¹⁰ Ba' bix mi'p tui'dhi' am gu ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam sap jix mat ka' gu ñio'ki'ñ gu Dios. Dhi' pik pup xim taattu' am gu' nam iattulhdhim gu Jesusus. ¹¹ Ba' jax ña pix xi bua't as gu Eroodis gu Jesusus, tu' pix ilhii'ñ. Sia gu sandaarui'x chugi'ñ jam jai' pui'p xi bua. Xi chii' mit ip ba' gu jannulh gux dha'ram namkim nam jax chu'm ja ti ti' gux io'm gɛ'gɛrkam, ma a'si mit ba' xi chii'dhak. Mi' dhir ba' gio mu ja'k jup xi joochxi gu Pilaato. ¹² Ba' jano' gui' gu tanoolh cha'm dir bhax bhax ji chii' mit gu Pilaato gio gu Eroodis, nam gu' bii'pi' dir ka xim bhabhaakui'ñdha'.

Nam pui' ba ti'ya' bix gu ja'tkam nam mu'aa' gu Jesusus

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18 :39–19:16)

¹³ Ba' gu Pilaato maap xi ja jumpadak gu ja gɛ'gɛrkam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam jir ja gɛ'gɛrkam tuk gu Israel kam ja'tkam, ¹⁴ ba'p ja titda:

—Aañ cham tu' tu' bhaan buam kɛɛ dhi maa'nkam na pimit gio ya'p bañ aichulh na pui' mu ja'p pai' oirit ja kokdhichu'n gu jam ja'tkami'. Tii ñich bix aixim ba tikka na pim jax jiiñ kɛɛ, cham tu'r jix buam panaas aañ jiiñ bui na ji'k jax kai'ch. ¹⁵ Sia chi gu Eroodis pui' cham pai' buam

jup kai na jax kai'ch, tii' nat gio bhai'p xiñ joochxi. Cham tu' ji matgim na tu' bhaan kuiñcha bia' nach moo bhaan jup ba ji mu'aa'. ¹⁶ Xi chu chiñia' iñ nam gi'bia' chipliiñ ki'n, mi' dhir jañ xi chu chiñia' nam do'ñcho'.

¹⁷ Ba' nabap oidha' na pai' dhuuk pu'ñi aa-jidha' gu piasta bhaan Paaskua ta'm, maa'n jup dado'ñchoda' gu Pilaato gui' nam kuupka' nam ba' bhaan jix bhai'm taat ka' gu ja'tkam. Gu' ba' gu Pilaato tiix aa' na gu Jesusus do'ñcho', ¹⁸ gu' ji na mit gu' biix dhit pix jiiñak gi' gu ja'tkam, jup kai'ch am:

—Tu chiañiñ nam mu'aa' dhi Jesusus, gu Barrabaas jap ba' do'ñcho'.

¹⁹ Gu Barrabaas bhai' kuupka' mua'da' ki'n, gio na ja bintatgit gui' na mit buiñor bhaakuk tu kokda gux io'm gè'kam Rooma kam bhai' Jerusaleen.

²⁰ Gu' ba' na gu' gu Pilaato tiix dho'ñchom gu Jesusus, ti' gio pui'p xi ja ti'i'n na cham tu' bhaan kuiñcha bia'. ²¹ Gu' ji nam gu' gui'x io'm gè' ki'n ba xi jiiñak, jup kai'ch am:

—;Tu chiñia' ap nam sissapa' kuruus ta'm dhi Jesusus!

Gookim mi'mia'n jamit pu ti'i'n na sap tu chiñia' nam kuruus ta'm sissapa' gu Jesusus.

²² Ba' gio pui' tiip xi ja ti'i'n gu Pilaato, jup ja titda:

—Jax dhui nat cham tu'x buam duu gu tu' gè'kam ki'n kuch moop ba tu chian nam mu'aa'. Xi chu chiñia' iñ nam gi'bia' chipliiñ ki'n, mi' dhir jañ xi chu chiñia' nam do'ñcho'.

²³ Gu' ji nam gu' gui' pix ji kūsaim nam chian na tu chiñia' nam sissapa' kuruus ta'm. Nat pai' pu ti' gu Pilaato na pui' tu duñia' nam jax kai'ch na mit ba' cham ka ñio, ²⁴ sia ku gu' ti' pup cham

xi aagimik nam mu'aa' gu Jesusus. ²⁵ Ba' xi chu chia nam do'ñcho' gu Barrabaas na mua'da' ki'n bhai' kuup, gio na ja bintatgit gui' na mit buiñor bhaakuk tu kokda gux io'm gø'kam Rooma kam bhai' Jerusaleen, dai ba' nat xi chu chia nam dñil pu dooda' gu Jesusus nam jax pui'x aa' gu Israel kam ja'tkam.

Gu Jesusus nam sissapa' kuruus ta'm

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19 :17-27)

²⁶ Ba' nam gamai' ba ua' gu Jesusus na mit ba sissapam, maa'n gu maa'nkam Simoon tiigim jamit gamai' chia na mootika' gu kuruus oidhat dir gu Jesusus. Jir Sireene kam gui' gu maa'nkam, kia'pix mu pai' dñir jimdat gampix mui' ka aajim.

²⁷ Ba' mui' mu jiiimchu' am gu ja'tkam nam oi'ñchu' gu Jesusus, suañim am gu u'uub nam jix ko'kom niidhim. ²⁸ Ba'p ja titda gu Jesusus bhai' xi ja tiigik:

—Aapi'm u'uub Israel kam, cha'pim jiñ xuañdhidha' aañ, na gu' aañ jix bhai' tuñ jim. Aapi'm ji dñil na pim jum suañi'ñdha' gio gu jam maamar. ²⁹ Na gu'm aajim gu tanoolh na pim pai' dhuuk jup kai'chdha' tii: “Joidham jix bhai' tu ja jii gui' na cham jir ja ai gu a'aalh, na mit cham j'i'xkat tu xi'iich, ni ku mit cham j'i'xkat jum a'lhich chuutkamta.” ³⁰ Ba' mi' dñir biix gu Israel kam ja'tkam tiix aa'nda' am nam git maa'n jimdam ko'ya'. Jup ja titdada' am tii gu oi'dha': “Gor iam bhai'ch a'm xi ia'lh.” ³¹ Na gu' nam jax jiñ chulhiiñchu'n aañ xib, ja'p pix ji buusan na jax gux baa' ku'aa' na cham miidha' sia ku tii miijim, nañ gu' aañ cham tu' kuiñcha bia'. Gu' gi ba' gui'

nam jix u'ua'tulhdhix ka', ¿jax japim ilhi'iñ na tu ja dooda' jano' nam pai' dhuuk jup jum tulhiiña'? Na gu' ja'p ji buusnia' na jax gux gak ku'aa' na maa'n jimdam miya'.

³² Ba' gook pup mui'p ja ua' am gu ja'tkam nam pui'p ja sissapa' maap gu Jesusus kukrus ta'm. Dhi gook ja'tkam iixdhara' ki'n ja kooda' am. ³³ Ba' bhammi na pai' Kakoi' Mo' Daa ti ti'i', bhai' mit ba sissapa kuruus ta'm gu Jesusus. Ba' gu jai' gook ja'tkam nam jup ja ua', bixxik dir jamit ja sissapa, irban ba' ji bii gu Jesusus. ³⁴ Ba'p kai'ch gu Jesusus:

—Jiñ Gi'kora', chakuip tu'p jum buixi'iñdha' ja bui dhi ja'tkam, nam gu' cham maat no'm jup jum ua'tulhi'iñ jum bui.

Ba' gu sandaarui'x mi ja'p ma titbia mit mi ja'p ji chu darsak amuub gu jajannulhi'iñ gu Jesusus na sap ba' gu jaro'i na tu mai'chia', bhaan ji chu bi'ya'. ³⁵ Gu ja'tkam ba' mu ja'p gu'kat bha ja nii'iñ am gui' nam bhai' sissap. Ba' jai' gu ja gø'gø'erkam tuk gu Israel kam ja'tkam jax ñam pix a'ga gu Jesusus, jup kai'ch am:

—Diilh dho jia xim palhbuidha'. Ti'i' nat ba' jai' gu ja'tkam bixchu' pix bhaan ja palhbui. ¿Gu' diilh aa ba' cham jup bhaai'? Gio gu' saak jir di' guch Xoi'kam nat bhaan ti tiigik bha joot gu Dios bhammi dir jix dhaam. Bhai' dhir dho ji chimña' no' baabui'r silhkam.

³⁶ Sia gu sandaarui'x pui' jax ñam pix jup xi bua't as gu Jesusus, bha i'chu'n am gu biiñ jix ji'ik.

³⁷ Gam nam jup xi chitdat:

—¿Gi nap saak aap jix io'm jir ja gø'kam tuk gu Israel kam ja'tkam? ¿Kux cham bhaai' aa nap diilh

bhai' dhir ji chimñia' na pui' bixchu'x bhaai' nap pu tu duñia'?

³⁸ Ba' bhai' mo'bon gu Jesusus maa'n bha siis jamit gu taa'mla alhi'ch komaarak na gè'gèr ki'n bha tu ua'ñix, jup jum kai'ch: “Dhi'ñir di' gux io'm ja gè'kam tuk bixx gu Israel kam ja'tkam.”

³⁹ Ba' maadit gui' nam bixxik dir jup sissap kukrus ta'm, jai' pui'p xi chitda gu Jesusus, jup kai'ch:

—No'p baabui' silhkam aap jir di' guch Xoi'kam nat Dios bham joot, diilh jap dho bhai' dhir ji chimñia', sia aach jap jai'p xich palhbuidha' nach ya'ch chulhiñ.

⁴⁰ Ba' gu jumai na ja'p dir ja'k jup sissap jup titda gu biima'n tu'm:

—¿Kux aap moo cham jax jum aa' aa na tiim tulhiñchu'n gu Dios ja'p na jax aañ? Aach maaxik ya' pui' ba tu'ii' gu' na jax ja'k jich a'm jum aa', na chich gu' maaxik jich ua'tulh na chich pui' ji chu dunaak na tu' cham jir ki'. ⁴¹ Gu' dhiñ jaduunñ ti cham tu' jax dhuu na ya' pui' tu'ii'.

⁴² Mi' dhir ba'p titda gu Jesusus:

—Aapi' Jesusus, siamrip xiñ chi'ñchoi xiñ baidhai nañ jum bui bap tui'ka' nap pai' dhuuk jix io'm gè'kam ki'n ba daibu'.

⁴³ Ba'p titda gu Jesusus:

—Xib jap bhammip tui'ka'ñ biim na pai' joidham jix chu abhaar. Aañ ya' pum titda.

Na ba mukia' gu Jesusus

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19 :28-30)

⁴⁴ Ba' jotmoda' bhai' ji chum tukgamta. Kia'pix jix dhaam ba ji dhunaak nat pui' tum duu, nammi

ja'p mia ba duu nat pai' dhuuk gio bhai'p ji chu maaxir. ⁴⁵ Diih pi'x nai' ji chuu gu tanoolh. Ba' gu gø'x kabook jannulh na mu sø'ka' irban dir gu gø' chiop, pu irban sar. ⁴⁶ Ba'p kai'ch gu Jesusus gø' ki'n:

—Jiñ Gi'kora', ba bhika' ap dhiñ ii'mda' kum bui bap tui'ka'.

Ba' pui' xi chi'ik nai' ji muu.

⁴⁷ Ba' gui' nar ja gø'kam tuk ka' bix gu san-daaru'x, niiñ nat gø' ki'n pui' xi chi'ik ba muu gu Jesusus. Ba' joi'mdara' bhai' ji chum suulh nat pui' kai, ba'p kai'ch soi'm ilhdhat buiñor gu Dios:

—Maaxik cham tu' ji na ti kuiñcha bia'kat dhi jaduñ.

⁴⁸ Ba' gu mui' ja'tkam na mit mi'p jum duu, jix buam jum ilhdhak ba jii mit bhai' xi gibiidhat gu ja bhaasut. ⁴⁹ Dai ba' gui' nam ji'k jix io'm jix kigalhdhat gu Jesusus mummi ja'p gu'kat bhai' pup ni'ñ am, gio jai' gu u'uub na mit mummi dir bhai' pu oi Galilea.

Nam ba ulhña' gu tukga'n gu Jesusus

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19 :38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ba' maa'n jix jai'ch ka' gu maa'nkam Josee tii'gim, jir Arimatea kam na pai' bhaan bipio' gu Judea kam dibir. Joidham jir jix bhai'kam ka', na gu' jai' pui' tiip ti niirada' na git bam aaya' na gu Dios ja silhkada' bix gu ja'tkam ya' dhi oi'ñga'n, nam ba' mi' pui' ba jii'mda' na jax jix aa'. Ba' dhi' jai' maadit jup jir dhi' ka' nar ja gø'gø'kam tuk ka' bix gu Israel kam ja'tkam, gu' ji nat gu' cham tu' maa'n ni'ook jup duu ja bui jano' na mit pai' dhuuk tu a'ga nam bax mu'aak gu Jesusus. ⁵² Dhi'

ji' ba' Josee mu jimik pu tii'n gu Pilaato no'x bhaai' na tibiaandhai ulhñara' gu tukga'n gu Jesusus. Ba' gu Pilaato cham jax ti'ik jup xi chia. ⁵³ Ba' xi chibiaandhak bhai' dhir kuruus ta'm ba ulhñam, dai nat xi bhiibgak jannulh ki'n xibkam jix dha'ram namkim. Maa'n kap ba' ulh na pai'x chiobim ja'k ti di', mi' nam pai' pu pui' ja'k ti di'ngaras ai' cha'm nam ba' puñi mi' ja ulhñaidha' gu koi'ñga'n. Dai nat mi' chakui jaro'i' maa'nnim mim ulhñak nat pai' bam ulh gu tukga'n gu Jesusus. ⁵⁴ Ba' jano' bam ai ip gu tanoolh nam jix bhai' tu duñia' bix gu Israel kam ja'tkam, na gu' buimgidhak cham tum juanda' gui' ja bui.

⁵⁵ Ba' gu u'uub gui' na mit mummy dir bhai' pu oi gu Jesusus Galilea, bix jup jii am na mit ulhñam gu tukga'n. Nii'ñ am ba' na mit jax ja'k mi tii gio na mit jax chu'm chiob tii. ⁵⁶ Ba' mu dir na mit ja'k suulhgik, jix bhai' mit pu xi dhuuk gui' na joidham uub, nam ba' mu juulhdhapu' tukgaram gu Jesusus na jax pix xi buusnia' gu tanoolh na pai' dhuuk cham tum juanda', na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees bhaankamu'n gu Dios. Dai ba' nam jum jii'pi'ñ buimgidhak gu bix chanoolh.

24

Gu Jesusus na giop dodhia'

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Ba' kapbhuimuk na pai' dhuuk giop ba tum juan, mu jii mit ip gio gu u'uub mummy nat pai'm tii gu tukga'n gu Jesusus. Ka pup jix iika' na mit mu jii, dai na mit xi ja u'uuk gu i'lhich jaja' na mi jim gui' na joidham uub, na mit pu bas takaab dir jix

bhai' ba ja duu. ² Ba' na mit mummi ba ai, bhai' pix pu ti di' bhiji na mit pai' tii gu tukga'n gu Jesus, ja'p ja'k dilhkob pix kiik gu gø' jodai gui' na ki'n bha kuupich. ³ Ba' mui' ji baap jamit miji irban dir. Cham pai' tu jai'ch gu tukga'n gu Jesus na mit ba tii. ⁴ Ba' mi' bhai' ji chooto'n jamit, cham ka bhaai' nam jax jum duña'. Gan jam tii xi chi nii'ñ nat pai' ba' jax jum duu. Ba' mi' pix ja'p ji ja tii mit nam guguuk gook gu ja'tkam jix chooto ti ti' kam tobiikdam. ⁵ Ba' giilhim jix chotdonit nai' ji mumgia mit gui'. Ba'p ja titda am gu gook ja'tkam:

—Jax dhui na cham tu' ya' kap tu'ii' koi'ñga'n tir gui' na pim jaro' ga'nga. ⁶ Duadik buus ip gio na jax jam titda jano' na mummi kapup oiri Galilea jam bii'm. ¿Cham aa gu' ti'ñcho pim? ⁷ Jup jam titda bo na saak gui' na bhaankam ya oiri gu Dios dhi oi'ñga'n, jum aaya' gu tanoolh nam pai' dhuuk daagi mu'aa' maa'n kuruus ta'm gu ja'tkam jix u'ua'tulhdhix kam, saak ba' gio baik tanoolh ki'n ya' na jax ba oirida'.

⁸ Ba' gui' bhai' pup ti'ñcho mit na bak pin pu'ñi ja titda jano' gu Jesus. ⁹ Ba' mi' dhir bubuakik pu jii mit bhammi nam pai' daraa gu mambhiix daman maa'n gu noonbi'ñ gu Jesus, gio gu jai' nam ja'p pix kaichu', bhammi ba ja aa'ñdhim am na mit jax ti tii. ¹⁰ Ba' gui' gu u'uub maadit jir di' gu Mariiya Magdalena, jumai ba'r Juana, gio ba' gu jumai Mariiya nar di'ii'n gu Jakoobo, gio ji'kchi pup gu u'uub jam maap jiim. ¹¹ Gu' ji nam gu' gu noonbi'ñ gu Jesus cham ja jügi'ñ nam tii ba ja aagi'ñ na mit jax ti tii, ja'p jum aa' am nam diilh jax ñam pix ba ti nii'ñ.

¹² Gu' ji nat gu' gu Peegro mui' ma dai'bus nat ti tii'gim mummy na mit pai' tii' gu tukga'n gu Jesus no' sap moor silhkam nam jax kai'ch gu u'uub piam ku gu' cham. Pui' dho ji chu buus nat mummy ba baa, cham pai' tu jai'ch gu tukga'n gu Jesus, dai jajannulh pix mi bii't na ki'n bhiibgich. Ba' giop ba jii jix buam jum aa'ntugit bhammi nam pai'm jii'pi'ñ, tii xim ga'ngim nat pai' ba' ja'k jax jum duu gu tukga'n gu Jesus.

Gu Jesus na gookja bui bam maaxdha' gui' nam kaichgida' nam mu ja'k ka jii'mda' Emauus (Mr. 16:12-13)

¹³ Ba' pu gui' gu tanoolh cha'm mu ja'k jup ka jii'm am Emauus gook gui' nam kaichu' gu Jesus, tii pup chix dhaam ji dhuñiidhak jum a'ji bhai' dhir Jerusaleen. ¹⁴ Gammiji jii mit tu a'gim am na tu' ba' ku mit ba' mua gu ja'tkam gu Jesus. ¹⁵ Ba' mi' pui' nam xi ñiokbuidhat ka tu a'gim, gatuuk dir mui' ji ai gu Jesus, saalh pui' gammiji ko'kmar ba jii'm am. ¹⁶ Ba' sia ku mit tii ba tii na gamai' ba jim ja bii'm, pu cham maatit nii'ñ am no'p jir di', panaas ku tu' ja soobhi'ñ nam ba' cham maatit tigia'. ¹⁷ Ba'p ja titda gu Jesus:

—¿Tu' pim ba' a'gidhat pix nammim keejim jiñ jaaduñ?

Ba' gui' gan ji guguu mit pux buam jim aa'ntugit.

¹⁸ Mi' dhir ba'p kai'ch gui' na Kleopas tii':

—Dai aap dho bak chakui maat jiñ jaaduñ nat tu' jax jum duu bhai' Jerusaleen sia kup bhai'p xi paxiaraimik.

¹⁹ Ba'p titda gu Jesus:

—¿Tu' gi jax jum duu?

Ba'p titda am:

—Dho gu Jesusus Nasareet kam kat na bhaankam gu Dios tu ja a'gidhat gu ja'tkam. Bixchu'x bhaaigit na pu tu duñia' na ni jaroj' ku cham ji'xkat pu tu duñia' sia chi pik jax chu'm gø'kam ka' git, na gu' gui' bhaan ti niidhidhat guch Gi'kora'. ²⁰ Gu' ji na mit gu' cham bhaji' dhuu gu ja gø'gø'kam tuk gui' nam ja a'mkam tu daanda' dai gu Israel kam ja'tkam, gio gui' nam aach jir jich gø'gø'kam tuk, daagik tu chia mit nam mu'aa' maa'n kuruus ta'm. ²¹ Aach jup jich aagit ji na gui' ba' pui' saak jir di' ji na ya'r ja gø'kam tuk ka' biix gu Israel kam ja'tkam, na ba'ch palhbuidha' nam cham kach chulhiiñchu'nda' gui' nam cham jir ya' kam. Ku gu' baik tanoolh bap duu ji na mit dir jup dooda. ²² Jai' dhit gu u'uub nach bhammi maap jich jii'pi'ñ maakam jup jich i'nkia mit. Bi'pi' kapbhui'muk na kapup jix iika' mit miji xi boop na mit ti tiigim mummy nat pai'm ti gu tukga'n gu Jesusus. ²³ Jup jich chitda am na mit mu dir ja'k suulhgik na sap cham tu jai'ch gu tukga'n mu nat pai'm ti. Sap ba' mi' pix ba guguuk am gook gu noonbi'ñ gu Dios, ja'p sap kai'ch am na cham tu' muukix gu Jesusus, dua ji sap. ²⁴ Gio jai' dhit gu chichio'ñ nach pui' maap jup tu'ii' mijip xi chi tiigim jamit no' sap baabui'r silhkam nam jax kai'ch gu u'uub. Pui' ji sap na tu tu'ii' na mit mummy ji bubua nam jax kai'ch gu u'uub. Cham pai' sap tu jai'ch gu tukga'n gu Jesusus.

²⁵ Ba' gu Jesusus jup ja titda:

—Jam a'm jum aa' dho na pim jix bhaji' xim ga'ngada' na jax kai'ñkam jup jum kai'ch mi u'uan ta'm na mit tu ua'nak gu bijik dir kam. ²⁶ Na gu'

pu pui' ja'k tu ua'ñix bijik dir na sap pu'ñi bii'pi'm tulhiina' gui' na Dios bha jootsa' na ba' mi' dhir giilhim jix io'm g'e'kam ki'n ba daibu'.

²⁷ Ba' xi ja aagi'ñ gu Jesus pui' mo'ram dir xi boosgaidhat na pai' ja'p pui'm kai'ch nam dhi' aagit jup kai'ch na mit tu ua'nak gu bijik dir kam. Mummì dir bhai' ji kii nat pai' gu Moisees tu ua'nak, mi' dhir ba' gu jai' na mit pui'p tu ua'nak nam sia dhi' pix aagit jup kai'ch.

²⁸ Ba' na mit mummì ba ai Emaus, gu Jesus am bii'pi' mui' xi jii, panaas ku gui' maa'n na jimda' kam xim duu. ²⁹ Gu' ji na mit gu' gui' gio ja'k jup bua, nat gu'p ba jur, jup titda am:

—Jich jaduun, ya'ch ka xi chibiapui maap jix gi'giram. Jix chukgam ji matgim gammiji boi cha'm. Kabuimuk jap ba' giop ba jimia'.

Ba' gu Jesus cham jax ji chi'ik ba ja oi ip mu nam pai' tibiapu'. ³⁰ Ba' nam mi' ba daraa na pai' tum kua' na mit ba ji chu juu gu jurnik kam, gu Jesus maa'n xi dhaagit gu paan xi chu taxchaabgidhak buiñor gu Dios irban jaiñak mui' xi ja maa. ³¹ Ba' bhai' pup maat jamit na dhi'r di' gu Jesus, panaas kut jaroi' ja'k bhii gui' na ki'n ja soobhi'ñkat nam ba' cham maatit tigia'. Gu' ji nat gu' jotmoda' cham pai' matgir gu Jesus. ³² Ba' bhai' ji chu a'ga mit dai gook, jup kai'ch am:

—Gu' bak ji pur di' ji gu Jesus. Pui' ku ba' giilhim joidham jix bhai' tu tatdatu' bii'pi' na mu dir bhach aa'ñdhim na mit jax kai'ñkam pui' tu ua'nak gu bijik dir kam. Jix bhai'x maatit keejim ich na jax jich aa'ñdhim.

³³ Ba' na mit jax guguu mi' bhii mit ip gio nam pai' dhir jiim, pu cham ka tibia mit. Bhammì mit ba

ji bubua Jerusaleen nam pai' daraa gu mambhix daman maa'n gu noonbiñ gu Jesusus, gio gu jai' nam ja'p pix kaichu'. ³⁴ Ba' gui' chakui tu aa' am nam jax jix chu mattu', dai gui' nam bhai' pu daraa jup ja titda am:

—Jir silhkam dho bak nat giop dua guch gɛ'kam tuk. Mu sap pai'm maax buiñor dhi Simoon.

³⁵ Ba' mi' dhir diilh jup ba tu aa' am nam jax jup jix chu maat, xi ja aagiñ am na jax ja titdaim gamai' bix boi nam jiiim, gio ba' na mit mummix maatit ka ti Emauus na dhi'r di' gu Jesusus nat xi ja jaix gu paan.

Gu Jesusus na mi' bam maaxdha' ja bui bix gui' nam kaichgida'

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶ Ba' nam mi' pu chu'm ka tu a'ga, mi' pix bam maax gu Jesusus ja saagiñ. Ba'p ja titda:

—Aañ bha ja'k ip gor jiñ jaaduñ.

³⁷ Gui' pu cham ñiok am, dai nam giilhim bax chotdon. Ja'p jum aa' am na dai ii'mdaga'n mi ja'p oirit ja i'nkia. ³⁸ Ba'p ja titda gu Jesusus:

—¿Jax ku pim ba' giilhim bax chotdon? ¿Cham aa pim ji'x ti jügiñ na ñich maaxik giop dua? ³⁹ Jax dhui nañ aañ pix jir di' maa'n na jax. Kani gor jix bhai' xiñ chi'. Ya' pui'x maatiñ ñoonob am gioñ chooton am nañ pai' sissapich. Xiñ dha'ngida' pim ip, kani nam da'ngi dhiñ chuuku'. Matgim pu cham ji nañ jiñ dha'ngida' noñ jir ii'mda' pix ka' git, pu cham tatda'ka'n git.

⁴⁰ Xi ja niniñchu'n ba' noonbiram gio tootno-ram na pai' sissapich na pui' xi ja titdat. ⁴¹ Gu' ji nam gu' chakui bhai' ti jügiñ no' maaxik jir

silhkam na jax ja titda piam ku gu' cham. Ku gu' ji'x bhai'x bhai' jim i'lh'i'ñ am ji. Ba' xi ja tikka gu koi' no'm cham bia' na sap ba' ja nii'ñchudat tu jugia' nam ba'x io'm ba jügi'ñdha' nar di' p'ix, jup ja titda:

—¿Cha'pim iam bia' tu' koi' nañ xi chu jugia'? Am jix bhio' iñ.

⁴² Ba' maa'n xi maa mit gu batoop gai'xim, panaalhi'x mibta' mit jup xi maa. ⁴³ Ba' ma tu juu gu Jesus ja nii'ñchudat b'ix nam ji'k mi'p tu'ii'.

⁴⁴ Ba'p ja titda ip gio nat xi koi'chok:

—Pu'jani na tuñ dhoda' kuñ ba'p jam titdada' nañ mu ja'p jam b'üm oirida', nam aaya' gu tanoolh na pai' dhuuk pui' ji chu buusnia' na jax tu aagix nat tu ua'nak gu Moisees na aañ jiñ aagit jup kai'ch, gio gu jai' na mit pui' bhaankamu'n gu Dios jup tu ua'nak nam sia aañ jiñ aagit jup kai'ch, pui' na mi' Salmos ta'm.

⁴⁵ Ba' di'ih gu Jesus pui' xi chu duu nam jix maatit kaaya' mi ja'p na pai' jax ja aagi'ñ. ⁴⁶ Ba'p ja titda ip gio:

—B'ix nam ji'k aañ jiñ aagit jup kai'ch na mit tu ua'nak gu bijik dir kam, pu pui' ja'k tu dai mit na aañ nañ bhaankam ya oirida' gu Dios dhi oi'ñga'n bhaan, jum aa' nañ pu'ñi muukii giop dodhia' baik tanoolh k'i'n na ñich jax bañ dhuu ba'. ⁴⁷ Ba' aapi'm jiñ a'mkam nai' xi chu ja a'gidha' b'ix gu ja'tkam nam ji'k jix jai'ch. Ya' dir japim mui' ji k'isa' Jerusaleen. Ja'p japim ja titdaidha' nam mi' pui' ba jimia' na jax jix aa' gu Dios na ba' ja ua'ñdha' gu ja ua'tulhdhara'. ⁴⁸ Pui' pim xi ja titdaidha' na pim ji'k jax jix chu maat na pimit jiñ chi' na ñich jiñ dhuu. ⁴⁹ Ku ba' gu' ya' p'ix ka xi darka' pim ji xib

Jerusaleen, nañ gu' bhai' ka jam joochxidha' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gui' nat jiñ Gi'kora' jam iimchuda na jam tajaan'dha'. Dhi' ba' ki'n bixchu' bax bhaai'n ka' na pim pu tu duñia'.

Gu Jesus na ba tisdia'x dhaam ja'k

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ Ba' pui' xi ja tiddak ba ja baidhak nammi gama ja'k na pai' Betaania ti tii'. Ba' mi' bhai' ji tu ja daañxi buiñor ja'k gu Dios xi baapmi'ñdhak gu noonbi'ñ. ⁵¹ Ba' pui' ja a'mkam ji chu dañiidhat gamai' ji bam jix dhaam ja'k, bhijimmi ji bhi'ñ, gui' ba' mi' pup bii mit. ⁵² Ba' gui'p xi dhañiimik am na mit ba'p ba jii ip gio bhammi ja'k Jerusaleen joidham jix bhai'm taattugit. ⁵³ Ba' gammiji nabap tanoolh mi aajidha' am gø' chiop nam daanda' gu Dios.

**Gu ñio'ki'ñ gu Dios na bhaan tu a'ga guch
xoi'kam
New Testament in Tepehuan, Southeastern
(MX:stp:Tepehuan, Southeastern)**

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tepehuan, Southeastern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tepehuán del sureste [stp], Mexico

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tepehuan, Southeastern

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

clxxxv

2016-05-05

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

0f8d31b9-5dd5-5a02-bb46-c2fd0a544e81